IKHIR

ARCHITECTURE

SEVENTY YEARS

Velkommen til vores jubilæumsmagasin. Et magasin hvor vi både tager arkitekturen alvorligt, diskuterer arkitektens rolle og tager lidt pis på os selv. Med mod til at eksperimentere og en ny indlevelse i tidligere projekter har vi under kategorierne Recent, History, Fun, People og Proces stillet skarpt på tegnestuens virke i en lang række skalaer og sammenhænge. I et virvar af formater og fortællinger ønsker vi både at vise, hvad vi var, hvad vi er, og hvad vi vil blive. Vi ser på KHR som en farvepalet af projekter, mennesker og tider. En palet med grundfarver som går igen i vores projekter, men også med varianter og særlige toner i det enkelte projekt, arkitekten bag og den specifikke tid. Med en fortolkning af fortiden, et blik på nutiden og mod på fremtiden ønsker vi med dette magasin at skabe en dybere forståelse af KHR's toner.

Redaktionen

CONTENTS

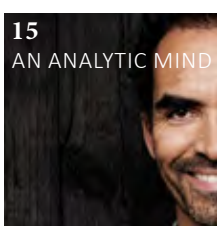

6
'THE FARM'

8, 168
DESIGNING TIME

10
PARTNERS

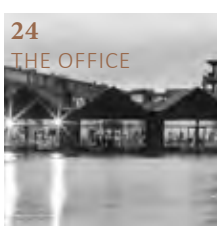

11
ADO / ÆNA

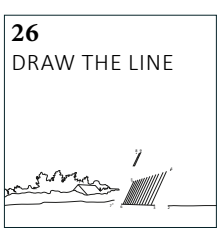

14,75,98,136,145,154,169,196
PHOTOS

15
AN ANALYTIC MIND

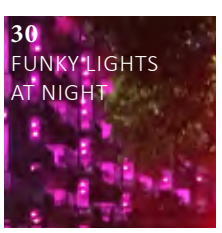

18
FOUR SAILS & TWENTYFOUR CONTAINERS

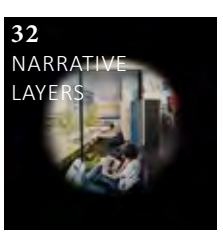

22
STRATEGIC COLLABORATION

24
THE OFFICE

26
DRAW THE LINE

28

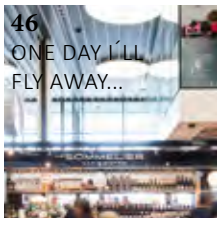

30
FUNKY LIGHTS AT NIGHT

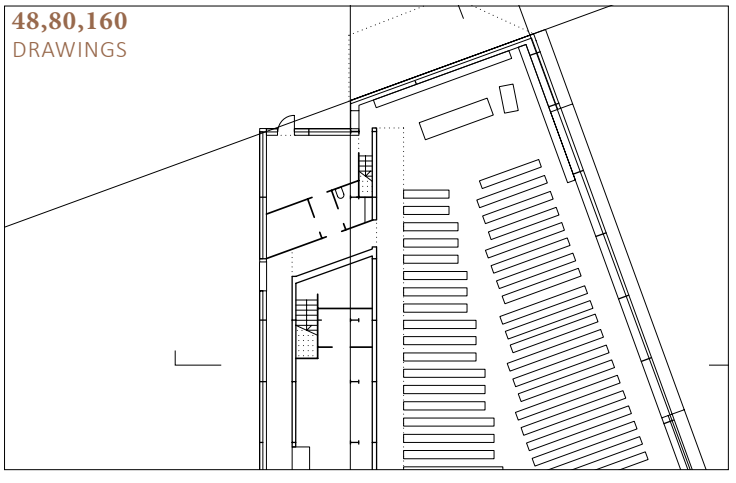

32
NARRATIVE LAYERS

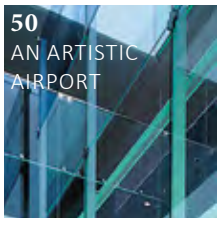

36
MAJESTIC DETAILS

38
COMPOSITIONS OF COMPOSITES

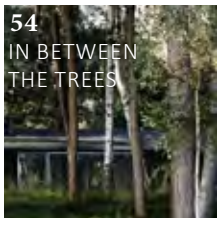

44
HEATED BATH OF BIO STEAM

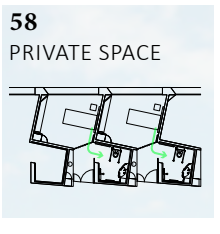

46
ONE DAY I'LL FLY AWAY...

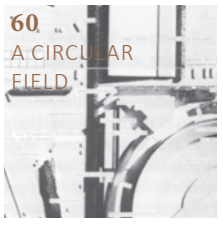

48,80,160
DRAWINGS

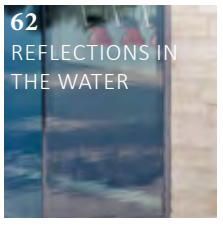

50
AN ARTISTIC AIRPORT

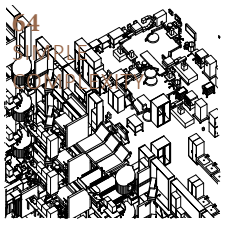

52
FIND THE MANAGEMENT

54
IN BETWEEN THE TREES

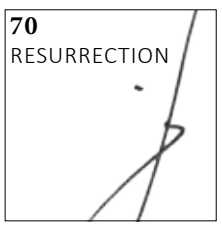

58
PRIVATE SPACE

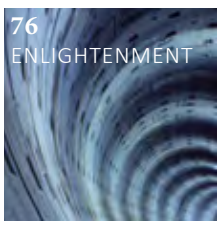

60
A CIRCULAR FIELD

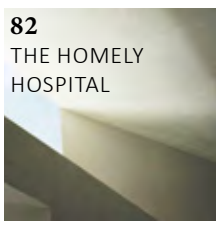

62
REFLECTIONS IN THE WATER

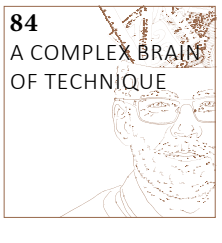

64
[illegible]

66
RETHINKING THE CLASSIC SCHOOL

70
RESURRECTION

76
ENLIGHTENMENT

82
THE HOMELY HOSPITAL

84
A COMPLEX BRAIN OF TECHNIQUE

86

88
WORKING IN THE FUTURE

KHR RECENT	11,30,38,44,58,62,66,82,88,104,118,138,155,170,177,182,184,194
KHR HISTORY	6,8,18,28,36,46,50,60,76,86,90,92,103,108,114,135,146,152,158,162,168,172,188,191
KHR PEOPLE	10,15,24,54,84,149,186
KHR PROCES	22,32,64,70,106,110,116,136,142,148,178,192
KHR FUN	26,52,141,180

90 DESIGNING INFRASTRUCTURE

92 A LISTED BUILDING

99 KHR POSTCARD

103

104 GLOWING IN THE DARK

106 HOUSING IN A ROW

108 A SENSE OF HISTORY

110 FIBER GEOMETRY

114 ROOFING THE CONNECTIONS

116 TIME FOR ARCHITECTURE

118,182 CIRCLE OF LIGHT

119 ATMOSPHERE OF ARCHITECTURE

135

136 BEHIND THE FACADE

138 ARTICULATED SPACE

141 KHR PUZZLE

142 INSPIRING TRAVELS

146 EXHIBITION

148

149 'LØVEN'

152 CONNECTED TO THE WORLD

155 FORMING THE CURE

158 TRANSLUCENT TRANSPARENT

162 SIMPLE ELEGANCE

170 DIGITAL PAINT

172 FROM CONSTRUCTIVE SYSTEM TO MEGA STRUCTURE

177

178 PROCESSING

180 CHOOSE YOUR COLORS

184 A CHURCH AND A HOLY CROSS

186 BUILDING BIGGER BUSINESS

188 WHERE THE WIND BLOWS

191

192 A LIBRARY OF MATERIALS

194 HOLY LIGHT

‘THE FARM’

AN ICON IN THE COUNTRYSIDE

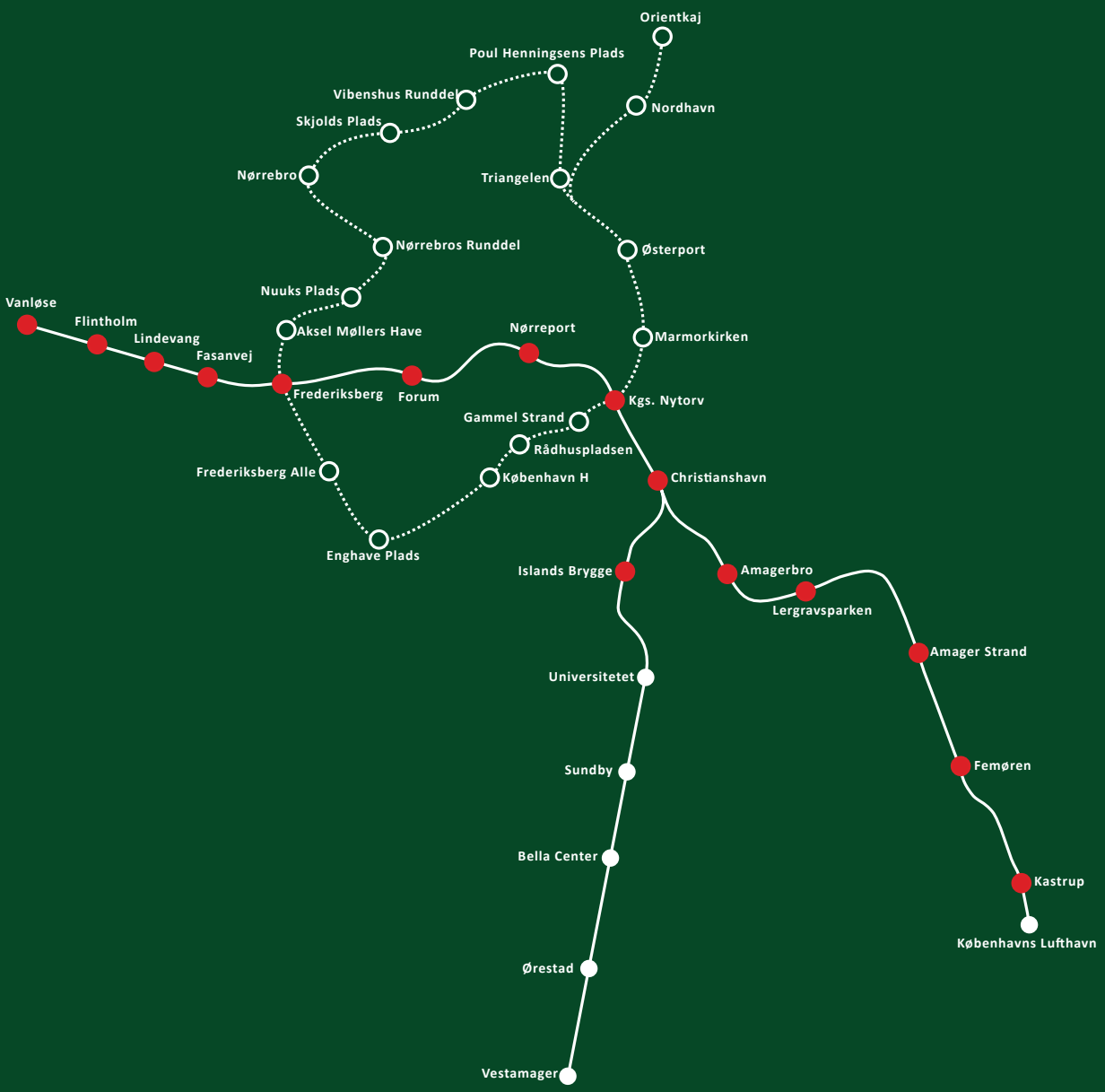
Bang & Olufsens hovedbygning, ‘The Farm’, ligger smukt i landskabet med udkig over store marker med græssende får. Interiøret opleves i relation til det omgivende landskab med refleksioner fra himmellyset i en fysisk sammenstilling af rum, der visuelt forbinder inde og ude. Det er blevet sagt om indgangen til byggeriet, at det er som at gå ind i et enormt B&O-anlæg. Hovedsædet skaber associationer til Bang & Olufsens produkter i stadige variationer mellem lethed og tyngde, det bårne og det bærende, det translucente og det transparente.
Læs mere om formgivningen af B&O’s hovedsæde på side 162.

B&O HOVEDSÆDE | STRUER | 1998 | 5.500 M²

DESIGNING TIME

Københavns metro dækker, ved åbningen af de nye linjer i 2019, et stort udsnit af København og bidrager dermed til at binde byen sammen. Metroen muliggør en nem og hurtig transit fra ét sted i byen til et andet og har gjort byen mere tilgængelig både for byens borgere og andre besøgende. Ud over at formgive det overordnede koncept for metroen har KHR tegnet flere af metroens stationer. De oprindelige geometriske regler for udformningen af metroen, som KHR i sin tid bidrog til udviklingen af, vil ved åbningen af de nye stationer være de samme – mere end 20 år efter at projektet påbegyndte, er designet stadig moderne og tidssvarende.

At tage en tur med metroen i København er en totaloplevelse. En lang række objekter designet af KHR danner rammen om den daglige oplevelse, mange har i metroen. Designobjekter som uret, ovenlys, infotavler og de pudsige ballehvilere er alle objekter, som er med til at lette de rejsende på gennemfart. Resultatet er en række underspillede ikoner, der alle udspringer af en pragmatisk tilgang, hvor funktionen ligger til grund for udtrykket. Uret baserer sig på en idé tilbage fra 1994, men blev først en mulighed rent fysisk i 2000. Ballehvileren (s. 168), som den kækt er navngivet, er udformet i materialer, der tåler slitage. Produktet er en skulpturel form, der på gestikulerende vis indbyder til et kort hvil – en form der understreger den typiske ventetid for metroens gæster. Læs mere om formgivningen af Københavns Metro på side 76.

METRO | KØBENHAVN | 1994-2007

H
Knud Holscher

N
Bent Nielsen

B
Jakob Brøndsted

S
Jan Søndergaard

L
Peter Leuchsenring

D
Henrik Danielsen

H
Eigil Hartvig Rasmussen

L
Jesper Lund

A
Anja Rolvung

K
Gunnar Krohn

J
Nille Juul-Sørensen

S
Kurt Schou

B
Mikkel Beedholm

T
Kaj Terkelsen

N
Ove Neumann

R
John Ryde

G
Gunnar Gundersen

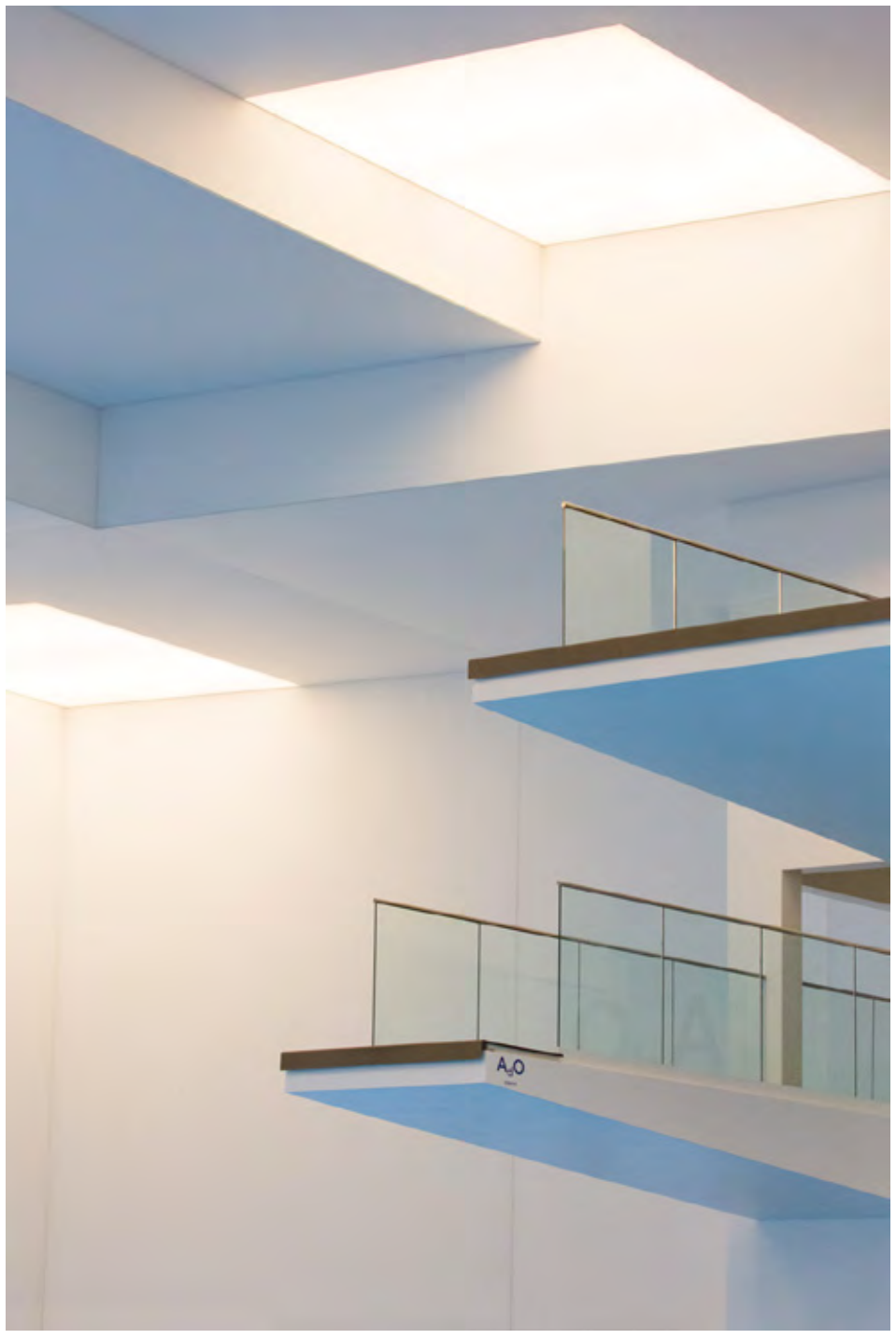
A
Svend Axelsson

S
Erik Sørensen

1946
2016

KHR's partnere gennem 70 år

AdO®
arena

AdO arena har en helt særlig stemning på grund af det unikke loft. Det smukke loft er formet af kuber, der med både dags- og kunstlys trækker sig ned i forskellige niveauer. Udover at det giver en behagelig belysning af rummet, bidrager det til, at det store rum får en meget nærværende og menneskelig skala. Helt særligt for AdO arena er det unikke udspringstårn, som udover at være fuldt optimeret i forhold til funktion og brug giver en særlig karakter i rummet.
AdO arena er tegnet sammen med Amalie Skram Videregående Skole, således at de to bygningsvoluminer er direkte forbundet. De er kun adskilt af en stor glasvæg, som giver en flot panoramaudsigt fra skolen ned over hele svømmearenaen.

ADO ARENA | BERGEN | 2014 | 28.000 M^2

ÍSTAK

AN ANALYTIC MIND

Partner Mikkel Beedholm startede hos KHR lige efter studiet og er i dag KHR's arkitektur- og designansvarlige. Han har stået i spidsen for en lang række af KHR's store og anerkendte projekter, hvor han med sit altid skarpe blik formår at få æstetik og funktionalitet til at gå op i en højere enhed, selv i de mest komplekse projekter.

Mikkel blev ansat ved KHR i 1993, og hans første opgave var at tælle døre på Bispebjerg Hospital. Siden er opgavernes kompleksitet og ansvaret dog vokset voldsomt, og allerede et par år efter arbejdede Mikkel på nogle af KHR's største projekter. Som ung, nytænkende arkitekt havde han en afgørende rolle i udviklingen af B&O's hovedsæde og butikker, og kun få år senere havde han det fulde ansvar for udviklingen af KMD's hovedsæde – et projekt, der både har været nomineret til Mies van der Rohe-prisen og fået tildelt den prestigefyldte Red Dot-pris.

Mikkel har altid haft et tæt samarbejde med Jan Søndergaard. Han har derigennem fået en lang række udviklingsmuligheder, som han har formået at forvalte godt og tage et stort ansvar for. I dag har han overtaget det fulde ansvar for KHR's arkitektur- og designudvikling, hvor han er inde over samtlige projekter. Mikkel har en unik tilgang til arkitekturen, og på forunderlig vis formår han altid at skabe arkitektur, hvor funktionalitet og flow er optimeret til fulde, samtidig med at æstetik og materialer underbygger bygningens funktioner. Med nysgerrighed, et altid kreativt sind og en stor realisme går Mikkel til opgaverne med stor iver. ALT skal løses til perfektion, og han helmer ikke, før både hjerte og hjerne er fuldt overbevist. Samtidig er Mikkel tegnestuens store 'joker', som med sit kreative væsen ofte kommer med gode historier og skæve tanker.

Som en vigtig del af den daglige ledelse på tegnestuen har Mikkel vist sin store evne til at forandre. I Mikkels tid som partner hos KHR er vi gået fra at være en lidt gammeldags tegnestue til i dag at være en moderne virksomhed. Med sin store interesse for såvel arkitekturen som organisationen bidrager Mikkel til at udvikle KHR – både som virksomhed og arkitektonisk.

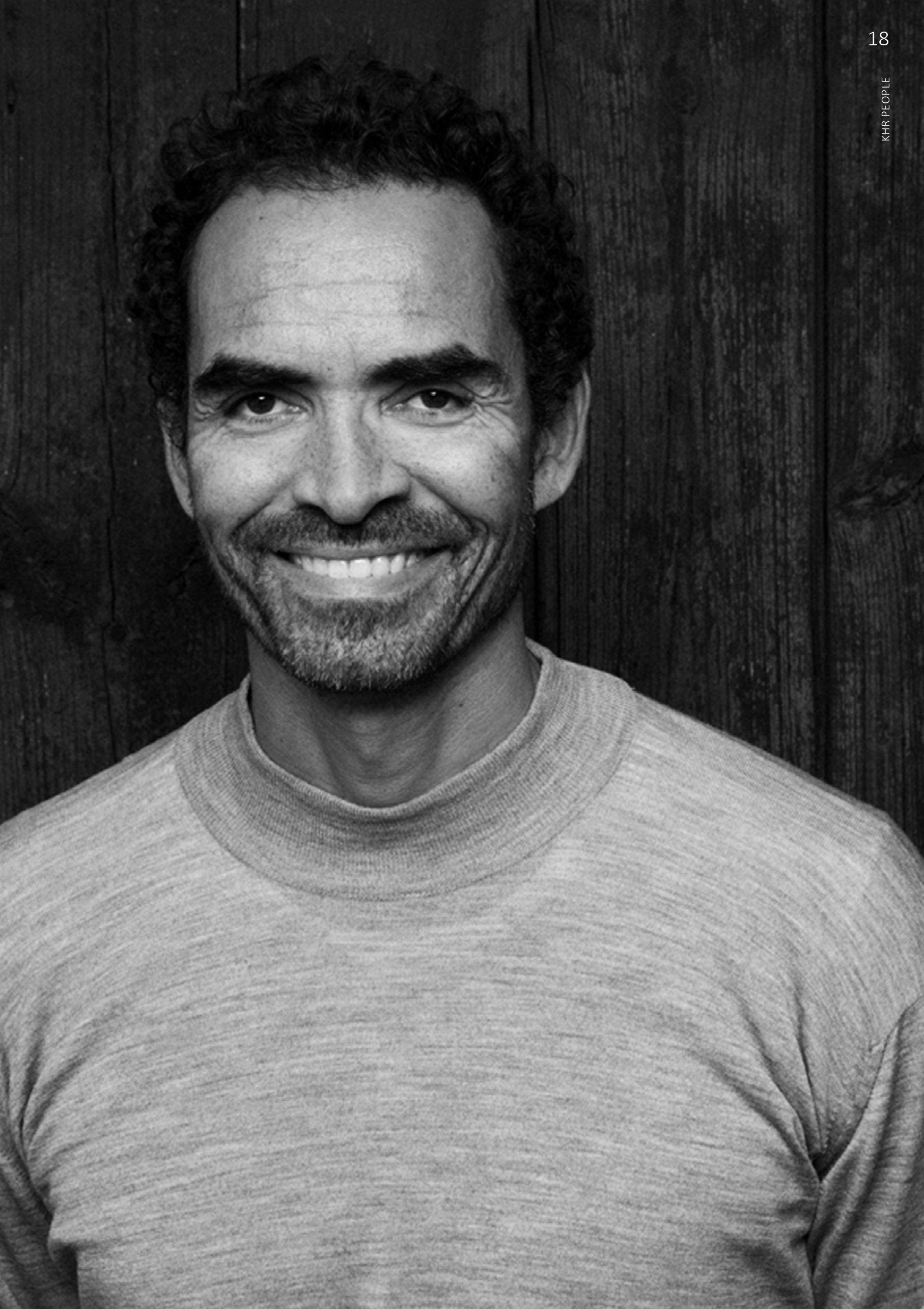
Mikkel har en stor indlevelse i projekterne og er i stand til at tænke projekter både indefra og ud og udefra og ind. Det resulterer i arkitektur af høj kvalitet, hvor der er taget højde for både brugerne og de omkringliggende omgivelser. For eksempel har han stået i spidsen for Ørestad Skole – en unik skole hvor alt er tegnet i børnehøjde, så børnene føler sig trygge, bliver nysgerrige og bedre kan modtage læring. De smukke nicher viser forståelsen for børnenes behov for rum i rum, og den unikke facade vidner om hans fokus på at skabe sanselig arkitektur.

Som ansvarlig for KHR's konkurrenceteam formår Mikkel altid at nytænke og konstant skubbe til arkitekturens grænser, samtidig med at praktik, funktionalitet og bygbarhed går op i en højere enhed. Med et stort mod imødegår han altid projekternes svageste punkter og får vendt tingene om, så vi ser projekterne i helt nye perspektiver. Med en lang erfaring og stor viden inden for arkitektur og bygbarhed bidrager Mikkel til at finde nye kreative og realistiske løsninger. Han er ofte den, der kaster bolden op i luften – og efter den har svævet en rum tid, er det også tit ham, der griber den igen. Arkitektoniske løsninger og rumlige kvaliteter bliver vendt og drejet for at finde den helt rigtige løsning, og som arkitekt og fagperson er Mikkel meget seriøs og tager alle typer opgaver alvorligt. Fra store prestigeprojekter til mindre byggerier går han stædigt efter at finde den optimale løsning, for eksempel da han løste det overordnede flow for det nye Bispebjerg Akuthus og stod i spidsen for vores videreudvikling af det klassiske rækkehus.

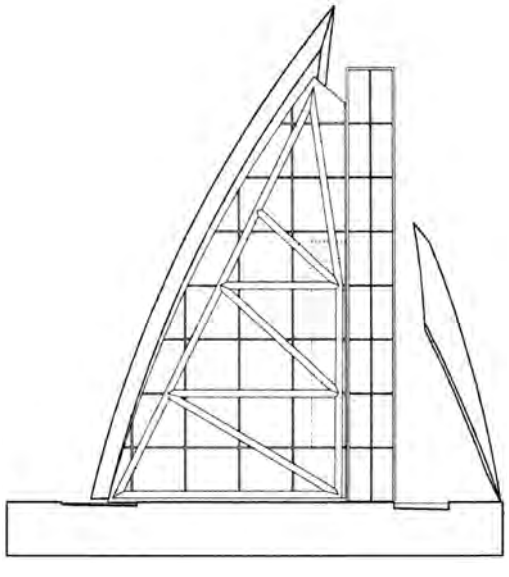
"Hos KHR er vi arkitekter, men vi er også rådgivere, og så skal man være ærlig. Det er arkitektens job at give funktionen ånd. Jeg tror på, at funktionen har en stemning."

Mikkel Beedholm, partner KHR Architecture

FOUR SAILS & TWENTYFOUR CONTAINERS

Den danske pavillon til verdensudstillingen i Sevilla var banebrydende i både konstruktion og rumlighed. Den optimerede konstruktion af containere og glasfiber blev pakket og sejlet med skib fra produktionen i Danmark. Effektivt kunne de præfabrikerede elementer sammenstilles til en elegant pavillon. De 24 stablede containere og de spinkle glasfibersejl, som var placeret i et vandspejl, stod som et billede på en nation med en særlig tilknytning til vandet og det at sejle. Efter seks måneders udstilling i Sevilla blev pavillonen demonteret for at blive opført på ny i Japan.

DEN DANSKE PAVILLON, EXPO | SEVILLA | 1992 | 1.200 M^2

STRATEGIC COLLABORATION

Et fremadrettet tilbageblik

KHR har i de seneste år fået en meget stærk tilknytning til Det Kongelige Danske Kunstakademis Arkitektskole. Partner Jan Søndergaard har i kraft af sin rolle som professor på arkitektskolen stået i spidsen for et nyt strategisk samarbejde, som forener praksis, uddannelse, forskning, håndværk og industri. Det særlige er visionen om, at dette forløb skal sammenstilles med løbende erhvervs-ph.d.'er, der forener forskningen på Institut for Bygningskunst og Teknologi på Kunstakademiets Arkitektskole og det kunstneriske udviklingsarbejde i KHR.

Med udgangspunkt i ovenstående arbejder jeg sammen med KHR og Kunstakademiets Arkitektskole på at udvikle projekter, der sætter fokus på en fremadrettet genopbygning af arkitektens tabte fagkompetencer.
Som udgangspunkt udvikles projekterne ud fra en fast tro på en tilbagevenden til eksperimentet som vigtigste drivkraft for en udvikling af bygningskunsten.
Enkelt forklaret ønsker jeg at gøre op med tidens ensidige fokusering på resultatorienterede projekter, der afskærer det nødvendige frirum, hvor eksperimentet kan få plads til udfoldelse. En tilstand der i stigende grad hæmmer al arkitekturforskning, og som slår igennem i såvel praksis som i undervisningen.
Jeg oplever i hverdagen en stigende nødvendighed af, at praksis, forskning og undervisning sammensættes for at befrugte hinanden med en fælles udvikling. Jeg forsøger med dette udgangspunkt at opbygge og tilpasse projekterne en arbejdskultur, jeg har erfaringer med fra min lange faglige profession. Det vil sige en tilbagevenden til en tid, hvor arkitekten havde frirum til at beherske og udvikle bygningskunsten gennem inddragelse af nye teknikker og materialer via tektoniske sammentællinger, der resulterer i nye rumlige perceptioner.
De strategiske samarbejder planlægges med relevans for opgavens fremdrift og realisering. Men nok så vigtigt ser jeg hele projektet organiseret således, at det får en afsmittende effekt på udviklingen af det kunstneriske udviklingsarbejde i KHR parallelt med, at det kommer den enkelte studerende, forskningen og undervisningen til gode.
Som et eksempel på et velfungerende strategisk samarbejde, KHR har bidraget til, er udviklingen af den *Generiske bocelle*. Alle har kunnet følge projektets udvikling i form af en arbejdende udstilling fra udgangen af 2015 og frem til i dag. Projektet havde sin opstart på Københavns Rådhusplads i forbindelse med Københavns Tømrerlaugs 500 års stiftelsesfest i december måned 2015. Samarbejdet er fortsat og videreudviklet under tre arbejdende udstillinger. Efter Rådhuspladsen fortsatte udstillingen på DAC, Dansk Arkitektur Center, frem til sommerhalvåret. I skrivende stund fortsætter den arbejdende udstilling på Kunstakademiets Arkitektskoles havneareal ud for Operaen.
Yderligere udvikles bocellens tektonik og rumlige gestaltning i samarbejde med en igangværende erhvervs-ph.d.-stipendiat, som ligeledes danner bro imellem praksis på KHR og forskningen på Kunstakademiets Arkitektskole.

Professor Jan Søndergaard, partner KHR Architecture

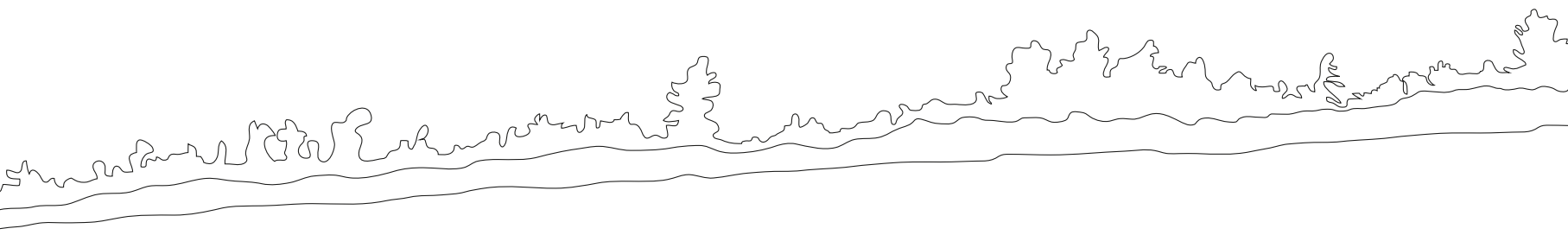
THE OFFICE

KHR har siden år 2006 holdt til i de fredede Kanonbådsskure på Holmen i København. Her er tegnestuen en vigtig del af Holmens kreative miljø, omgivet af en lang række kreative uddannelser som for eksempel Det Kongelige Danske Kunstakademis Skoler for Arkitektur, Design og Konservering, Rytmisk Musikkonservatorium, Statens Scenekunstskole og en lang række kreative virksomheder. Tegnestuen består af tre af de gamle skure og er på 1200 m^2. Kontoret er indrettet som et åbent kontormiljø, der fremmer samarbejdet på tværs af vores projektgrupper. Gulvet i bygningen er terrasseret, så plankegulvet har et fald på ca. 1 meter svarende til grundens fald. Det betyder, at alle ansatte har udsigt til vandet, som træder frem i de store glaspartier for enden af bygningen. Fælles faciliteter som køkken, toiletter og printrum ligger i midten af kontoret længst ud mod vejen – på den måde har alle ansatte lige adgang til faciliteterne, og kontorets plads ved vandet kan optages af arbejdspladser. Langs skotrenderne er der langsgående glaspaneler, hvilket giver et fantastisk lysindfald, og de robuste trækonstruktioner giver en helt særlig stemning.

Tegnestuens bygninger har en lang historie bag sig. I 1807 blev den danske flådes skibe overtaget af England, og man måtte derfor bygge nye kanonbåde. Bådene blev brugt i Englandskrigene frem til år 1813 og har derfor lagt navn til Kanonbådskrigen.

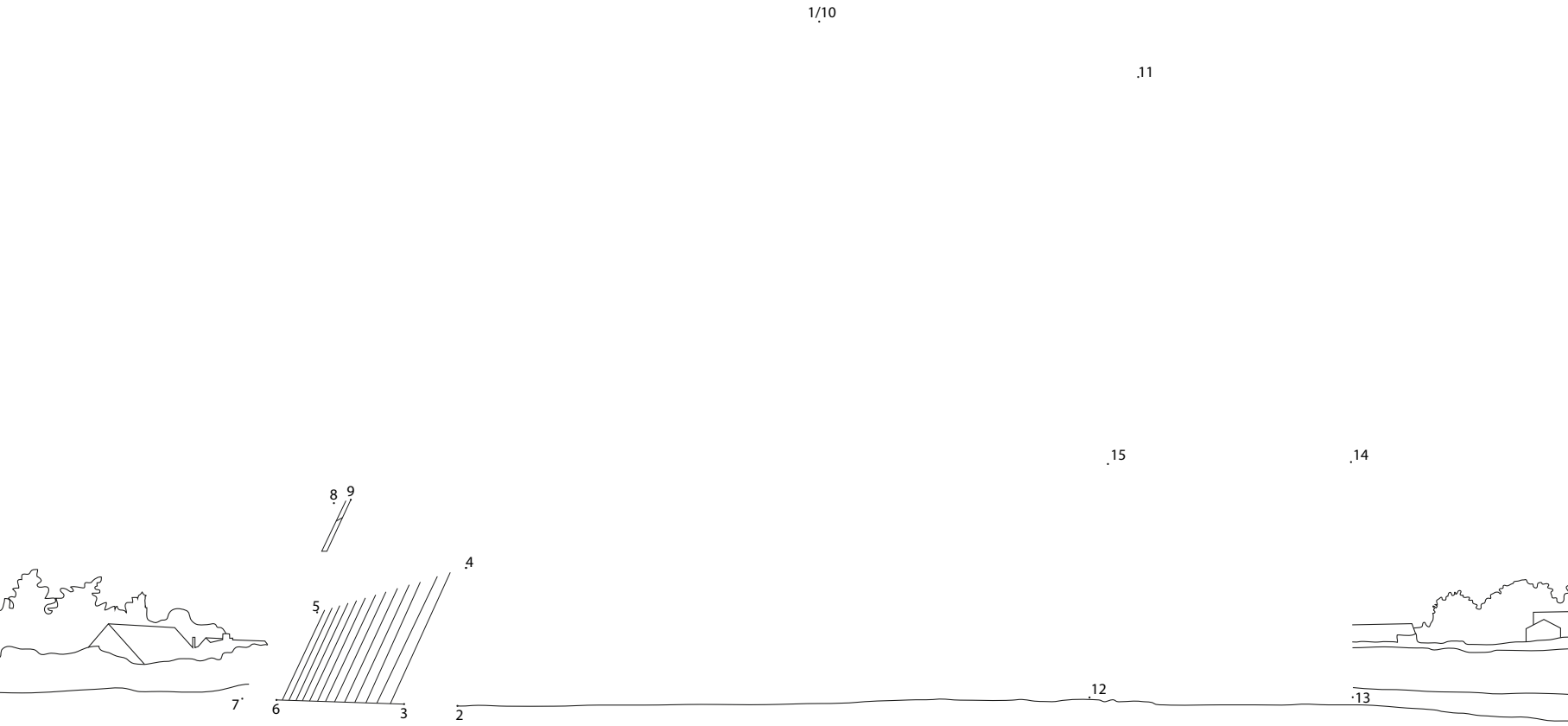
Da bådene skulle trækkes på land efter krigen, opførte Søetaten langs Frederiksholms østlige bred 32 sortmalede kanonbådsskure fordelt over fem klynger. Bygningerne har helt frem til 1996 huset søværnets fartøjer. Herefter blev bygningerne renoveret og omdannet til åbne kontormiljøer. I maj måned 2006 flyttede KHR ind i kanonbådsskur nr. 8. Kort tid efter indflytningen, i august samme år, brændte kontoret ned, og KHR mistede en lang række modeller af ikoniske byggerier. Allerede et år efter branden var KHR tilbage i kanonbådsskurene, denne gang med adresse i nr. 4. Her har vi løbende istandsat og udviklet vores miljø, så vi i dag har et smukt kontor med højt til loftet og plads til masser af kreativitet.

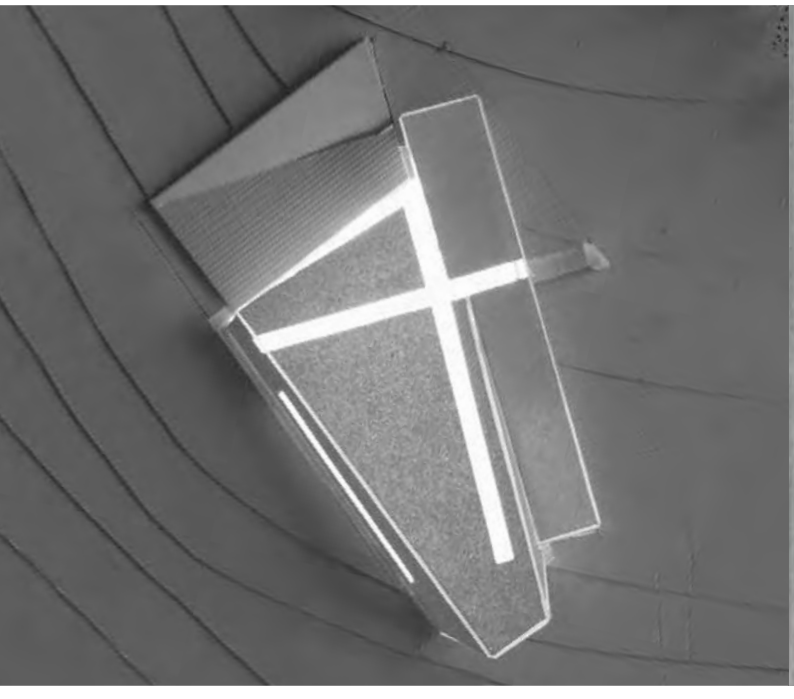
DRAW THE LINE

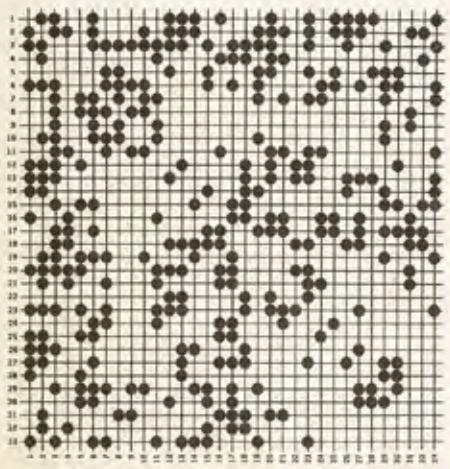

HELLIG KORS KIRKE | JYLLINGE | 2008 | 800 M^2

De store opgaver

Af Knud Holscher

Det dynamiske er blevet introduceret i de byggeopgaver, ofte af stort format, der nu skal løses. Fra at være et rent kunstnerisk problem (Barcelona-pavillonen) er tid-rumerkendelsen nu blevet alles nærværende funktionelle og økonomiske problem. Det er ikke alene afklaringen af at huse, byer skal være „åben arkitektur", men det er først og sværest det problem, at de fremtidige funktionskrav ikke givet vil være analoge med dem, der indpasses i huset af i dag.

Vi skal løse en åbenhed, som kan besvare ukendte fremtidige funktionskrav – det er ikke tilstrækkeligt at kunne fortsætte korridorerne og lægge flere rum imellem af samme slags og form, som dem vi skabte i går.

Udviklingen inden for alle områder er accelereret, og der skal tilsvarende skabes det umulige – bygningsstrukturen til den uforudsigelige fremtid.

I overensstemmelse hermed gror der en ny erkendelse frem, erkendelsen af det komplekse. De „overlappende" funktionskravs besvarelse må blive det nye. Det vi kender i dag, „arkitektideen", der i sin forenklede ekspressionisme tolker ét aspekt af opgavens løsning, må forlades. Det let gennemskuelige og statiske „idealudtryk" er passé, og tid-rumerkendelsen vil kunne tilfredsstilles af det arkitektoniske udtryk, der formulerer muligheden for besvarelser af nye funktionskrav.

Det nye er at huse danner ramme om omskiftelige funktionelle indhold – husene bliver generelle og antager karakter og bliver en struktur, som bærer af variable livskorte funktionsprogrammer.

Det, der her er skitseret for „hus", kan overføres til bybegrebet. De „sociologiske" forudsætninger, der sættes op i dag, vil i morgen være en hemsko, og den størst mulige åbenhed bør være udgangspositionen.

En planlægning, hvis arbejdsområde er igangsættende processer, er åben og tilgodeser enkeltmenneskets myndighed eller i hvert fald oplevelsen af frihed, som måske er lige så vigtig.

Christopher Alexanders lyriske billede af bybegrebet – han taler om et gadekryds med et lyssignal, folk, en kasse med aviser – folk venter, går, køber og alt er et gensidigt forbundet mønster – alt dette inspirerer kun til åbenhed og undgåelse af alle former for prædestination. Det er sammenhænge og ikke færdig orden, der er udgangsposition for kompleksiteten.

Vor materielle verden var tidligere i håndværkersamfundet skabt med den menneskelige energiform som målestok. Udtrykket var en variation, som i vor tid blev afvist ud fra maskinalderens etik. Den monotone gentagelse blev et sikkert arkitektonisk element med rationalitet og økonomi som begrundelse.

Selv om vi må anerkende, at kun industriel masseproduktion kan opfylde nutidens krav om højere levestandard, så er der måske mulighed for ved åbne systematiske løsninger med frie sammenstillingsmuligheder at skabe de formuleringer, der passer til de nye byggeopgaver af stor størrelse.

Vi må anerkende sammenstillingen af elementer – makromiljøet vil blive genoptaget – det udtryk der genfindes og som ganske vist mere ubevidst blev skabt i de traditionelle bylandskaber fra håndværkersamfundet.

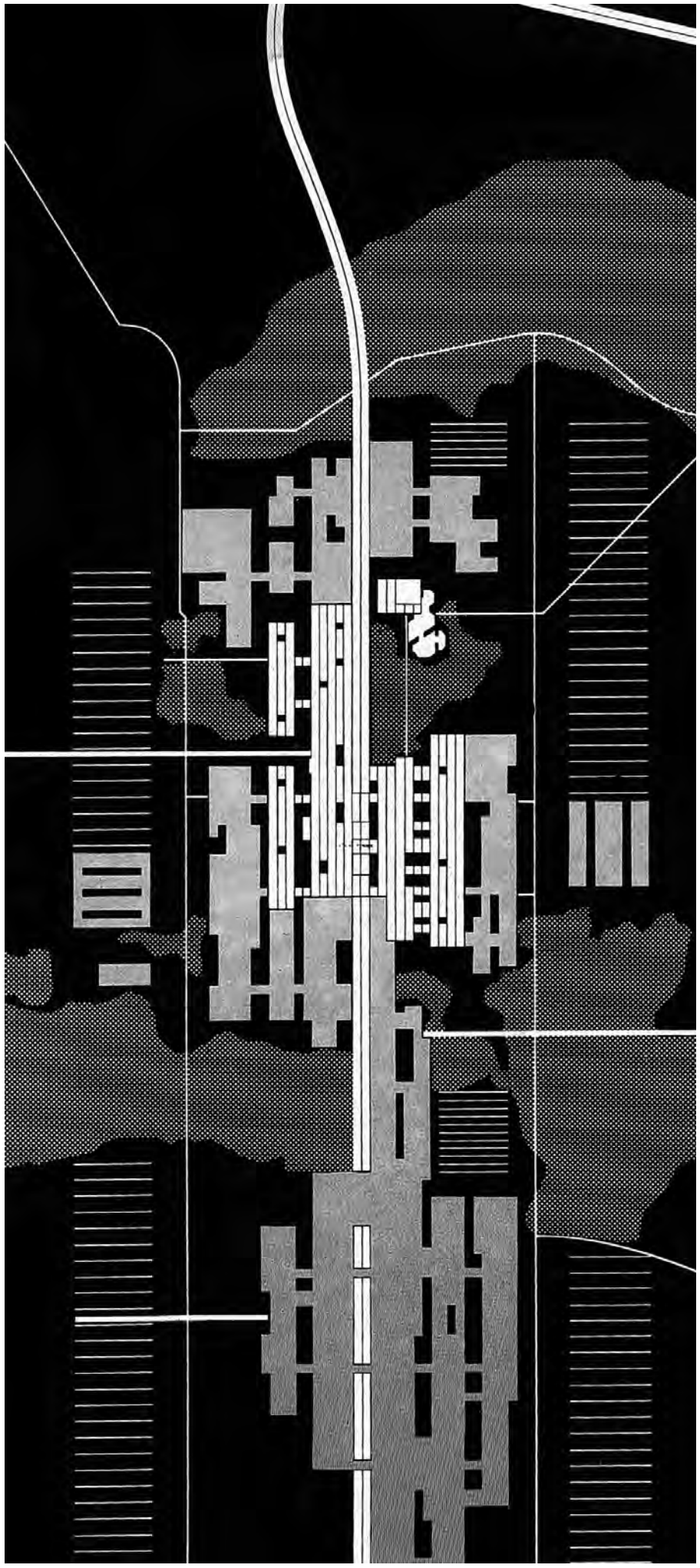
Ovenstående kan ligeledes resultere i, at de med tidligere kompositionsbegreber forbundne forløb kan afvises. Menneskets bevægelseshastighed kan indsættes som mål i perceptionsforløbet. Makromiljøet kan baseres på oplevelsesmønstret, vidt forskelligt i gågaden og på automobilvej.

Udviklingsprocessen kan være vanskelig at præcisere, men syntesen er vel, hvis det er bygningskunst, der bruges som billede, en råhusstruktur. En struktur der er tilpasset menneskelige mål, kommunikationsmønstre og regionale forhold m.m. i organisk sammenhæng med konstruktioner, installationsforløb og kommunikationsled, hvorpå kobles andre specielt funktionsbesvarende bygningsdele og bygningsdele af kort levetid.

Disse bør kunne udskiftes – være systematiserede – passe til hinanden og råhus. Være generelt udformede og have forskellige anvendelsesmuligheder.

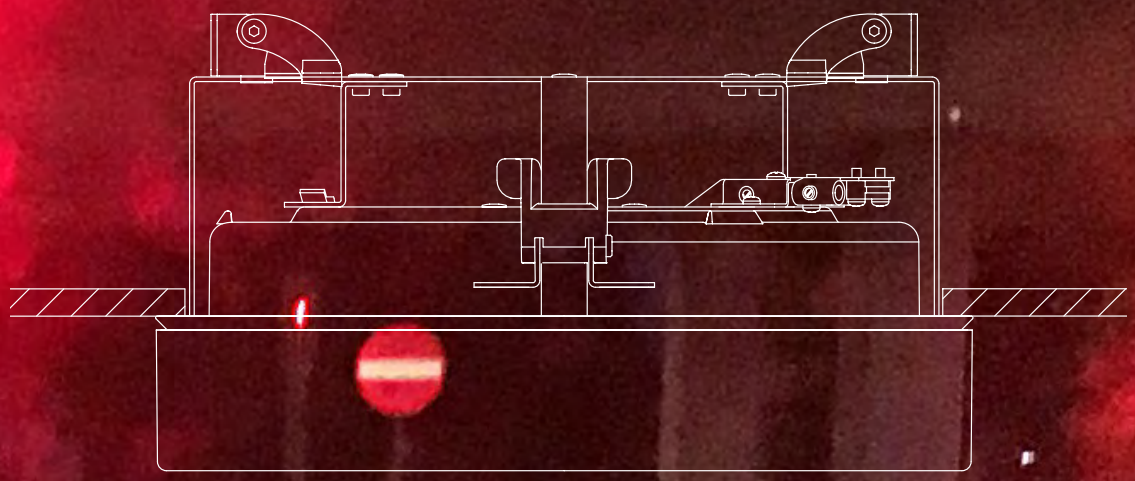
Det vil være sammenstillingen, der modsvarer funktionskravet og formidler udtrykket.

Hermed underkendes ikke husets holdning eller rummets miljø som psykologisk basis for funktionsbesvarelsen. Det er holdningen, der i ét med redskabet vil danne besvarelsen og være udtrykket.

SYDDANSK UNIVERSITET | ODENSE | 1973 | 90.000 M^2

FUNKY LIGHTS AT NIGHT

Lampen, LP Circle, er oprindeligt specialdesignet til Ørestad Skole, hvor den bidrager til at iscenesætte undervisningen og understrege bygningen i den urbane kontekst. Lamperne bruger LED lys, hvor en rød, en grøn og en blå pære bevirker, at man kan justere lysets farve. Læs mere om LP Circle på side 182.

LP CIRCLE | 2012 | LOUIS POULSEN

NARRATIVE LAYERS

Biennalen 2016

To arkitekturprojekter
- fire udstillingsmodeller.
Skulpturelle, menneskehøje
fremstillinger i en rumlig relation.
Foranderlige og refleksive projekteringer som
udtrykker stærke arkitektoniske
fortællinger i relation til hinanden og hver for sig.
Orienterer sig mod beskueren i alle
retninger og inviterer til at gå på opdagelse.
Relationen mellem åben og lukket
skaber en særlig bevidsthed om rum og mellemrum.
Udformningen af lag og deres indbyrdes forhold
opløser skalaen, og en ny menneskelig skala afsøges.
Forskydninger af lag og billeder leger med perspektivet og den
rumlige oplevelse, som vækker nysgerrighed og interesse.
Koncentrerede kig i øjenhøjde inviterer beskueren ind til at tage
del i den arkitektoniske verden.
Det nære og intime møde med den
arkitektoniske fortælling leder beskueren til
bevidst at forholde sig til det, øjet ser:
en skole i børnehøjde
og en arbejdsplads, der giver
tilbage til byen.

HUMANISME I ARKITEKTUREN

Årets danske udstilling *Art of Many – The Right to Space* ledes af kuratorerne Boris Brorman Jensen og Kristoffer Lindhardt Weiss. Udstillingen viser det brede samfundsengagement og den humanisme, som gør dansk arkitektur til noget særligt og ligger til grund for arkitektvirksomhedernes daglige praksis.

Med udstillingen sættes der fokus på den kunst, det er at skabe arkitektur af høj kvalitet til de mange. KHR er derfor stolte af at være blandt de arkitektvirksomheder, der er udvalgt til at udstille i den danske pavillon i Venedig.

ARKITEKTONISK FORTÆLLING I MODELPROCES

Vores to projekter Ørestad Skole (s. 66) og Oslo Plads (s. 88) er blevet valgt til at blive udstillet under dagsordenen *Designing Life*, da de har fokus på at nytænke og forme menneskelig adfærd via arkitektur af høj kvalitet.

At KHR er udvalgt til at bidrage til Biennalen er ikke blot en mulighed for at vise vores projekter, men også en unik mulighed for at udvikle arkitekturmodellen – hvordan arkitekturen fremstilles og repræsenteres. At skabe arkitektoniske modeller som ikke blot gengiver arkitekturen og rummet i en bestemt skala, men lader beskueren opleve, hvordan arkitekturen former muligheder for perception og oplevelser af rummet.

Ørestad Skole er en gentænkning af folkeskolen med rumligt fokus på oplevelser, leg og nysgerrighed. Humanismen kommer til udtryk ved, at børn anskues som nysgerrige, frie og undersøgende. KHR´s ambition med dette projekt er at fremme dette, ved at skolens kompakte bygningskrop udnyttes til at skabe et underfundigt rumforløb, der vækker interesse og nysgerrighed hos børnene.

Oslo Plads nytænker disponeringen af det klassiske storrumskontor med en innovativ facadeløsning og rumligt fokus på kommunikation og fællesskab. Humanismen kommer til udtryk, ved at arbejdspladserne er trukket tilbage fra facaden, så fællesskabet og den interne kommunikation kommer ud i facaden og vises for omgivelserne og på denne måde giver tilbage til byen. I begge projekter sættes mennesket i centrum for afsøgningen og udformningen af arkitektoniske oplevelser i forhold til humanistiske principper for samfundet, mennesket og fællesskabet (se mere s. 88).

MODELLEN SOM OPLEVELSESRUM – ØRESTAD SKOLE

Modellerne af Ørestad Skole fremviser en arkitektonisk fortælling af barnets oplevelse af bygningen og dens rum. Forløbet fra gaden, op på legepladserne og frem til klasseværelset er skabt af mange overskuelige rum, som er små nok, til at børnene føler sig trygge, og samtidig store nok til at man nysgerrigt kan se om hjørnet.

De store vinduesnicher skaber en særlig identitet, der gør det enkelte klasseværelse mere genkendeligt for barnet, når det kigger op på skolens facade fra gaden. I skolens indre er der også arbejdet med at skabe tryghed for barnet, for eksempel fungerer den store vinduesniche som et rum i rummet, hvilket skaber en semiprivatsfære i klasseværelset.

For at introducere denne underfundige verden i en udstillingsvenlig model som medie har det været essentielt at udvikle en modelbyggeteknik, som i sig selv fungerer som et oplevelsesrum. En rumlig fremstilling i en menneskelig skala som vækker nysgerrighed og interesse for beskueren. Med udgangspunkt i den traditionelle teaterkulisse-teknik har vi udformet modellernes lag og deres indbyrdes relation i forhold til forskydning af billedlag, som leger med dybden i perspektivet og lader den rumlige oplevelse være åben for fortolkning. Iscenesættelsen af lag og konstruktion skaber nye relationer mellem de projekterede rum og mellemrum. Ved prioriterede kig i øjenhøjde udpeges de enkelte arkitektoniske fortællinger gennem en perspektivisk præcision, som danner et motiv, beskueren kan forholde sig bevidst til. På denne måde lader modellerne beskueren opleve, hvordan arkitekturen former muligheder for oplevelse af rum.

MODELLEN SOM AKTIVT MEDIE – OSLO PLADS

Modellerne af Oslo Plads kontorbyggeri søger at fremstille den arkitektoniske fortælling om en ny disponering af det klassiske storrumskontor i sammenhæng med en innovativ facadeløsning.

Modellernes mere traditionelle byggeteknik, som udsnitsmodel i en konkret skala, afspejler den arkitektoniske og rumlige fortælling om, hvordan arbejdspladserne er trukket tilbage fra facaden, så fællesskabet og den interne kommunikation kommer ud i facaden og vises for omgivelserne. Indefra danner facaden et møbel, og hældningen inviterer til udkig, da man kan læne sig frem uden at støde på glasset, som en ny karnap. Modellens gennemsigtighed orienterer sig i alle retninger til beskueren og inviterer til at gå på opdagelse.

Facadens glas er skråtstillede, så de danner deres egne slagskygger, og derfor kan den udvendige, faste solafskærmning hæves, så man også kan se ud, når man står op. Yderligere bevirker skråtstillingen af glasset, at 40 % af den almindelige solafskærmende coating kan fjernes, og glasset bliver dermed både mindre grønt og giver et bedre farvespektrum af dagslys på arbejdspladsen, ens eget skrivebord.

Det nære og intime møde med den arkitektoniske fortælling om, hvordan denne tekniske funktion danner en ny rumlig oplevelse, sætter beskueren i centrum. Og dermed skabes mulighed for en særlig indlevelse og fortolkning af en bekendt verden gennem modellen som fremstilling. Gennem beskuerens egen interaktion kan virkningen af facadens skråtstilling, som påvirker forholdet mellem udkig og refleksion, undersøges og give beskueren en forståelse af samspillet mellem de arkitektoniske rumligheder og relationen til omgivelserne.

Dermed fortolkes og formidles de humanistiske principper i arkitekturen gennem modellen og dens skalaer som medie. Og projekterne går i dialog med udstillingen, som vil sætte mennesket i centrum og *"[…] vil forsøge at spore og udfolde gode eksempler i*

alle skalaer på den arkitektoniske oversættelse af de humanistiske principper, der bringes på banen af samtidsarkitekturen." (Kuratorernes statement, dac.dk 15. sep. 2015).
Med modellerne skabes et unikt, interaktivt oplevelsesrum, hvor fremstillingen af arkitektoniske fortællinger former mulighed for perception og oplevelser af rummet. Forskydninger af lag og leg med perspektivet vækker nysgerrighed og interesse. Modellerne inviterer til, at man som beskuer går på opdagelse i dem. Det nære og intime møde med arkitekturen leder beskueren til at skærpe bevidstheden og tage stilling til det, øjet ser.

Udstillingen er i Venedig fra d. 28. maj til den 27. nov. 2016

MAJESTIC DETAILS

Øbro-Hallen er et smukt eksempel på 1920´ernes nyklassicisme, og bygningen er klassificeret som bevaringsværdig. Ved totalrenoveringen af Øbro-Hallen er der derfor lagt vægt på funktionelle og arkitektoniske løsninger af høj kvalitet udført i smukke materialer og med stor respekt for det historiske bygningsværk.

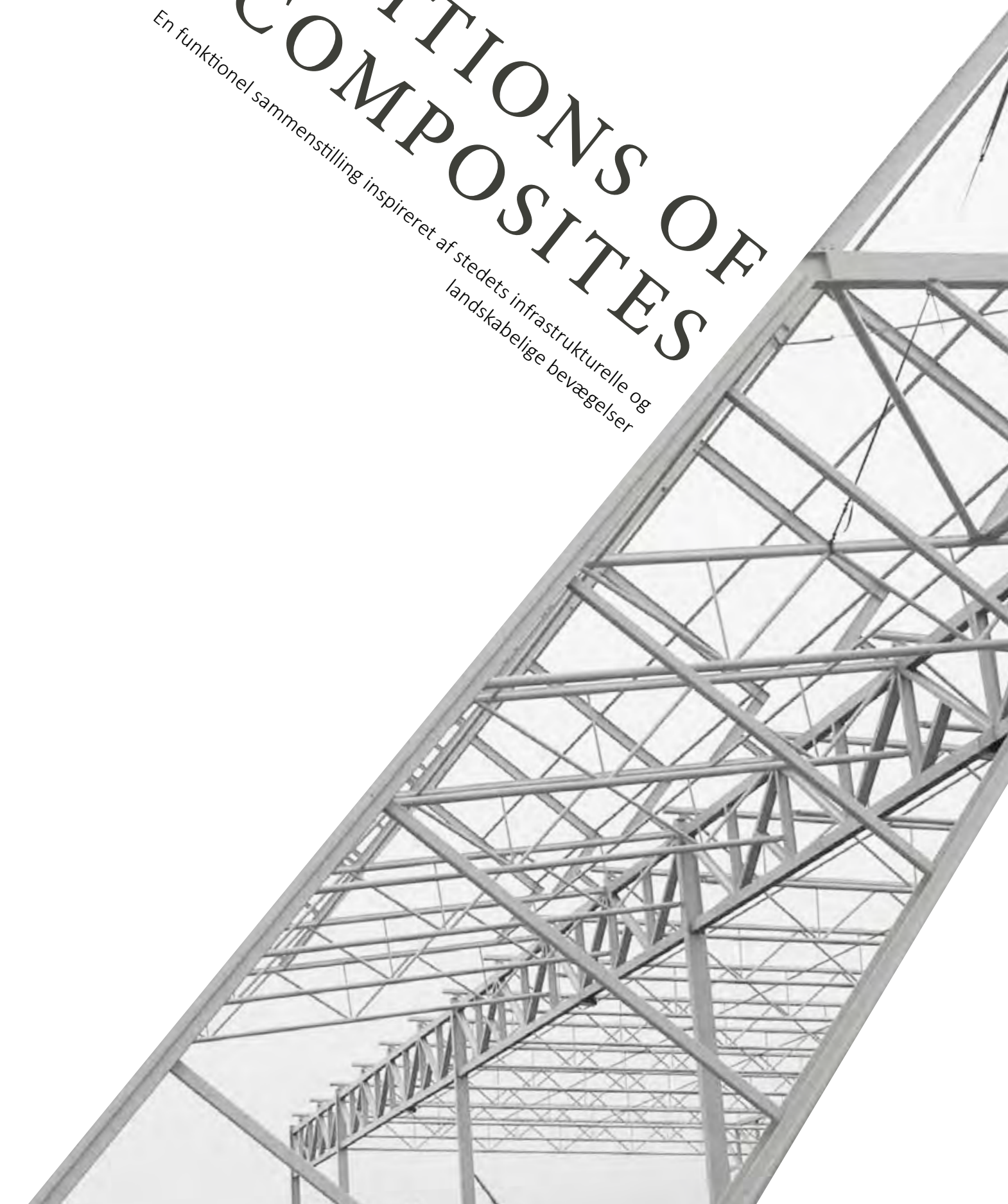

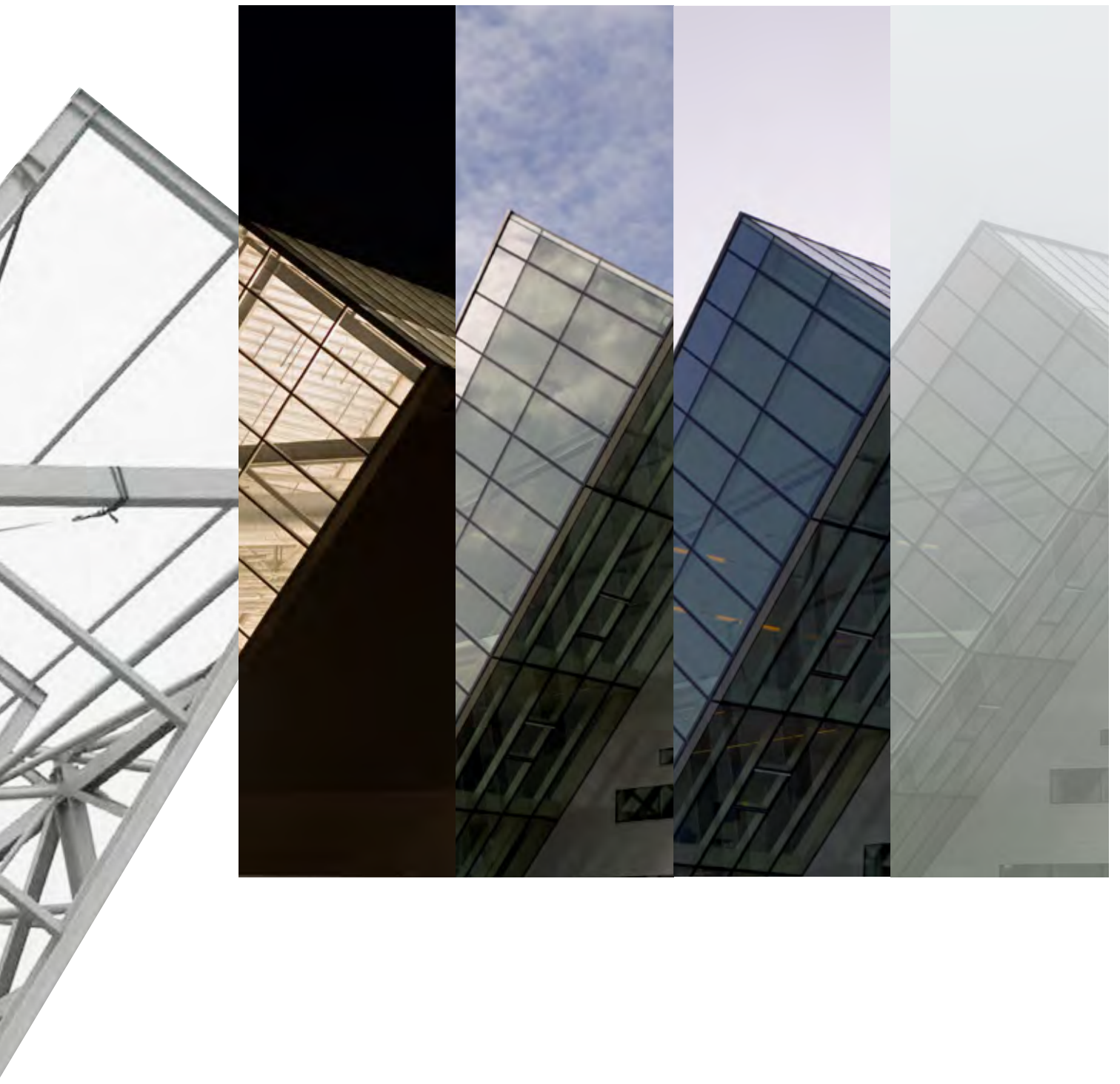

TOTALRENOVERING | ØBRO-HALLEN | KØBENHAVN | 2002

COMPOSITIONS OF COMPOSITES

En funktionel sammenstilling inspireret af stedets infrastrukturelle og landskabelige bevægelser

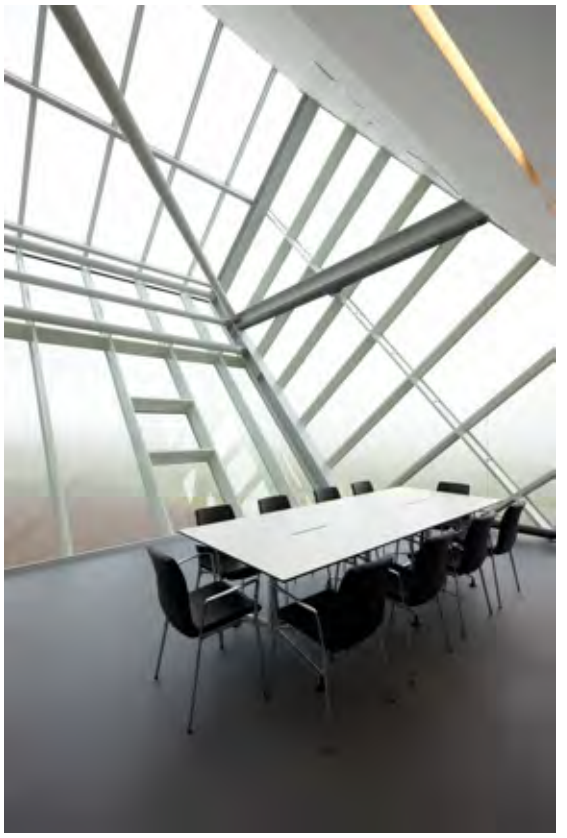

"Bygningskroppen strækker sig op mod lyset og opnår med sin fulde udstrækning at præcisere landskabets kontur mod himlen."

Professor Jan Søndergaard, partner KHR Architecture

Som en kunstigt anlagt forhøjning vokser bygningen op af landskabet og skaber med de tre nedstyrtede ovenlys et spektakulært hovedkvarter for glasfiberproducenten Fiberline Composites. Fra motorvejen ser man den karakteristiske produktions- og administrationsbygning, der indeni bygger på en forskningsbaseret optimering af produktionsflowet.

Alle funktioner befinder sig visuelt i samme rum; produktionsfaciliteterne ligger i stueplan, imens alle de administrative, forsknings- og markedsrelaterede aktiviteter ligger i den øst-vendte facade, der vender imod motorvejen. De karakteristiske ovenlys sikrer et varieret oplyst arbejdsrum for produktionen, ligesom de trækker møderum ud fra facaden.

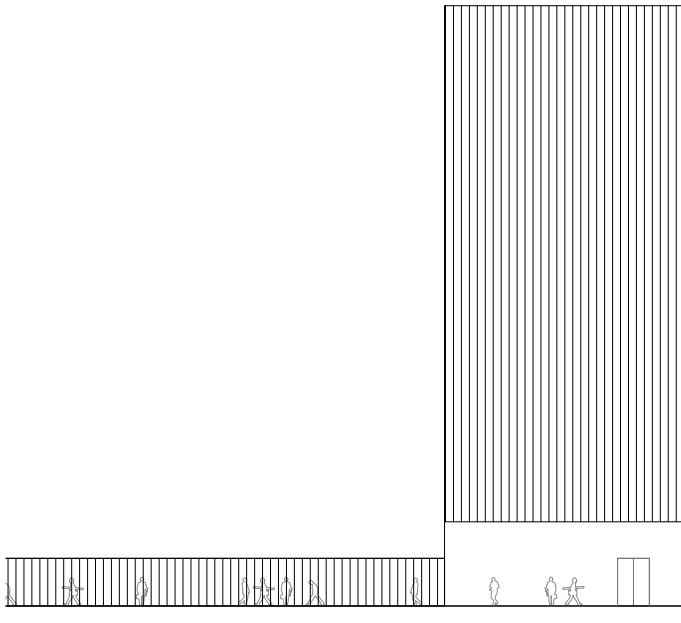
FIBERLINE COMPOSITES | MIDDELFART | 2004-2006 | 25.000 M^2

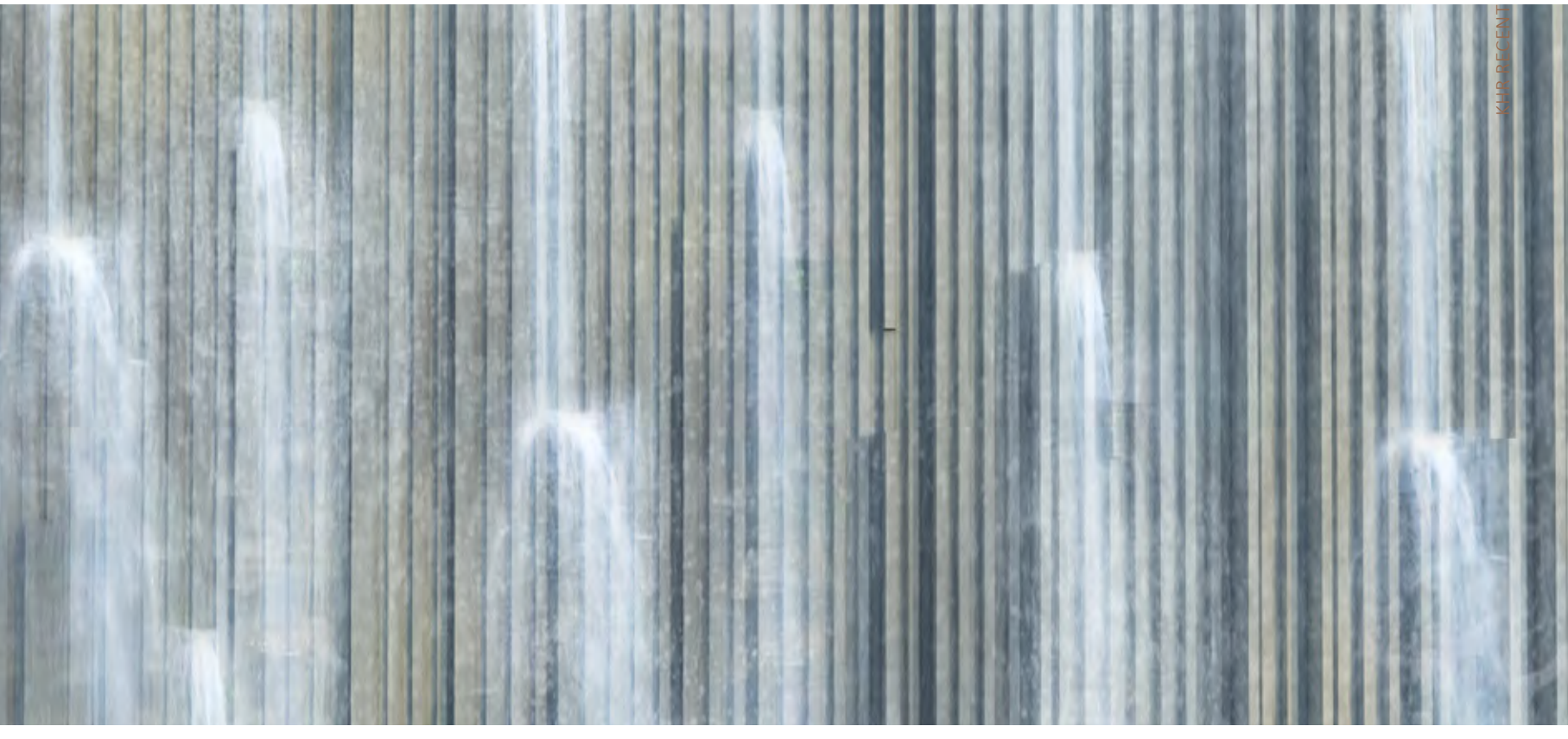

HEATED BATH OF BIO STEAM

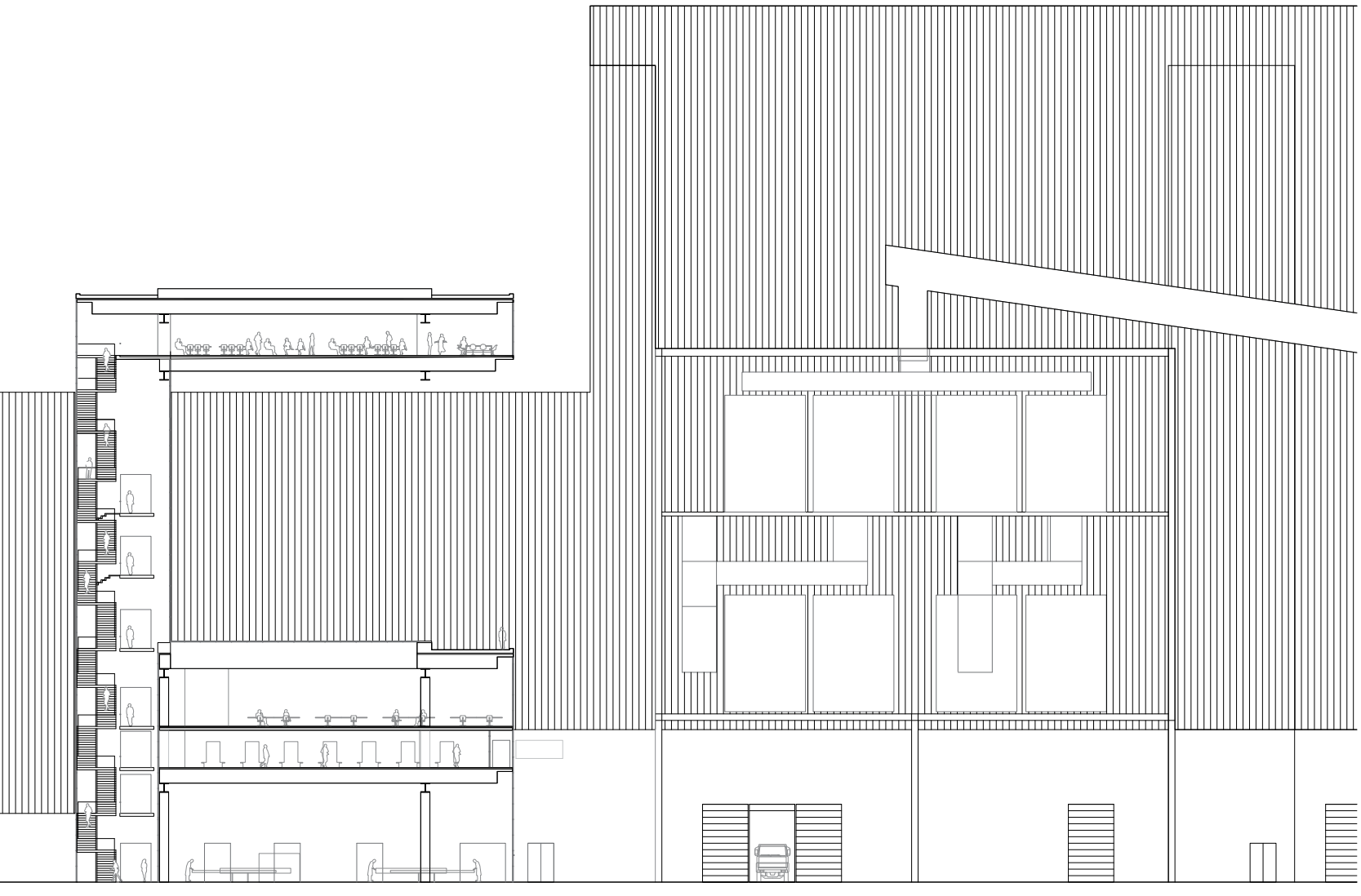
Forestil dig at sidde i *hot pot* med Den Lille Havfrue. Tanken kunne realiseres med KHR's forslag til en ny udformning af HOFOR's forbrændingsovn ud mod havnen i Københavns hjerte.

Med tanke på en bæredygtig udnyttelse af overskudsvarmen fra værkets affaldsforbrænding har KHR foreslået en synliggørelse af nedkølingen udformet som et stort vandtæppe, der ender i et stort bassin. En stor *hot pot* med rum til Københavns indbyggere og den rette udsigt til Den Lille Havfrue.

KHR ARCENT

KONKURRENCEFORSLAG | HOFOR BIOBRÆNDSEL | KØBENHAVN | 2015 | 4.500 M^2

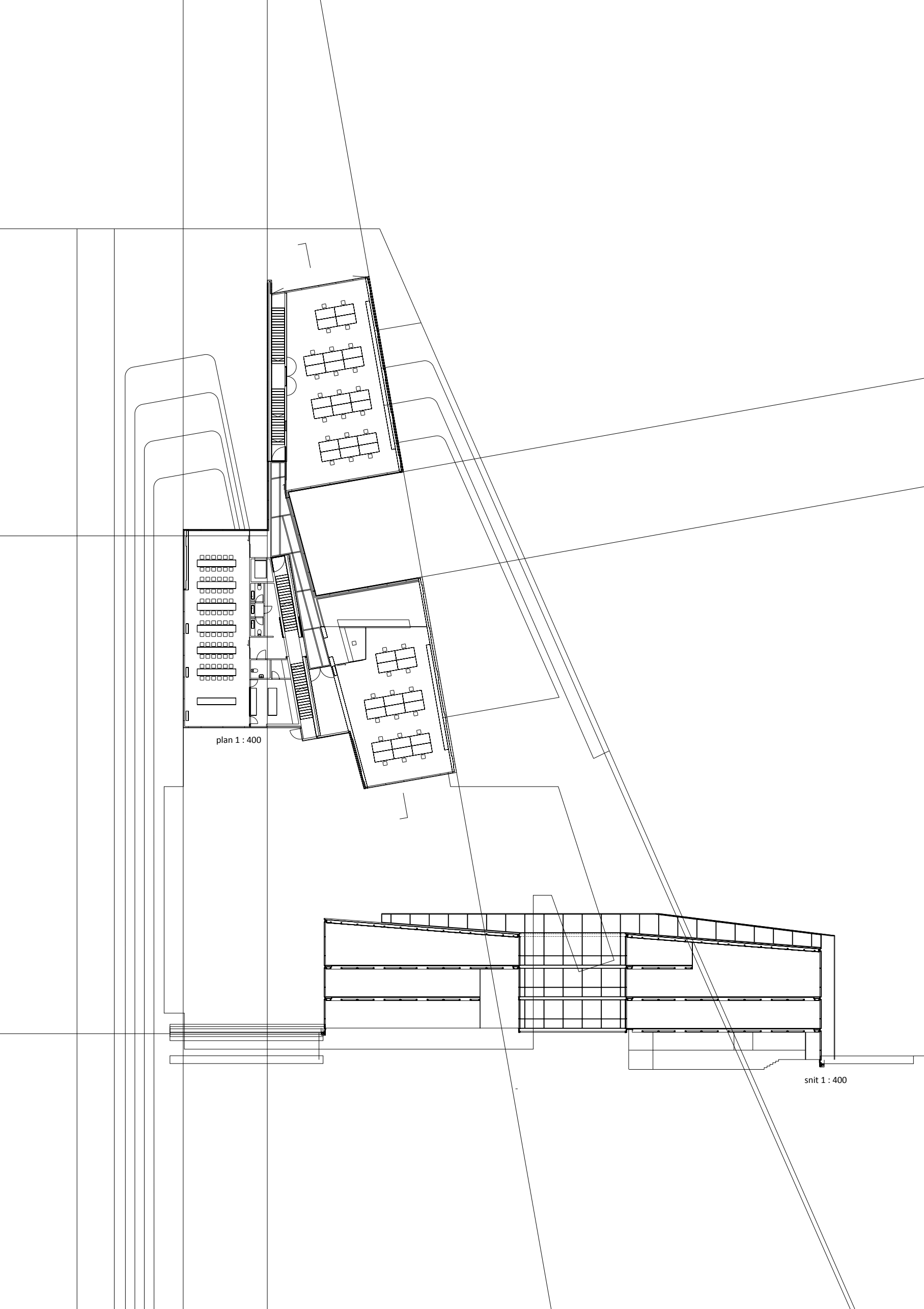
ONE DAY I'LL FLY AWAY...

Central Security 2007, Finger D 1999, Shopping Area 1998, Indenrigsterminal 1991, Parkeringshus 1991, Finger B 1988

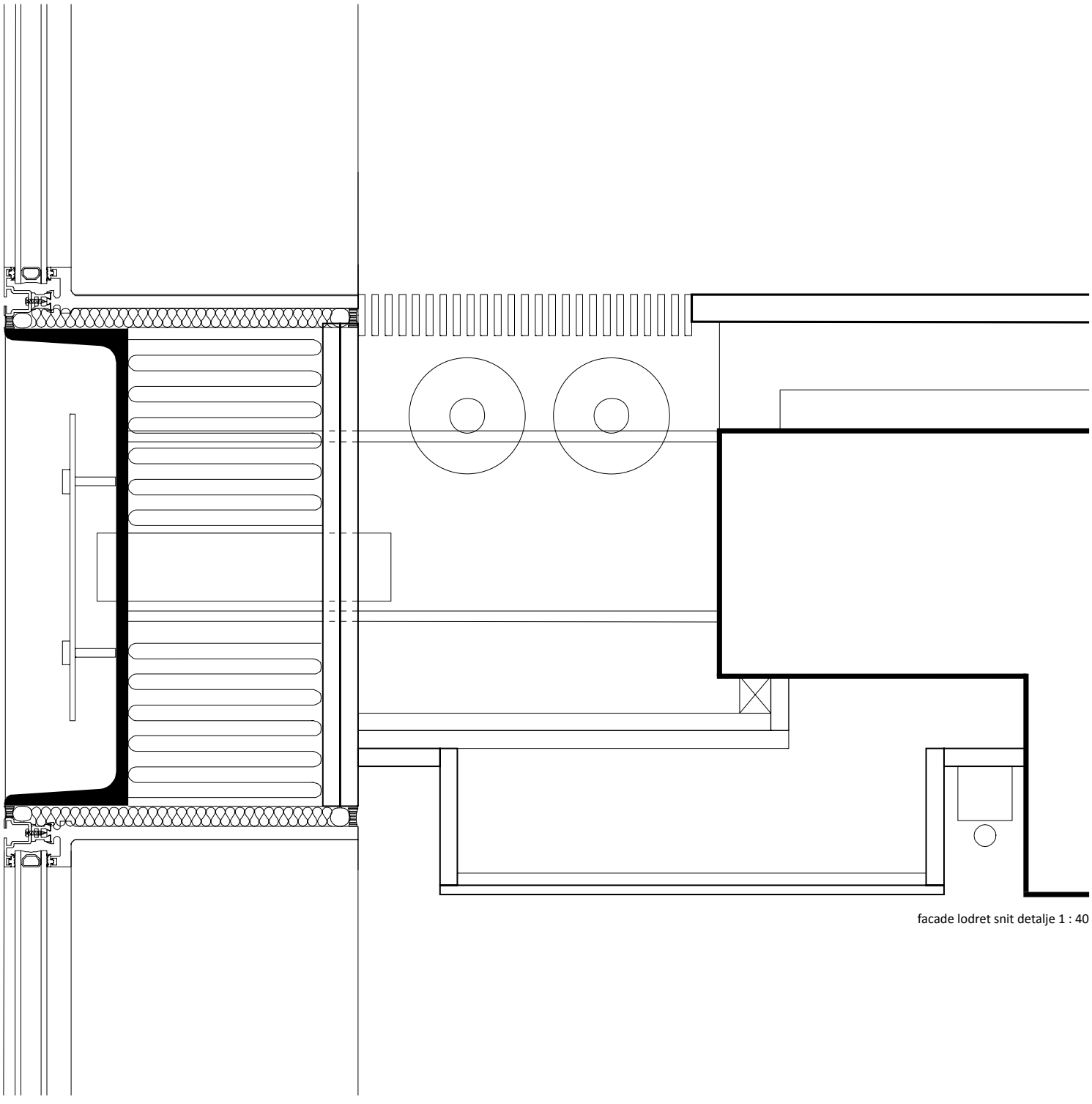

KØBENHAVNS LUFTHAVN | KASTRUP | 1988, 1991, 1998, 1999, 2007

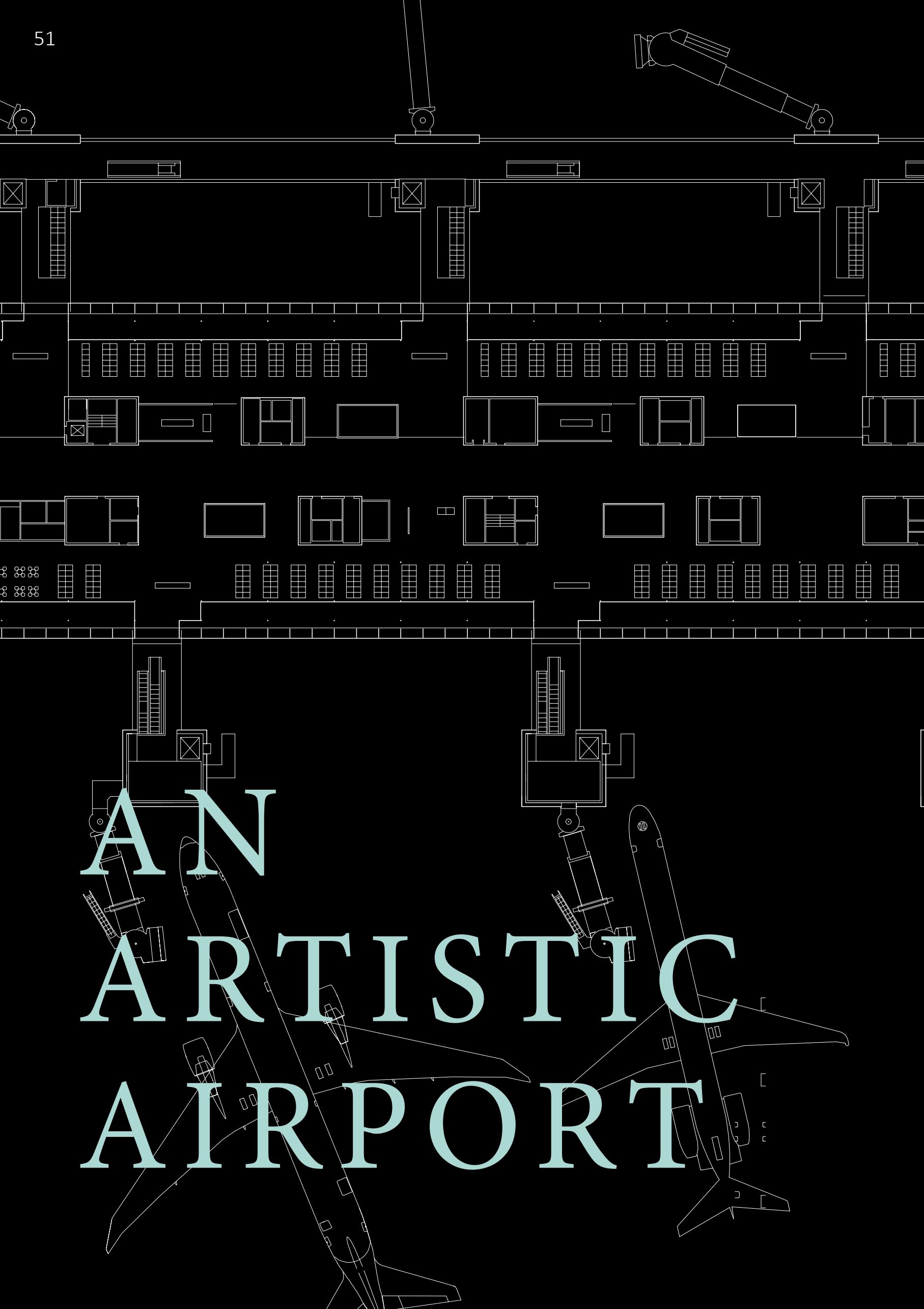

plan 1 : 400

snit 1 : 400

facade lodret snit detalje 1 : 40

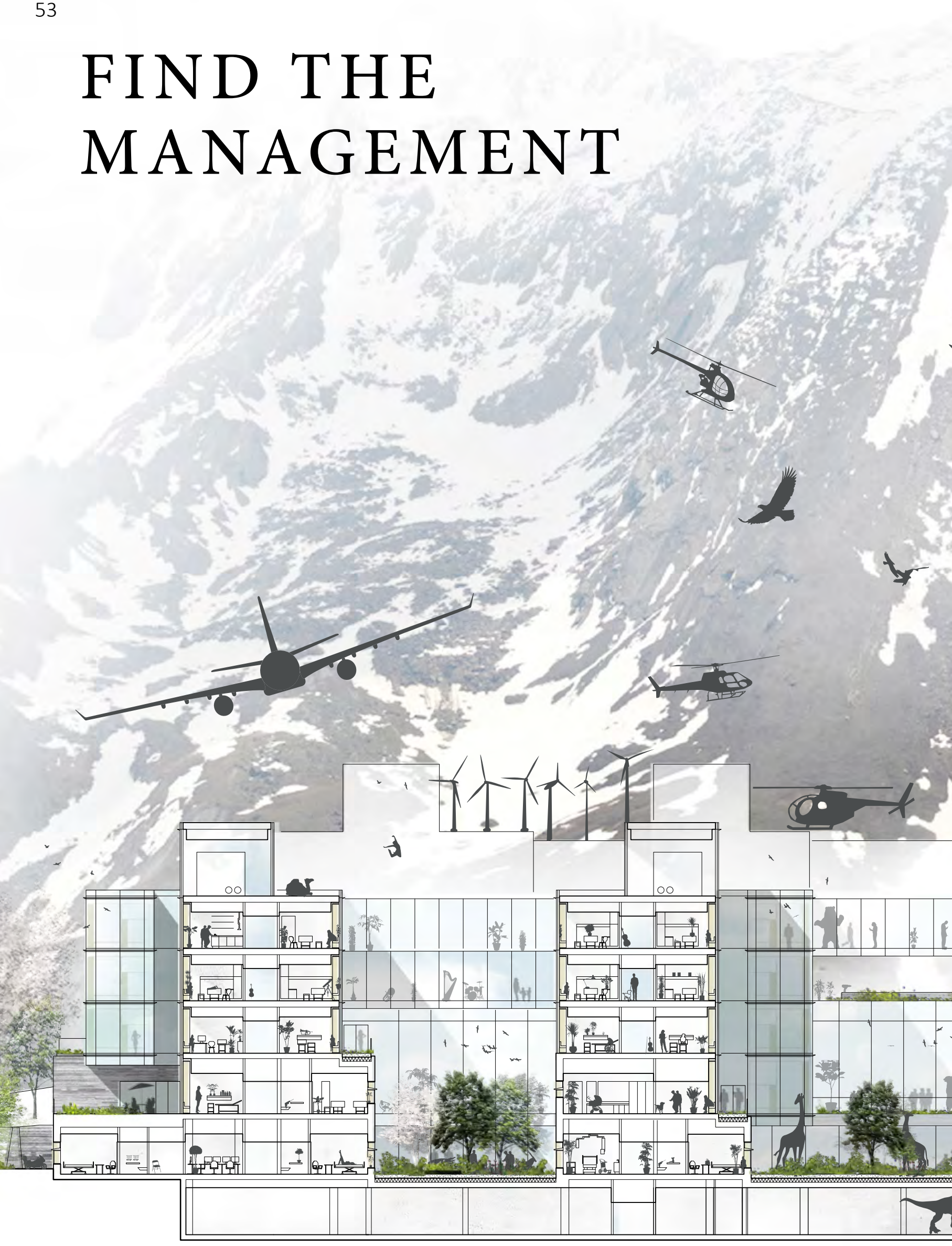

AN ARTISTIC AIRPORT

ARLANDA LUFTHAVN | STOCKHOLM | 1999-2008 | 140.000 M^2

FIND THE MANAGEMENT

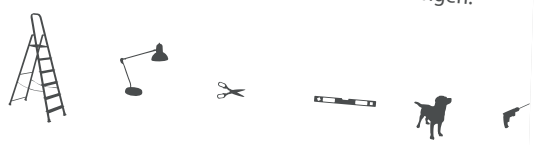

KHR's ledelse er på tur til Barne- og ungdomssjukehuset, Haukeland. De skal vise bygherre rundt i det nye, 3 mia. dyre byggeri. Men alt er gået galt - der er bjørne på 1. sal, yoga-undervisning i laboratoriet og en dromedar på taget!

Find

Ledelsen har i al virvaret mistet tegnestuens ting; vaterpas, arkitektlampe, saks, slagbor og trappestige - og Mikkels nye hund er løbet væk! Hjælp partnerne med at finde deres ejendele, så de kan få styr på rundvisningen.

BARNE- OG UNGDOMSSJUKEHUSET | BERGEN | 2006- | 78.000 M^2

IN BETWEEN THE TREES

Partner Jan Søndergaards sommerhus ligger med et formidabelt udsyn over Sejerø Bugt. En oase i tæt kontakt med naturen.
Det oprindelige lille sommerhus, som Jan Søndergaard købte, er over årene blevet udbygget adskillige gange. Som huset står nu, er det 25 meter langt og kun 4 meter bredt.
Med en betagende udsigt over bugten er huset mere ude end inde. Det smalle hus giver en tæt kontakt med den omkringliggende natur. Som en klar form lægger huset sig horisontalt i landskabet, omkranset af de høje, slanke træstammer.
Virkningen af det simple træhus beklædt med tagpap er markant. De hvide vinduer popper ud af facaden, imens huset lægger sig elegant på det håndgravede punktfundament. Det høje græs får om sommeren hus og landskab, inde og ude, til at flyde sammen. Indvendigt er huset baseret på en åben plan, hvor kerner gemmer på de private funktioner, ligesom det rummer plads til eventuelt overnattende gæster.
Huset er fritaget for normale detaljer; der er ingen terrasse, ingen nedløbsrør eller udhæng. Tilbage står den lange huskrop i landskabet, en kontrast der fremhæver den menneskeskabte figur.

SOMMERHUS | VEDDINGE BAKKER | 1933/1984/2001- | 100 M²

PRIVATE SPACE

En ny type patientstue

Med projektet Bispebjerg Akuthus (s. 157) gentænker vi hospitalet og kommer med helt nye bud på, hvordan menneskets velvære og privatsfære understøttes i arkitekturen. Patientstuerne kommer tæt på det enkelte menneskes behov under indlæggelsen, og med en human tilgang, der fokuserer på privathed og valgmuligheder, har vi stillet forslag til en ny type patientstuer – en patientstue med de menneskelige aspekter i fokus.

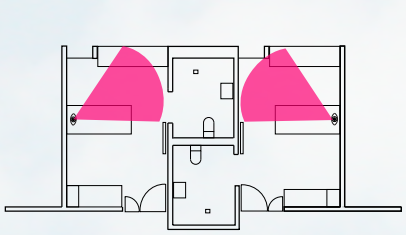
Den traditionelle disponering af en patientstue er ikke reelt designet ud fra patientens behov for privathed eller for et funktionelt plejende flow for personalet – det er derimod en disponering, der typisk kvalificeres ud fra en betragtning om arealoptimering. De nye patientstuer er blevet til på baggrund af et ønske om at skabe rum, der respekterer menneskets behov for privathed, samtidig med at personalets arbejdsflow optimeres. Med den nye patientstue får den enkelte patient størst mulig indflydelse på egen situation (krop) og videste rammer for personlig udfoldelse (relationer) i den helende arkitektur. Ved at gentænke patientstuen, så den drejes ud mod omgivelserne, kommer den gavnende udsigt og dagslyset i fokus, samtidig med at patienten får en højere grad af privathed i rummet. Derudover er den nye patientstue designet, så personalet får en velfungerende arbejdsplads med et logistisk optimeret areal til deres arbejdsrutiner. For eksempel kan badeværelset og personalets arbejdsstation skærmes via et forhæng, hvilket giver både patient og personale en række muligheder i forhold til diskretion, værdighed, tryghed og arbejdssituation.

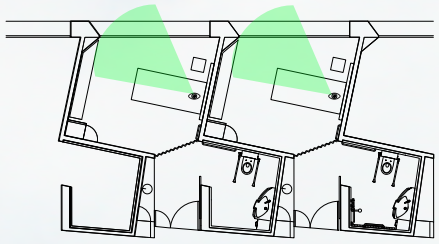
For at give patienten det optimale dagslys og udkig fra sengen er alle badeværelserne placeret mod gangarealet, således at kvadratmeterne foran vinduerne udnyttes til ophold for patienten. De nye patientstuer er et konkret bud på, hvordan patientstuens design løses med udgangspunkt i det syge menneskes behov for lys, udsigt, privathed og valgmuligheder – en ny menneskelig patientstue.

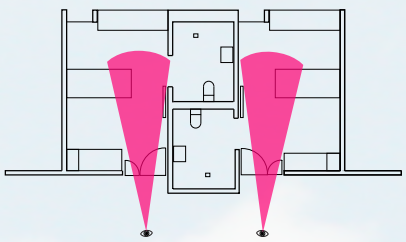
Traditionel patientstue

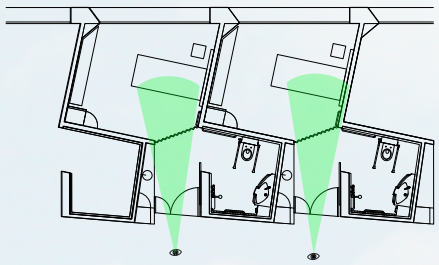
Ny patientstue

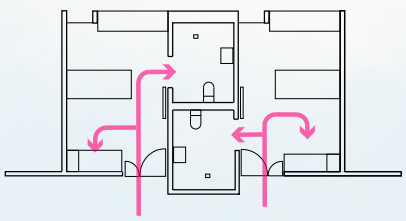

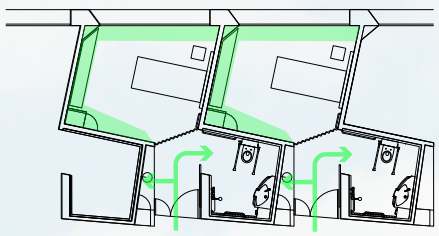
Ved den traditionelle patientstue er patientens hovedmotiv den modstående væg, der består af gangareal, badeværelsesdør m.m.
Ved den nye patientstue bliver patientens hovedmotiv den private opholdszone, samtidig med at stuen åbner sig mod omgivelserne.

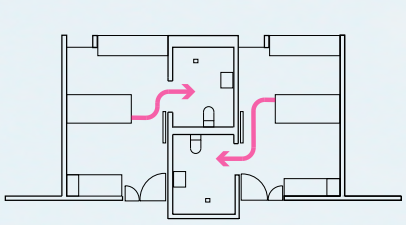

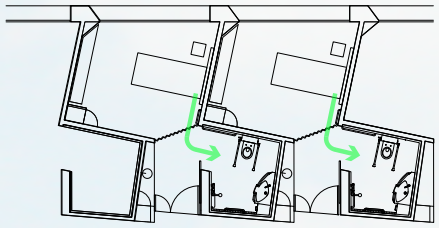
Ved den traditionelle patientstue har personalet ikke noget indblik til patienten, hvorimod den nye patientstue giver personalet mulighed for at kigge til patienten og dermed forøge patientens tryghed.

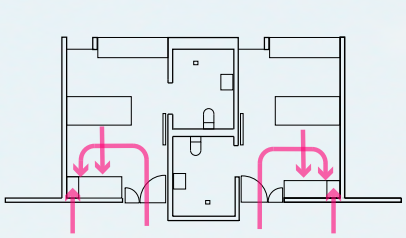

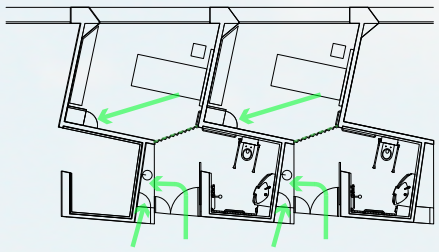
50 % af de traditionelle patientstuer bruger de fleste kvadratmeter til det logistiske flow. I den nye patientstue er det logistiske flow koncentreret og afskærmet, således at der opnås flere kvadratmeter til patientens privatsfære.

Ved den traditionelle patientstue er patientens bevægelse ud mod badeværelset usikker, hvorimod den nye patientstue giver mulighed for, at patienten hjælpes via håndlister. Det skaber bedre muligheder for selvhjulpenhed for patienten.

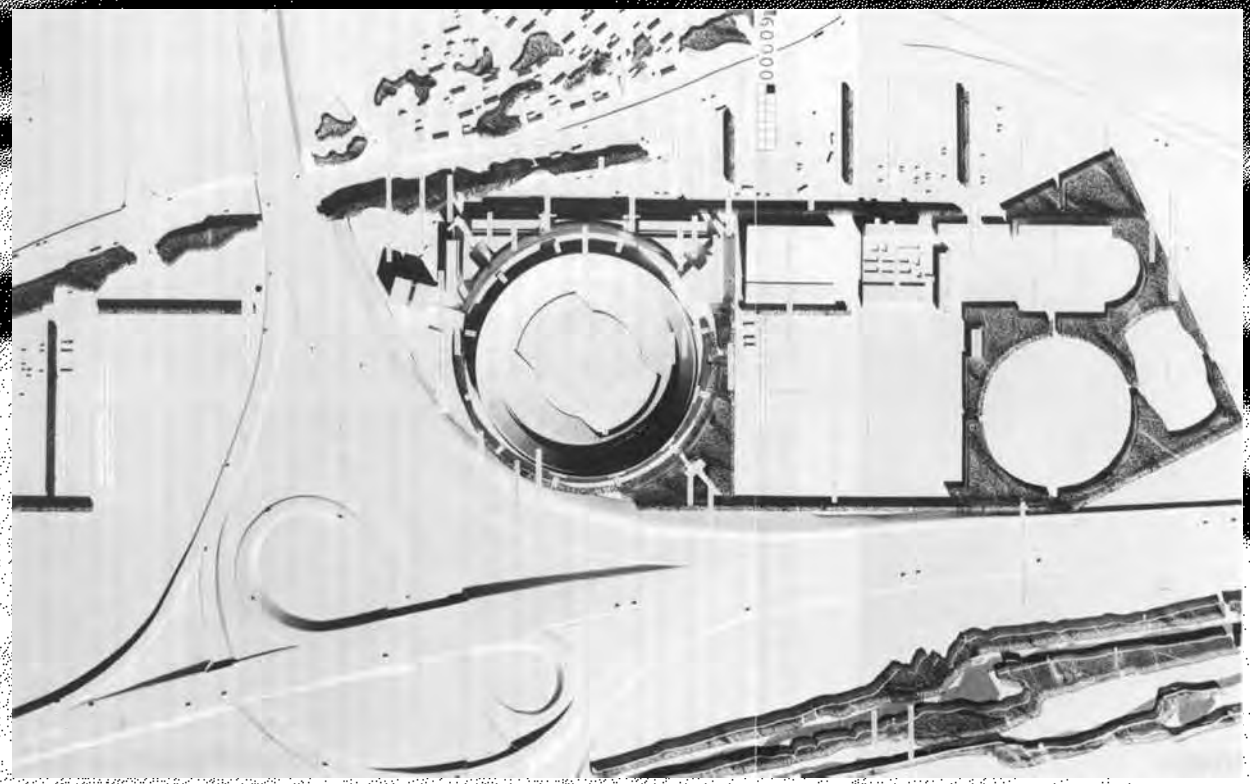

Ved den traditionelle patientstue er personalets arbejdszone med vask, gennemstiksskab osv. lige ved patientens seng. Ved den nye patientstue er personalets arbejdszone derimod adskilt fra patientens privatzone, hvilket bidrager til bedre arbejdsforhold for personalet og større privathed for patienten.

BISPEBJERG AKUTHUS | KØBENHAVN | 2014- | 66.000 M²

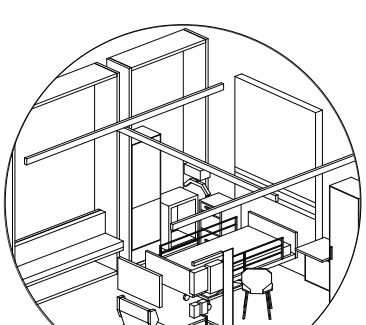
A CIRCULAR FIELD

Med en konkurrence udskrevet i 1987 skulle nogle af de største tegnestuer give et bud på Danmarks nye nationalstadion.
Det var konkurrencens formål at undersøge mulighederne for at bygge et stadion i Brøndby i stedet for at udbygge det eksisterende stadion i Fælledparken på Østerbro. Med en udbygning af det totale anlæg i Brøndby, der ville tage år, blev der lagt fokus på en klar arkitektonisk form i stadionets geometri og anlægget med tribunerne omkring den centrale bane.
KHR's vindende forslag fremstod i sin hovedgeometri med en enkelhed og klarhed, der i sit arkitektoniske koncept indeholdt forretninger, kursusfaciliteter, hotel og naturligvis de nødvendige funktioner, der knyttede mere direkte an til den centrale fodboldbane. Arenaen var en selvstændig geometri friholdt fra de øvrige funktioner til trods for konkurrenceoplæggets forslag om at placere funktioner under tribunerne. I stedet blev disse bygninger til en naturlig forlængelse af områdets eksisterende byggerier. Den klare adskillelse mellem funktionerne blev i projektet udnyttet formmæssigt og funktionsteknisk og styrkede projektets endelige udtryk.
Konkurrencens krav om, at den centrale arena skulle stå alene i de år, hvor anlægget blev udbygget, viste sig i den klare konstruktion, der blev foreslået for tribuneafsnittene. Gentagelsen af de præfabrikerede enkeltelementer bidrog til, at projektet opnåede en høj grad af bygbarhed. Resultatet var en simpel konstruktion i betonelementer og translucente tribuneoverdækninger i polykarbonat. Udformningen satte fokus på forholdet imellem spillere og publikum, idet banen ikke på samme måde som andre stadioner skulle have plads til andre funktioner end fodbold.

REFLECTIONS IN THE WATER

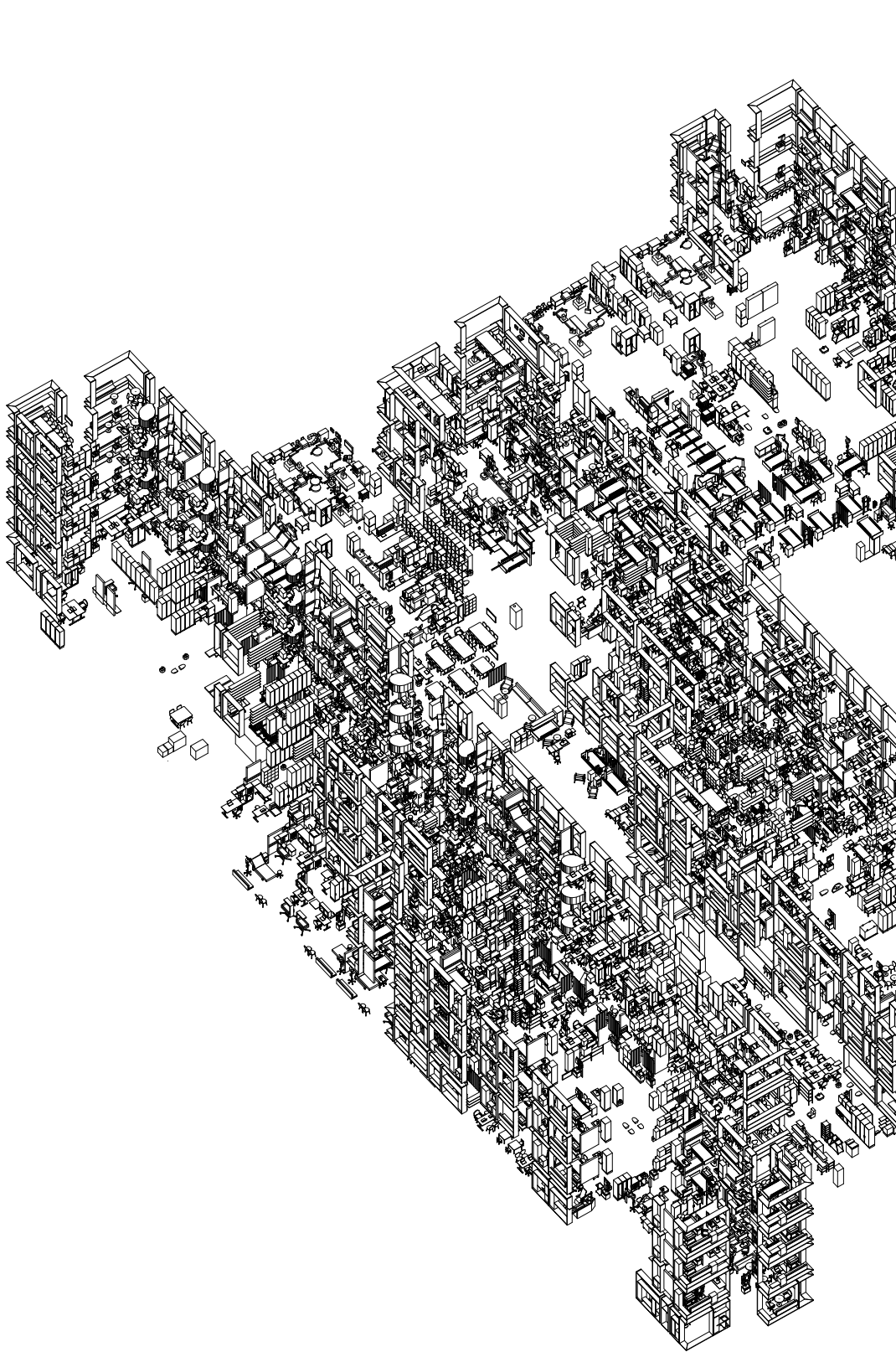
Et biocenter der inspirerer til dynamisk samarbejde og skaber de bedste rammer for et forskermiljø på tværs af faggrænser.

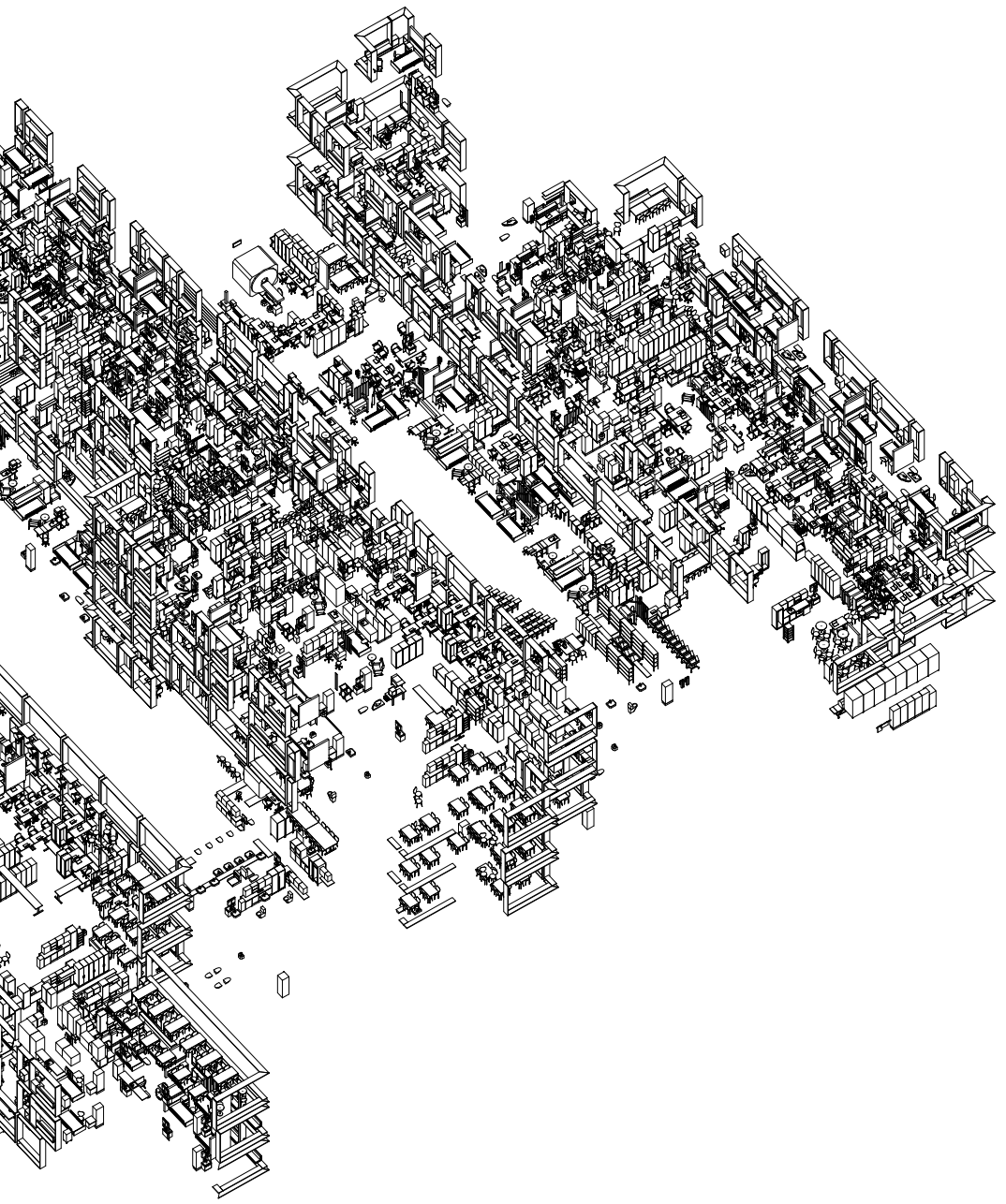
BIOCENTER | KØBENHAVN | 2007 | 50.000 M^2

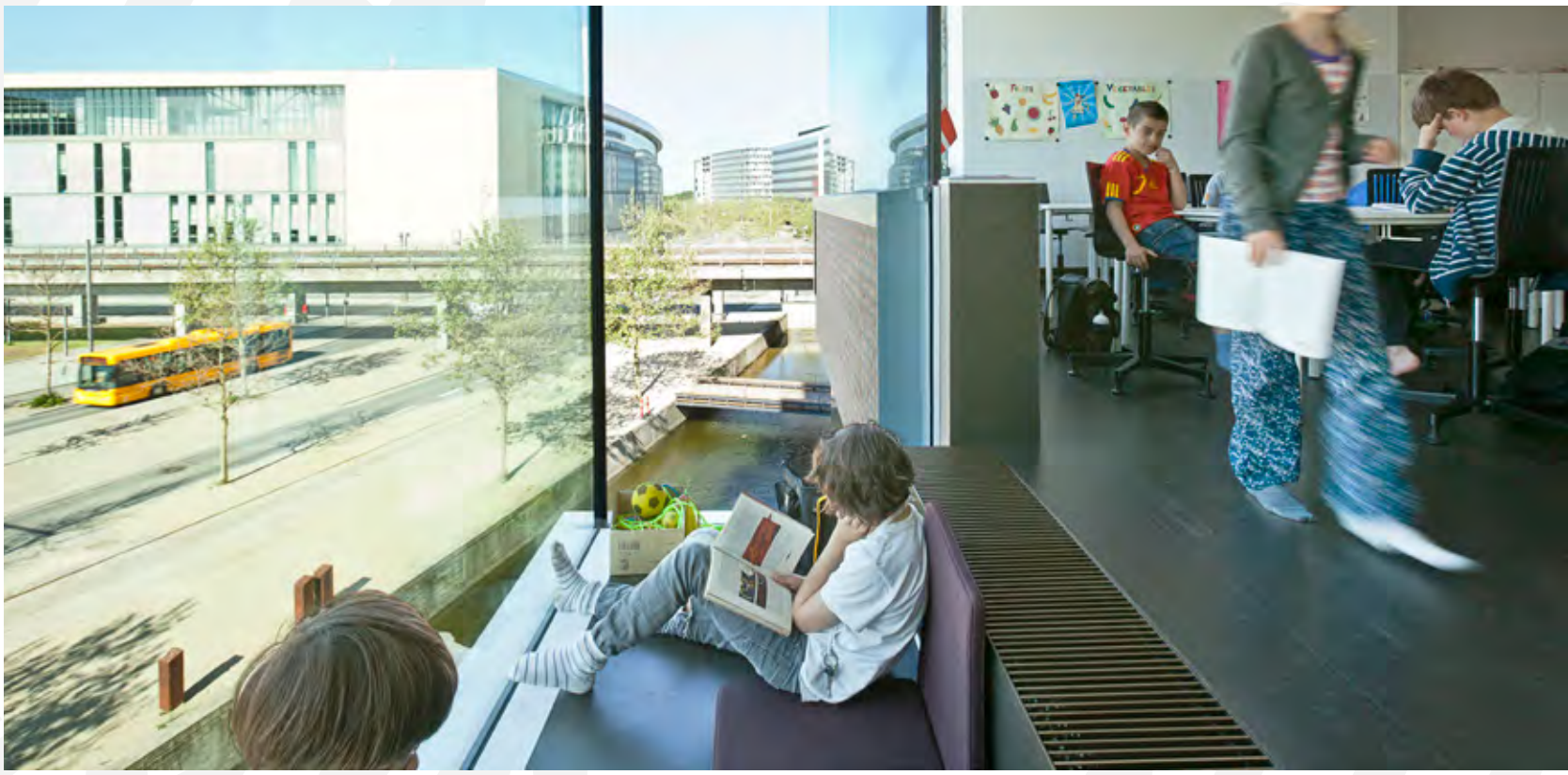

SIMPLE COMPLEXITY

3D Revit model af møbleringen på Barne- og ungdomssjukehuset, Haukeland

RETHINKING

THE CLASSIC SCHOOL

"Med fokus på børns forståelse af rum er rummene skabt til at være små nok til, at børnene føler sig trygge, og samtidig store nok til, at man nysgerrigt kan se om hjørnet."

Mikkel Beedholm, partner KHR Architecture

ØRESTAD BIBLIOTEK

Ørestad Skole er en gentænkning af folkeskolen med rumligt fokus på oplevelser, leg og nysgerrighed. Børnenes nysgerrighed fremmes, ved at skolens kompakte bygningskrop udnyttes til at skabe et underfundigt rumforløb, der vækker interesse og nysgerrighed hos børnene. Forløbet fra gaden, op på legepladserne og frem til klasseværelset er skabt af mange mindre, overskuelige rum.

Fra gaden kan man straks genkende sit klasseværelse, da de store vinduesnicher skaber en særlig identitet for klassen. I rummet lige uden for klasseværelset kan man se gennem de delvist transparente vægge og dermed overskue rummet, allerede inden man kommer ind, hvilket skaber tryghed særligt for de yngre elever. I klasseværelset er den store vinduesniche nedsænket, så barnet kan træde ned og vinke til byen. Samtidig er nichen et rum i rummet, som giver mulighed for, at en mindre gruppe kan skabe en semiprivatsfære i klasseværelset.

Skolens arkitektur fremmer følelsen af fællesskab. Klasseværelset fremstår ikke som et aflukke, som det ses på de klassiske skoler, men derimod åbent og frit, hvilket understreger fællesskabet. Skolegårdene er terrasser med kig til hinanden, så børnene oplever følelsen af samhørighed med hinanden.

ØRESTAD SKOLE OG BIBLIOTEK | KØBENHAVN | 2012 | 14.500 M^2

RESURRECTION

of the architect's profession

ARKITEKTENS IDENTITET

Arkitektens rolle er efter min mening bygget op omkring en faglig integritet, der udspringer af arkitektfagets holistiske fundament – at være personen, der vedbliver med at bidrage til en forståelse af bygningsværket fra idé til realisering. Som udgangspunkt skal arkitekten besidde denne holistiske integritet og formå at forvalte og fastholde den under hele tilblivelsesprocessen.

Den faglige integritet skal findes i begreberne længsel og mod. To ligeværdige størrelser der sammen udgør de centrale forudsætninger for at udvikle skabelsesprocessen. Altafgørende aspekter af en 'realiseringens kunst'. Jeg kan ikke forestille mig en skabende kunstnerisk proces uden at lade den være givet og styret af længsel mod noget. Jeg kan lige så lidt forestille mig en succesfuld indfrielse af en længsel mod noget, uden at der bliver udvist det fornødne mod undervejs.

ARKITEKTENS ROLLE

Det at udøve arkitektpraksis er at opbygge og kontrollere en mangefacetteret skabelsesproces, en særlig skabelse under konstant udvikling, drevet af længsel og mod. Jeg ser derfor virkelighedens arkitektpraksis i disse år med stor bekymring.
Arkitektens retmæssige positionering i de centrale led af byggeprocesserne er udfordret og bliver det i stigende grad. En udvikling der griber om sig alene gennem fagets løbende accept af, at kompetencer og fagområder til stadighed, umærkeligt og uden synderlig agtpågivenhed, overdrages til andre faggrupper i byggeriet. En tendens der er blevet så almindelig, at den nu er accepteret langt ind i faget og i skrivende stund i færd med at påvirke måden, vi tilrettelægger og udvikler forsknings- og undervisningsmiljøerne på uddannelsesstederne. Vi er efter min mening nået til en korsvej, der udfordrer vores forestillinger om arkitektfagets rette udøvelse. Derfor må vi stille en række spørgsmål til os selv, til arkitektfaget.

Hvad er det reelt, der begrunder fagets aktuelt manglende ståsted? Hvad er det, der udløser arkitektens gradvise tab af tidligere kernekompetencer? Hvad begrunder arkitektens og fagets manglende evne til at positionere sig i en ny tid? Hvilken indflydelse har disse tab på arkitektens relationer til omgivelserne? Hvad skal der til for at genopbygge tabet af arkitektens tidligere kernekompetencer? Kan det overhovedet lade sig gøre – eller skal vi opbygge nye til erstatning?

I skrivende stund er det ikke en problemstilling, der kan henføres til en udeblivelse af eksisterende byggevirksomhed, tværtimod har vi snarere oplevet noget, der svarer til et regulært byggeboom de sidste årtier. En konstatering der med al tydelighed viser, at problemerne skal findes i og omkring arkitektfaget selv. Vi har derfor stærkt brug for at finde ind til fagets integritet og arkitektens mission. Vi har brug for at gentænke fagets selvforståelse, som danner baggrund for udviklingen af den enkelte arkitekt. For mig at se handler det om at identificere arkitektfagets holistiske fundament.

ARKITEKTENS MISSION

Arkitekten må gentænke (genfinde) sig selv. Professionens faglighed må genopbygges med et fornyet mod, der skal sikre en tilbagevenden til den sociale og kulturelle empati, der skal til for at skabe morgendagens velfærdssamfund.

ARKITEKTEN SOM GENERALIST

At have integritet som arkitekt betyder for mig at være generalist. Som udgangspunkt en skalaløs betegnelse, men for mig associeret til begrebet holisme.
Jeg er bevidst om, at dele af faget naturligt udvikles med baggrund i specialistkompetencer. Men specifikke specialer må og skal aldrig blive dominerende på bekostning af fagets naturlige integritet. I virkeligheden mener jeg, at årsagen til arkitektens stadigt svagere positionering, med heraf tabte fagområder, skal findes i problemkomplekset generalist kontra specialist. Årsagen ligger lige for; arkitektfaget med sit abstrakte

arbejdsfelt har været i kollision med en tid med fokus på målbar specialviden.
Arkitektfaget har ganske enkelt ikke formået at eksponere vigtigheden af at se skabelsesprocessen som en holistisk størrelse og arkitekten som den nødvendige generalist, der formår at samle alle specialkompetencer om sig. Man har mistet forståelsen for generalistens vigtige rolle som vogter af helheden med ansvar for at kvalificere skabelsesprocessen.
Arkitektens rolle i byggeprocessen er blevet nedklassificeret til primært at omhandle billedmaleri og rentegning i skabelsesfasen eller at arbejde med ført hånd underlagt økonomiske modeller.

ET FAGLIGT TILBAGEBLIK
Gennem mit arkitektfaglige virke fra udgangen af 1970'erne og frem til i dag har jeg oplevet fagets gradvise positionelle svækkelse. Ikke alene i forhold til en rolle i beslutningsprocesserne, men også som et direkte eskalerende tab af en lang række praksisformer og de dertil hørende opbyggede kompetencer.

KOMPETENCER DER SKAL TILBAGEEROBRES
Arkitekten var indtil for få årtier siden placeret midt i byggeprocessen som bygherrens særligt fortrolige rådgiver. Arkitekten havde opbygget en viden, der berettigede til at indtage den centrale rolle som byggeprocessens initiativtager og udarbejde strategierne for projektets udformning og fremdrift. Arkitekten forblev den centrale person gennem hele processen fra idéoplæg til realisering og udviste undervejs det nødvendige mod til en personlig stillingtagen til såvel tektonik som økonomi og tid. Arkitekten blev på denne baggrund værdsat bredt inden for hele byggebranchen som billedet på den skabende sammenhængskraft, der havde kvalifikationerne og modet til at påtage sig ansvaret for at skitsere og etablere de rette sammenhænge mellem projektets vision, program, udformning og ikke mindst realisering.

Arkitektens rolle var at skabe en sammenhængende byggeproces. Arkitekten bestyrede en særlig faglig virksomhed, hvor form, funktionalitet, tektonik og økonomi spillede sammen fra del til helhed. Arkitekten var en proceskatalysator, som var i stand til at skabe de nødvendige sammenhænge i byggeprocessen fra den spæde idé til bygningens ibrugtagelse.
Heraf opstod begrebet *arkitekten for bordenden*.
Arkitekten for bordenden betegner en organisatorisk samarbejdsform, der afføder en særlig kulturel adfærd i byggeprocessen. En arbejdsform og adfærd som jeg har erfaret gennem flere projekter, hvor arkitektens centrale og samlende position har genereret en sammenhængende byggeproces fra den spæde idé til bygningens ibrugtagelse, resulterende i et unikt arkitektonisk værk inden for den fastsatte budgetramme.

Jeg er fuldt ud bevidst om, at denne organisationsform ikke uden en tilpasning lader sig implementere i nutidens og morgendagens byggeprocesser.
Det betyder dog ikke, at vi bare skal lade stå til og til stadighed acceptere en uholdbar udvikling. Efter min mening er de adfærdsmønstre, der i dag praktiseres imellem byggeriets beslutningstagere, snæversynede og undlader at forholde sig til skabelsens holistiske aspekter til fordel for en ensidig resultatorientering mod tid og pris.

Begrebet *arkitekten for bordenden* skal moderniseres for at positionere sig i en ny virkelighed.
I udgangspunktet tilgodeser arkitektens historisk centrale position et naturligt behov for alle involverede parter under byggeprocessen. Det er en naturlig følge af byggeriets åbenlyse kompleksitet, at der udpeges en generalist, der har kompetence og mod til at indfri de nødvendige løsninger for på én gang at skabe en helhed og tilgodese de faglige specialområder.
Qua sin faglighed har arkitekten gennem årtier udfoldet og fastholdt det nødvendige helhedssyn, som formår at sammenstille arkitektonisk kvalitet, økonomi og organisation gennem hele byggeprocessen. Jeg mener, at denne faglige position er af største vigtighed og altid vil være efterspurgt. Ud fra en ren pragmatisk tanke er alle bedst tjent med, at den varetages af en arkitekt.

Lige nu går tendensen imidlertid i en helt anden retning, da helhedssynet ikke længere indgår i arkitektfagets udøvelse af praksis. Problemet er udtryk for fagets egen manglende formåen i kombination med den generelle samfundsudvikling, hvor positionen for bordenden, også inden for byggesektoren, i stigende grad overdrages til økonomer og jurister med fokus på økonomistyring. Et markant kulturelt skred fra tidligere tiders beslutningsprocesser der, i forlængelse af den almene opbygning af velfærdssamfundet, baserede sig på

værdier med nær tilknytning til den arkitektfaglige integritet. Det var indforstået, at arkitekten som udvikler var det naturlige grundlag i skabelsesprocessen og derfor havde en central rolle. Helt forskellig fra vore dages byggeprocesser, hvor langt de fleste beslutninger tages på baggrund af fagspecifikke udtalelser fra personer uden for rådgivergruppen.
Den seneste udvikling har medført en stigende tendens til uheldige opdelinger af byggeprocessen under henvisning til specialiseringens fortrin. En udvikling der har fortrængt fagets tidligere så vigtige fokus på helhedstanken.

Jeg mener, at hele den måde, vi tænker, organiserer og strukturerer byggeprocesserne på, har lidt stor skade i kraft af, at vi har forladt det holistiske udgangspunkt og ladet specialerne råde blindt.
I skrivende stund oplever jeg denne form for byggeproces som en ulykkelig fremmedgørelse af skabelsesprocessen parterne imellem. I bedste fald fører det til budgetoverskridelser, i værste fald til dårlige projekter. Arkitektens gennemslagskraft med en iboende integritet baseret på et personligt engagement er erstattet af en følelsesforladt fokusering på regneark tæt pakket med oplistede systemleverancer.

Hvor arkitekten i tidligere tider gennemførte processen qua en udfoldet læringsproces, der indebar en personlig rådgivning bygget op omkring egne observationer og fornemmelser for byggeriet, udfolder vore dages byggestyring en sand tro på økonomisk optimering og effektivisering som eneste fremdrift.
Denne udvikling har fortrængt synet på helhedstanken som den egentlige kvalificerende optimering i byggeprocessen. Resultatet er, at vi i dag har flyttet fokus fra den holistiske tanke til en blind tro på specialiseringens vej ud af byggeprocessernes problemkompleks.
Den omsiggribende specialiseringsideologi inden for byggesektoren har bidraget til mange omlægninger gennem de seneste år. En løbende proces er sat i gang, hvor arkitekten har svært ved at positionere sig endsige fastholde den holistiske position som generalist.

De store spørgsmål rejser sig: Skal arkitekten vedblive med at optræde som en famlende 'illustrator-specialist'? Eller skal hun eller han fokusere skarpt på en fornyelse med henblik på en positionering, der bringer arkitekten tilbage i sin centrale rolle under hele byggeprocessen?

LØBENDE BEGRÆNSNINGER I DEN FRIE UDFOLDELSE

Det offentlige byggeri er til stadighed under omlægning som følge af nye retningslinjer for udbudsformer, der er afledt af konkurrenceregler inspireret eller dikteret af EU.
De nye udbudsformer har som udgangspunkt afsæt i lovgivningen om den frie konkurrence og er som sådan målrettet de større offentlige udbud. Men i virkeligheden er de et udtryk for et adfærdsmønster, vi i dag oplever inden for størstedelen af byggesektoren, som har set økonomiske fordele i at tage dem til indtægt.
Arkitektens faglige anbefalinger er i dag i bedste fald begrænset til et beskrivende funktionsudbud, hvor den tektoniske udformning realiseres på baggrund af en åben ydelsesbeskrivelse, der skal sikre den fri konkurrencemæssige tilbudsgivning. I de værste tilfælde oplever vi inden for den private sektor fordringer om at indgå i etablerede aftaler om systemleverancer som forudsætning for den tektoniske udformning.

FORNYET FAGLIG POSITIONERING

Da jeg dimitterede i 1970'erne, var projektets arkitektoniske gestaltning, herunder konkrete forslag til detaljering, materialer, projektbeskrivelse, valg af producenter etc., at betragte som arkitektens absolutte lovmæssige domæne. Arkitektens speciale var, at han blev opfattet og optrådte som generalist under alle forhold, hvilket betød, at arkitekten som den eneste havde kendskabet til alle byggefasens elementer og deres rette indbyrdes sammenhænge.

ÅNDEN UDEN FOR ARKITEKTENS VIRKE – TIL ALLE TIDER

To ingeniører sidder over for hinanden i samme firma. De arbejder med hvert sit speciale på samme projekt, men taler ikke sammen fagligt, hvorfor arkitekten helt naturligt og af egen fri vilje inspireres til at koordinere deres arbejde.
Situationer som denne har jeg mødt igen og igen, og de viser med al tydelighed generalistens uundværlige betydning for sammenhængs- og fremdriftskraften i projektet til forskel fra specialistens nørdede ensidighed.
Jeg kan fortælle mange anekdoter, der vidner om faren ved at tro på, at bare to specialer er tæt på hinanden, kan de finde sammen uden en særlig indikator.

ERFARING UDLØSER ELEMENTERNE TIL FORNYELSE

Jeg har i perioden fra medio 1979 til i dag indgået i alle arkitektfagets praksisformer med undtagelse af byggeledelse, der gennem tiderne har fremstået som en særlig selvstændig honorarbærende ydelse, for det meste udført af arkitekter med en helt særlig specialiseret arkitektfaglig kompetence.
Min rolle som arkitekt har således spændt over hele spektret fra bygherrerådgivning, herunder brugerinddragelse, til afleveringsforretning. Jeg har arbejdet som bygherrens fortrolige, typisk som del af en fagentreprise i forbindelse med en opdelt rådgiveraftale imellem ingeniør og arkitekt.

Det at bygge er ansvarspådragende – og det kræver store evner hos såvel arkitekt som bygherre, der i mange tilfælde betragter ansvaret som besvær. For at slippe for dette 'besvær' udviklede det offentlige byggeri op gennem 1980'erne totalentrepriseformen med afsæt i en række idrætsbyggerier. Fokus blev lagt på fast pris og tid. Ansvaret, styringen og råderummet under hele processen blev overdraget den udførende entreprenør mod en garantistillelse for fast pris og indflytningsdato.
Arkitekten indgik sammen med ingeniøren som underrådgiver og fik i princippet samme status som øvrige underrådgivere over for et af totalentreprenøren nedsat byggeledelsesteam. Arkitekten udarbejdede forslag under hele processen, men beslutningerne og koordineringen af samme lå fuldstændigt i totalentreprenørens regi.
Denne projektorganisation har vundet stort indpas i dag, hvilket højst sandsynligt skyldes en form for behagelig unddragelse af unødigt besvær hos bygherre og rådgiver. Således bidrager den til en form for ansvarsløshed hos såvel bygherre som rådgiver. Resultatet er en frivillig udelukkelse fra at påvirke projektets kvalitet.

Et alternativ til totalentreprisen er arkitekten som totalrådgiver. En stærk arkitektfaglig positionering der indebærer, at al øvrig rådgivning er at betragte som underrådgivning under arkitektens ledelse, og at alle underkontrakter udformes med arkitekten som eneansvarlig kontraktholder i forhold til bygherren.
Totalrådgivningen som praksisform overdrager arkitekten det størst mulige råderum under hele byggeprocessen. Denne praksisform stiller store krav til arkitektens udvidede kompetencer på alle områder.
Det kunne lyde som den ideelle realisering af *arkitekten for bordenden*. Problemet er imidlertid, at arkitekten i positionen som totalrådgiver bliver så tynget af økonomisk og administrativt ansvar, at den kunstneriske frihed forsvinder. I stedet for at udforme sine idéer i dialog med ingeniører og andre rådgivere, påtager han sig ansvaret for deres deltagelse i projektet, og de ender med at være modparter frem for samarbejdspartnere. På denne måde unddrager bygherren sig det fulde ansvar.

GENOPSTANDELSEN

Jeg har sat mig for at få arkitekten tilbage for bordenden. Det kræver bygherrer, som fremsætter drømme, længsler og visioner frem for at lade økonomiske kalkuler være den primære drivkraft. Og det kræver arkitekter med indlevelse og mod til at realisere bygherrens ønsker i forening med deres egne kunstneriske visioner.
Længslen efter sådanne bygherrer og sådanne arkitekter er drivkraften i min egen aktuelle praksis både som udøvende arkitekt og som underviser. I en tid hvor det er svært at få bygherrerne til at drømme, har jeg valgt at gøre mig til min egen bygherre ved at bygge mit eget eksperimenterende hus. Med denne målrettede indsats anser jeg det for muligt, at jeg inden for fem år vil være i stand til at forny arkitektens position til inspiration for hele byggesektoren.

Professor Jan Søndergaard, partner KHR Architecture

HEDORF KOLLEGIUM

ENLIGHTENMENT

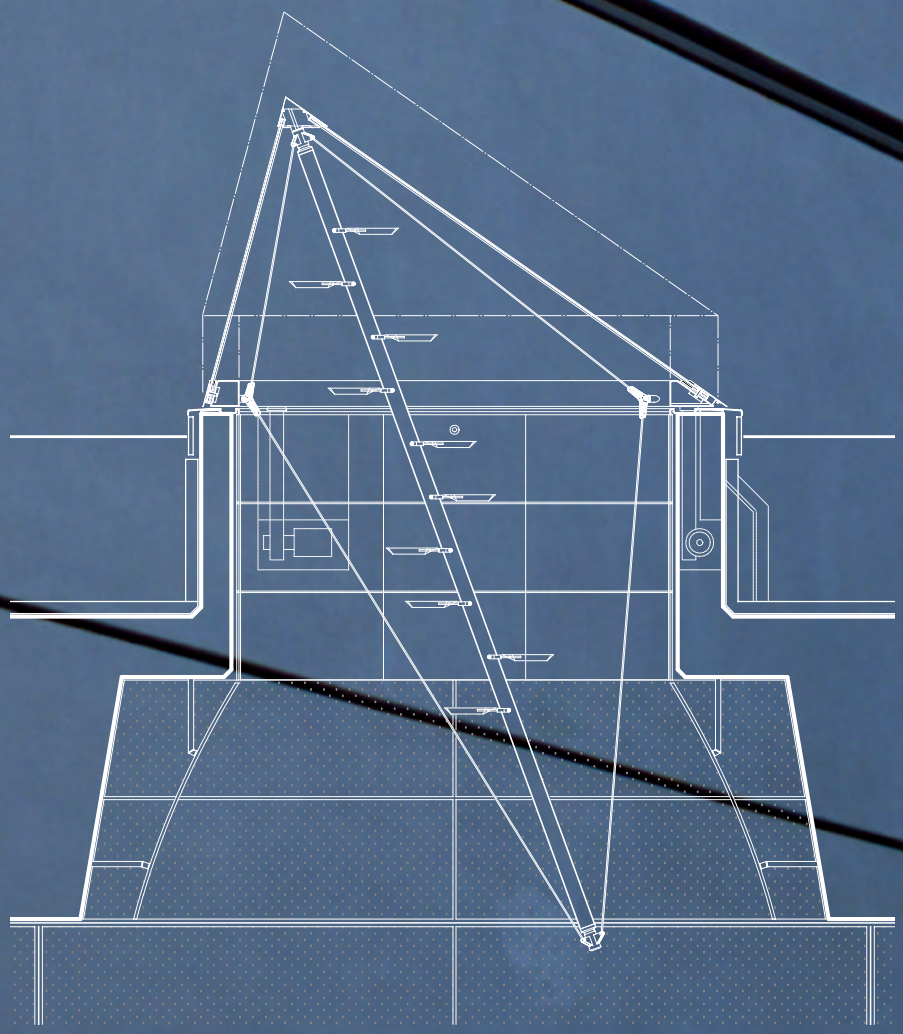

Da byggeriet til Københavns Metro gik i gang, var Danmarks infrastruktur ikke nær så udviklet som i dag. Der var ingen forbindelser over Storebælt, ej heller over Øresund, og kun et begrænset antal tunneler. Så selvom det at rejse under jorden var et etableret transportsystem globalt set, var idéen en nyere opfindelse i dansk regi. Dette historiske faktum blev en af grundstenene for metroens udformning og bidrog til, at dagslyset fik en helt speciel rolle i metrobyggeriet. Dagslyset er blevet brugt som en metode til at løse de underjordiske stationer, og undersøgelser af lys har udløst en serie af designtiltag for at trække dagslyset ned i dybet. I samarbejde med dagslysspecialister har KHR tegnet et ovenlys, der tvinger lyset ned til metroens mange besøgende. Et ovenlys der bliver til et ikon for Københavns Metro over jorden, og som sikrer en behagelig rejse nede i dybet. Et pragmatisk designet element som er udformet for at løse en specifik opgave – hverken mere eller mindre.

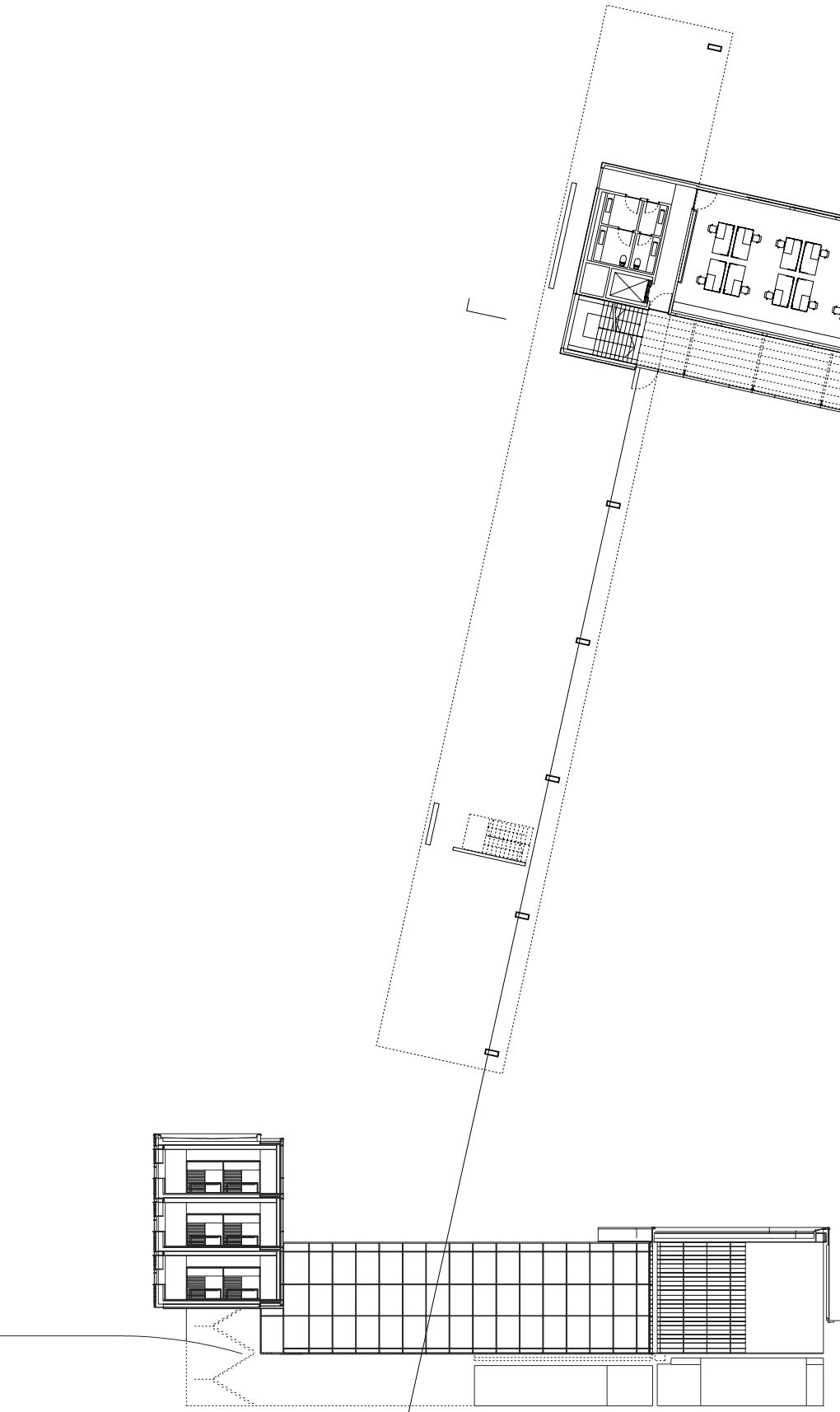
IN THE DEEP

Metroen er for København et af de væsentligste bygningsværker i nyere tid. Arkitekternes arbejde her er ikke blot visuelt, ej heller er ingeniørernes arbejde alene statisk. Metroen er produktet af et tæt samarbejde, hvor krav til konstruktion og rumlige kvaliteter tilsammen har genereret løsningen.

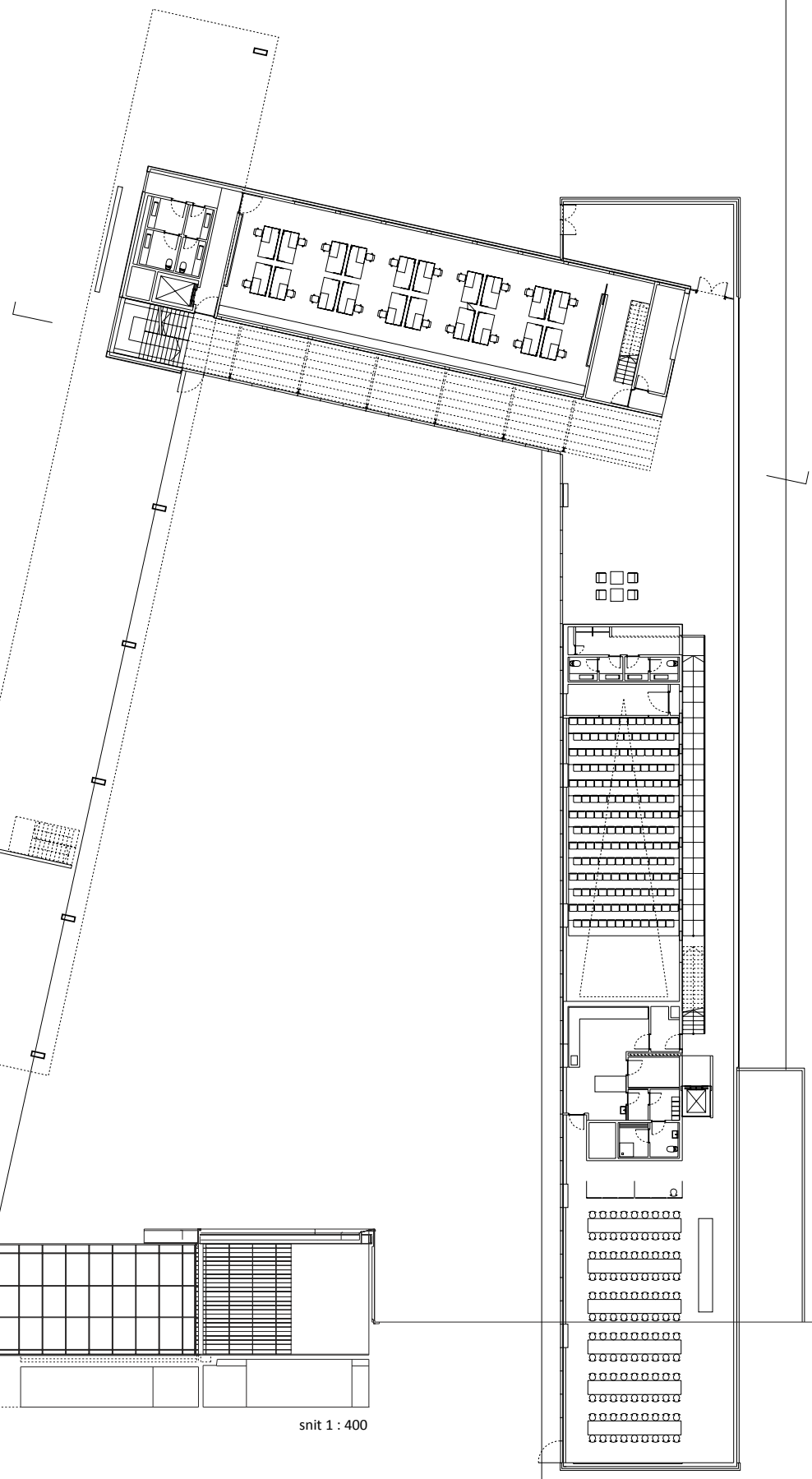
Indledende stod valget mellem *cut and cover*-strategi, gravet fra byens overflade, eller en dybere boring i kalken i Københavns undergrund. Boring i kalken, 25-30 meter under byen, var den rette løsning for tunnelerne. Et krav om en midterperron ville resultere i en uoverskuelig og trykket perron i kalklaget, og ville man have et større perronrum i kalklaget, ville det tvinge metroen endnu dybere. Da man allerede var nødsaget til at grave dybt, udvikledes i samarbejde mellem ingeniører og arkitekter idéen om at grave stationerne fra jordniveau efter princippet *cut and cover* og hermed grave ned og møde tunnelboringerne i det dybere kalklag. Dette forslag var meningsfuldt både statisk, økonomisk og rumligt. Ud over at være løsningen på de krav, der var fra forskellige sider til metroens formåen, har denne tilgang til opgaven resulteret i et særligt forløb for den københavnske metro. Metoden for løsningen er blevet til det endelige udtryk for metroen og det særlige kendetegn, man bliver mindet om, hver gang man benytter metroen.

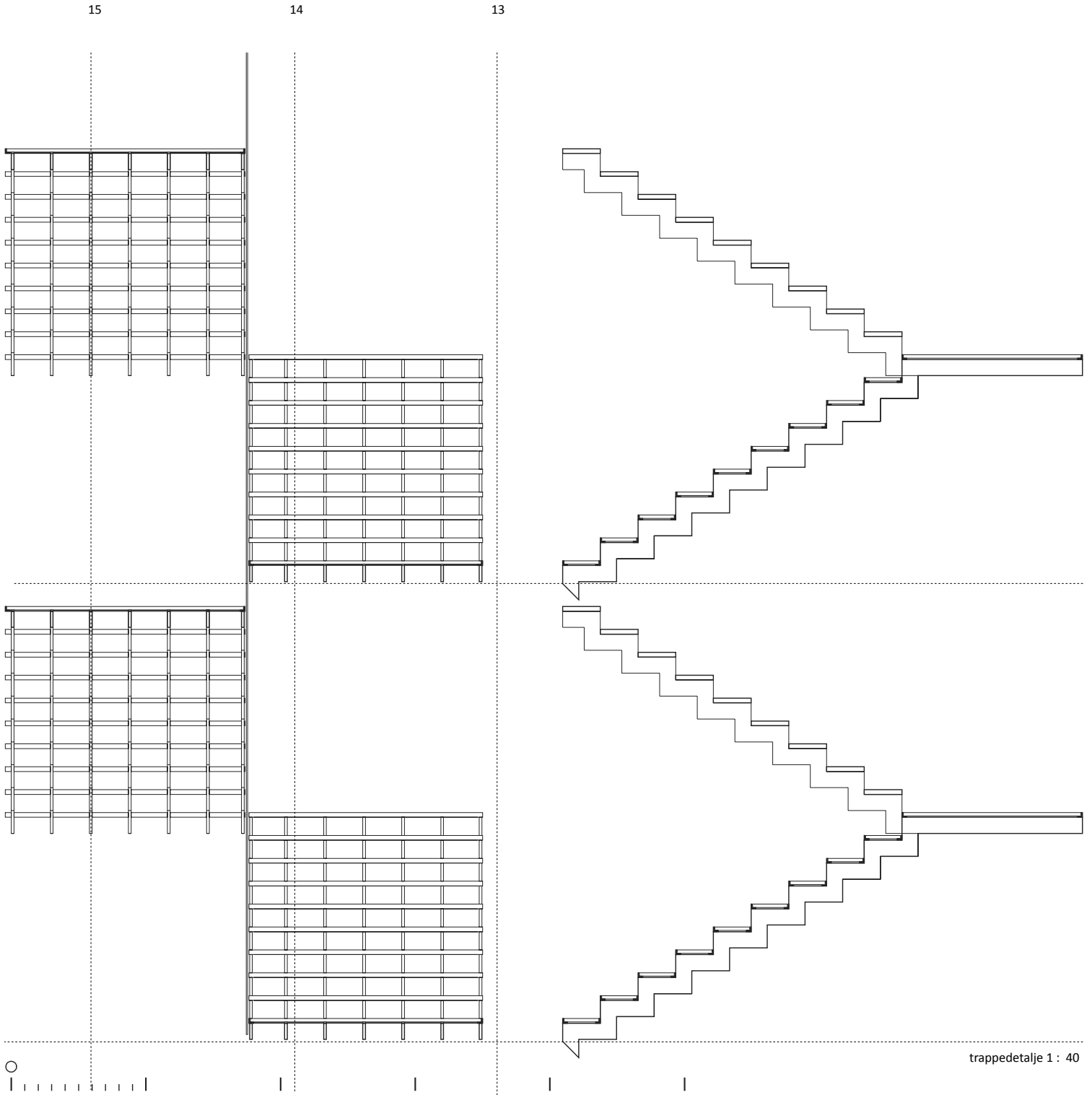
METRO | KØBENHAVN | 1994-2007

snit 1 : 400

plan 1 : 400

trappedetalje 1 : 40

THE *HOMELY* HOSPITAL

Forskning har vist, at arkitektur har en stor indvirkning på en patients helende proces. De sidste mange år har helende arkitektur derfor vundet stort indpas inden for sundhedsområdet. Med KHR's mange års erfaring i sundhedsbyggeri og arbejde med helende arkitektur er vi i projektet Ny Retspsykiatri Sct. Hans gået skridtet videre. Udover at have fokus på lys, luft og natur arbejder vi med stor indlevelse på at skabe en følelse af hjemlighed for den psykiatriske patient.

EN FØLELSE AF HJEMLIGHED

Sengestuen fungerer som patientens eget private rum i den tid, han/hun er indlagt. Da retspsykiatriske patienter kan være indlagt i mange år, er der behov for, at sengestuen fungerer som en bolig i længere perioder. Hvor patientens private rum ofte blot er et almindeligt rum med gulv, loft og fire vægge, arbejder vi med at skabe hjemlige elementer og rumligheder, der bidrager til at mindske institutionaliseringen af patienterne. Sengestuens snit, der går fra et fladt til et skråt loft, løfter sig mod udsigten og bidrager til at inddele rummet i to zoner – en tryg ankomst og en privat zone, der peger mod det smukke landskab. På den måde giver rummets inddeling flere stemninger, så patienten får differentierede oplevelser og muligheder i et og samme rum. Hovedgrebet ved sengestuen er et træmøbel, som giver plads til patientens ejendele i form af et indbygget skab, hylder og et bord. Træet skaber en varm og rar stemning i rummet, som bidrager til en følelse af hjemlighed. Yderligere arbejdes der med at give patienten mulighed for differentieret lyssætning, der skaber forskellige situationer og stemninger. Vindueskarmen er blevet til en siddeniche – et personligt rum hvor patienten kan læse, nyde udsigten eller blot slappe af. Funktionerne er samlet i ét stort møbel som en integreret del af rummet, hvilket giver rummet en ro, der efterlader plads til, at patienten selv kan indtage og personliggøre rummet.

AFPRØVES 1:1

De nye sengestuer til Retspsykiatri Sct. Hans er under udvikling, og i den forbindelse er en mock-up af sengestuen ved at blive bygget. På den måde får vi mulighed for at afprøve både rumligheder, materialer og aptering 1:1. Det giver mulighed for, at både brugere og personale kan afprøve rummet og kommentere, hvis de ønsker nogle ændringer undervejs i processen. Således giver erfaringer om eksempelvis samlinger, detaljeløsninger, materialitet, slid ect. mulighed for at præcisere de valgte løsninger og lave eventuelle justeringer frem til, at de 126 sengestuer skal bygges i 2020.

PROJEKTETS HOVEDGREB

Projektet består af fire sengeenheder, uden- og indendørs fællesaktiviteter samt et ankomsthus med personale- og besøgsfaciliteter. Ankomstbygningen er placeret i forlængelse af Tofteparken i det eksisterende Sct. Hans Øst og fungerer som bebyggelsens visuelle port. Hele bebyggelsen bindes sammen af en indre havegang med fællesfunktioner tilknyttet, og i bebyggelsens centrum ligger en stor, oplevelsesrig park. Hver sengeenhed er udformet som en klynge omkring tre større gårdrum, hvilket deler hospitalet op i overskuelige enheder. Alle boliger er placeret med udsyn over landskabet og aldrig med indbliksgener mellem to boliger. I projektet er der arbejdet bevidst med lys, luft og natur som helende arkitektur, og yderligere har vi i projektet stort fokus på at skabe hjemlighed for patienterne. Læs mere om Ny Retspsykiatri Sct. Hans side 156.

RETSPSYKIATRI SCT. HANS | ROSKILDE | 2012- | 25.000 M^2

A *COMPLEX BRAIN* OF TECHNIQUE

"Det har altid været min store passion at bidrage til, at et projekt udvikler sig med stor bygbarhed, detaljen i fokus og en projektering med involvering af alle de forskellige aktører."

Henrik Danielsen, partner KHR Architecture

Partner Henrik Danielsen har været hos KHR i mere end 30 år, hvor han gennem tiden har sat tydelige spor i mange af KHR's projekter. Som hjernen bag mange snedige bygningsdetaljer og en præcis planlægning af projekteringen har han en unik indflydelse på projekternes bygbarhed gennem alle projektets faser – fra idé til færdigt byggeri.

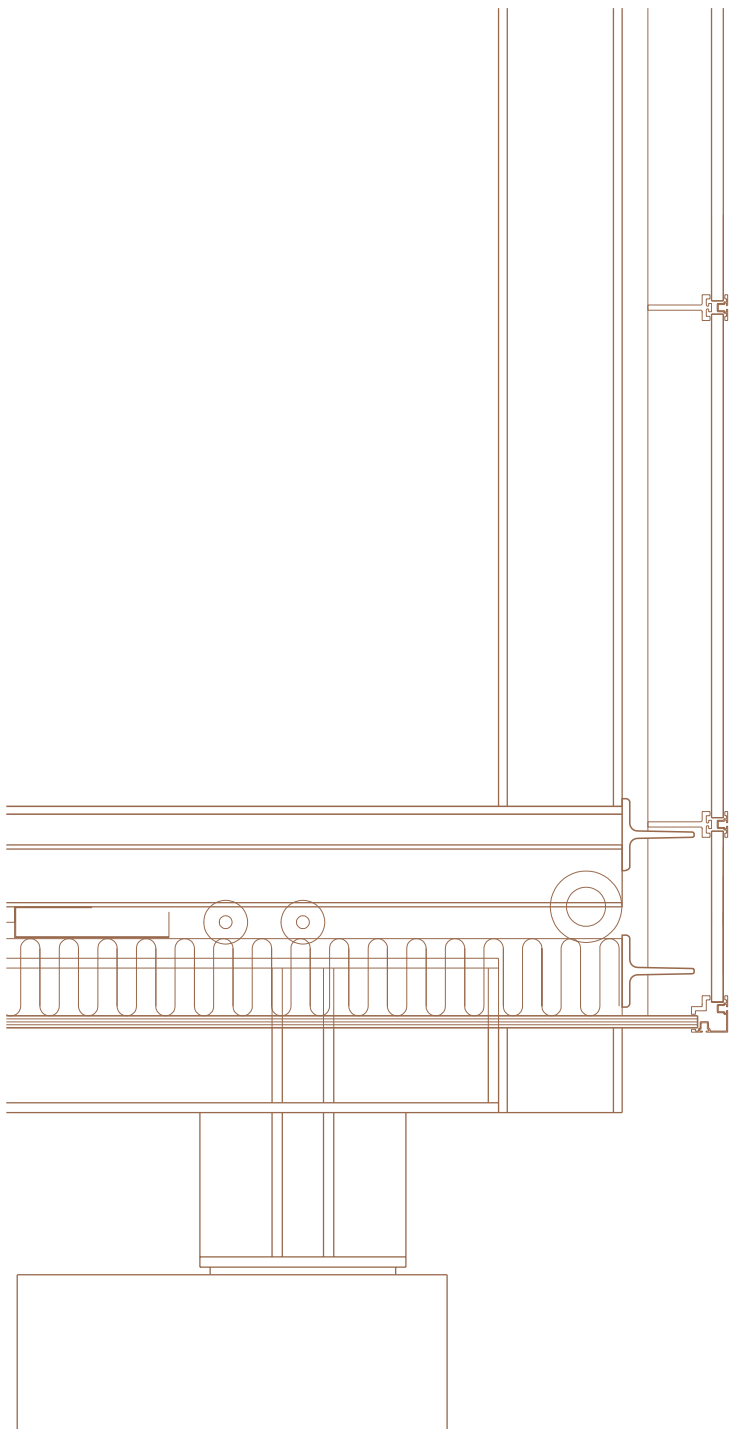
Henrik er med sin opvækst i Midtjylland og sin tørre humor tegnestuens altid jordnære og praktisk orienterede partner. Alt, hvad han rører ved, gøres effektivt og præcist. Henrik kan håndtere projekter af meget kompliceret karakter og formår altid at have både detalje og helhed for øje, selv i de mest komplekse projekter. Han forholder sig altid meget realistisk til opgaverne, samtidig med at han bryder grænserne for, hvad der kan lade sig gøre, som eksempelvis da han udviklede *Hybrid ventilation* til B&O's hovedsæde.

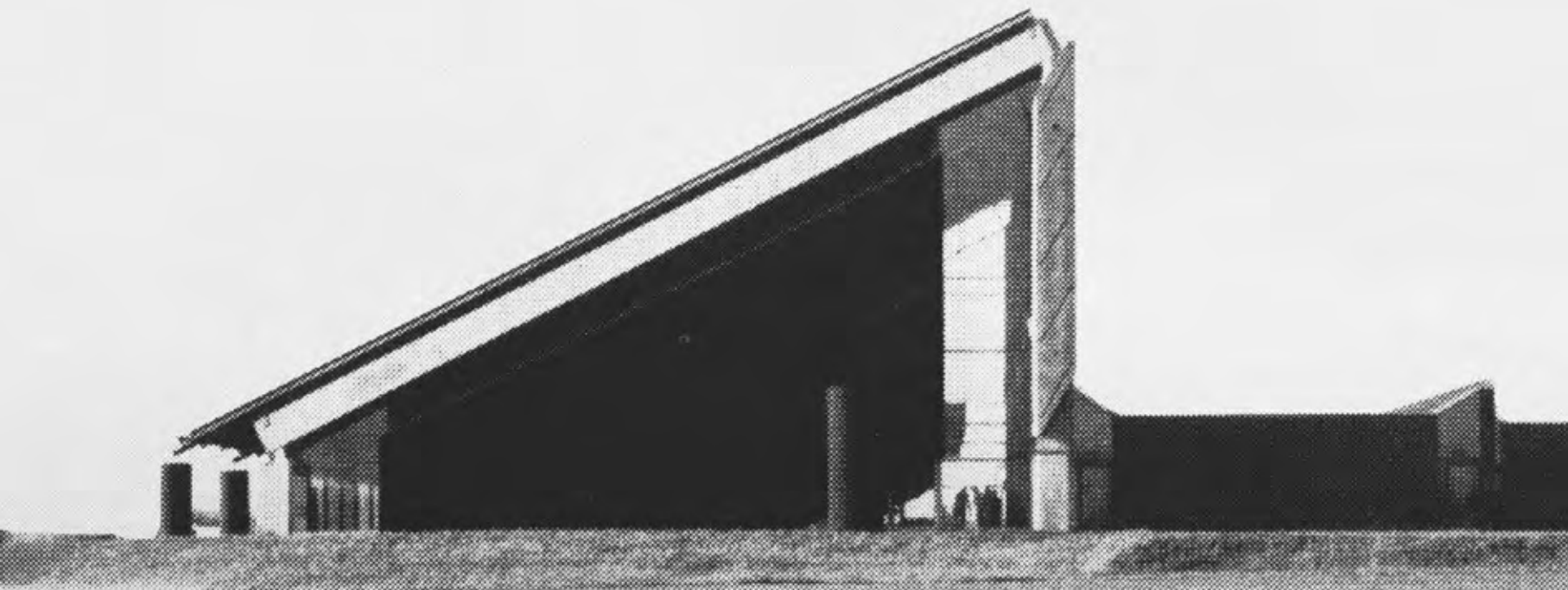
Henriks karriere startede med nogle få år på mindre, jyske tegnestuer, hvor han skulle håndtere alle facetter af opgaverne fra start til slut. Det var typisk mindre projekter som en tilbygning, ungdomsboliger i et gammelt pakhus eller tilsyn på et nyt enfamiliehus. Springet til en af tidens største danske tegnestuer, Krohn & Hartvig Rasmussen, var derfor stort. KHR var en helt anden verden at træde ind i, hvor projekterne ofte var kæmpestore og derfor skarpt inddelt i faser. Det handlede derfor om at udvikle specialviden, som klart afgrænsede ens arbejdsområde. Men Henriks ambition om at følge et byggeri fra start til slut havde hurtigt en indvirkning på arbejdsopgaverne. Det varede derfor ikke længe, før både projektering, tekniske beskrivelser, udvikling og byggepladsbesøg var dagligdagen på en lang række opgaver. Henrik har derfor fungeret som alt fra projekterende konstruktør, sagsarkitekt og projektleder til administrerende direktør og er nu tegnestuens tekniske chef med næse for teknisk komplicerede løsninger og nye innovative tiltag i byggeriet.

Igennem tiden har Henriks særlige blik for bygbarhed sat sit tydelige spor. Hos KHR sættes æstetikken altid i højsædet, men med et konstant fokus på det funktionelle. Derfor har vi allerede i den indledende fase, under skitseringen, fokus på bygbarheden, hvor Henrik bidrager til at finde løsninger på banebrydende arkitektoniske værker. Med en stor byggeteknisk viden og en naturlig nysgerrighed og interesse i at udforske alle tænkelige muligheder står Henrik ofte i spidsen for tværfagligt samarbejde med dygtige ingeniører, arkitekter og konstruktører, som bidrager til at skabe specialdesignede løsninger til vores projekter. Det er blandt andet kommet til udtryk i byggerier som Pihl & Søns hovedsæde, hvor alt blev specialtegnet til opgaven inden for standardleverancens økonomi. Et byggeri der for nylig, trods sin unge alder, er blevet fredet.

Med uddannelse som både tømrer, bygningskonstruktør og arkitekt har Henrik alle de relevante kompetencer og erfaringer til at lede KHR's store projekter. Lige nu er han projekteringsleder for Ny Retspsykiatri Sct. Hans, hvor han arbejder for, som han formulerer det, *"at vi får bygget Danmarks flotteste og mest funktionelle psykiatriske hospital til aftalt pris og tid."*

Derudover fungerer Henrik lige nu som mentor for to af tegnestuens yngre arkitekter, og han arbejder i det hele taget konstant på at fastholde tegnestuens høje tekniske niveau og for at finde nye og bedre løsninger i arkitekturen.

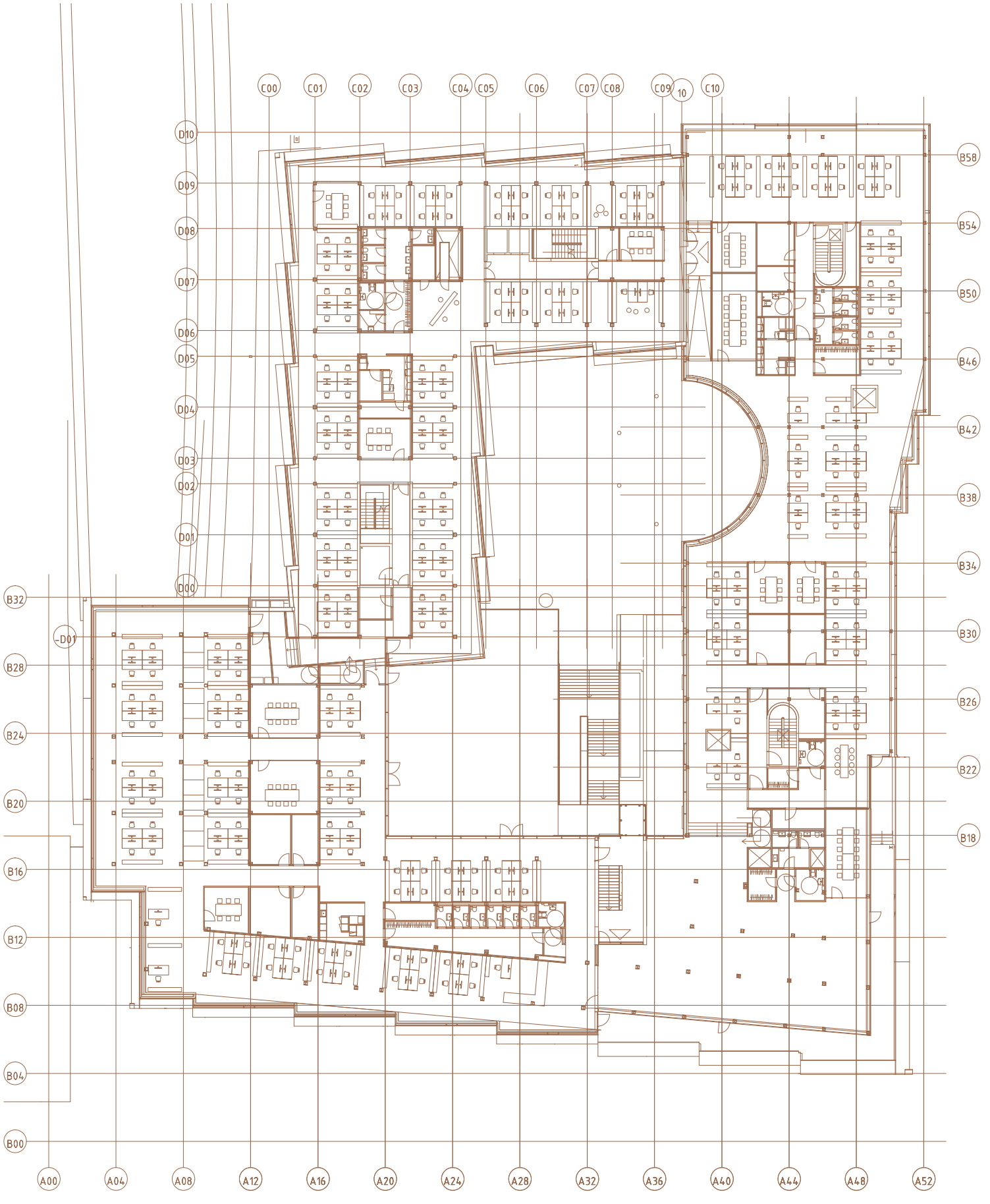

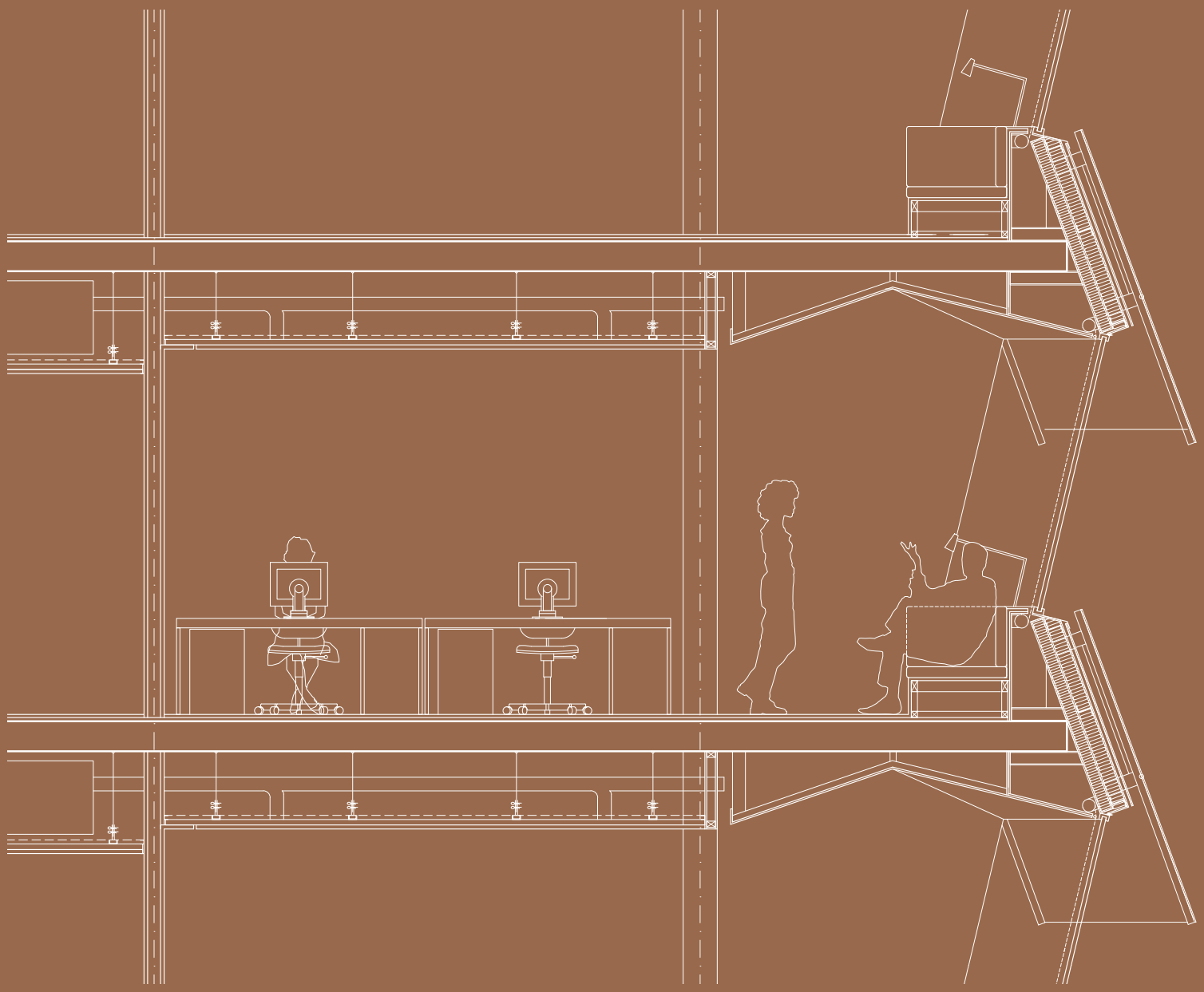

PARUM SWIMMBHAL | PARUM | 1978

WORKING IN THE FUTURE

Oslo Plads er en arbejdsplads, der giver tilbage til byen og skaber sammenhæng mellem mennesker. En unik arbejdsplads med dagslys, indkig, udkig, sammenhæng og kontakt til omverden.

EN ARBEJDSPLADS MED KONTAKT TIL OMGIVELSERNE

Oslo Plads er en central plads i København – en stor transitzone omsluttet af flere kulturelle attraktioner. I udviklingen af projektet har vi derfor fokus på at skabe en arbejdsplads, der giver noget tilbage til byen ved at skabe kontakt mellem byen og arbejdspladsen. Jernbanens dynamik og de smukke udsigter inkorporeres i det nye byggeri, så der dannes en ny reference for Østerport samt en ikonisk, fremadrettet arbejdsplads – en arbejdsplads der berettiger den smukke beliggenhed. Projektet indeholder derfor en ny disponering af det klassiske storrumskontor i sammenhæng med en innovativ facadeløsning.

Arbejdspladserne er trukket tilbage fra facaden, så fællesskabet og den interne kommunikation kommer ud i facaden og giver liv og dynamik i forhold til omgivelserne. Samtidig giver det, at arbejdspladsen er trukket tilbage, bedre mulighed for fordybelse for medarbejderne og panoramiske kig ud i horisonten, så alle medarbejdere sidder på første parket.

UDSYN

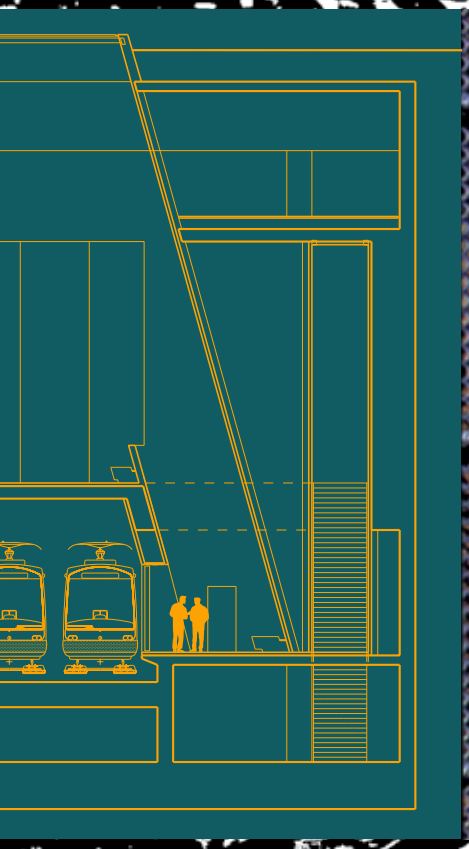
Facaden har skråtstillede glas, der derved danner deres egne slagskygger. Derfor kan den udvendige, faste solafskærmning hæves, så man også kan se ud, når man står op, i forhold til den traditionelle afskærmning, der dækker hele udkigget. Glassets skråtstilling bevirker, at 40 % af den almindelige solafskærmende coating kan fjernes, og glasset bliver dermed både mindre grønt og giver et bedre farvespektrum af dagslys på arbejdspladsen, hvilket giver et bedre arbejdsmiljø for den enkelte medarbejder.
Indefra danner facaden et møbel, og hældningen inviterer til udkig, da man kan læne sig frem uden at støde på glasset – en ny karnap. På den måde bidrager facaden til at skabe sammenhæng mellem menneskene inden og uden for facaden.

OSLO PLADS | KØBENHAVN | 2012- | 14.000 M^2

DESIGNING INFRASTRUCTURE

KHR har tegnet i alle skalaer – fra vejanlæg, brokonstruktioner og metrostationer helt ned til implementeringen af tekniske installationer og forslag til farverige uniformer.

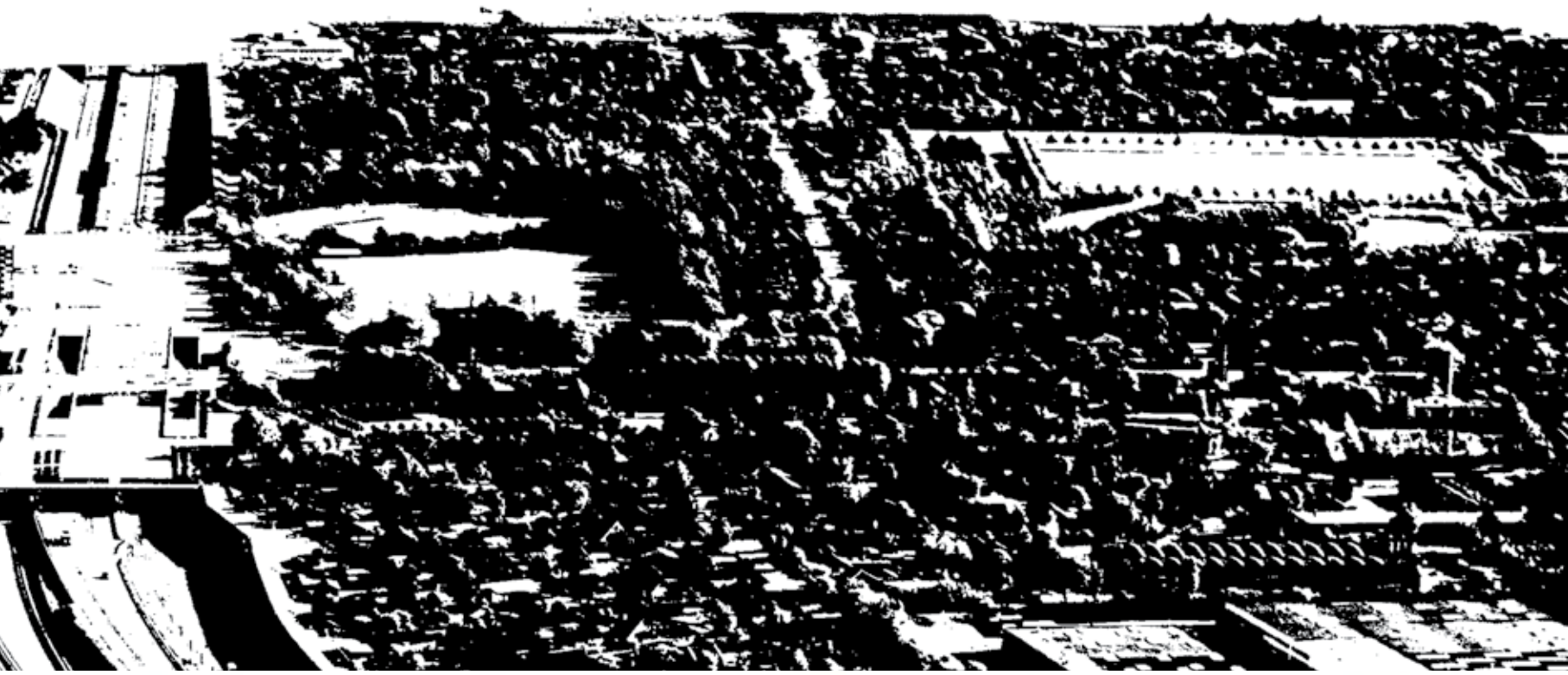

A LISTED BUILDING

I 2015 fredede Slots- og Kulturstyrelsen entreprenørfirmaet Pihl & Søns tidligere bygninger. Hermed er den samlede fortælling om det banebrydende kontorbyggeri sikret til inspiration for eftertiden. Det er historien om en arkitektur, der brød med traditionen og fornyede erhvervsbyggeriet. Uddrag fra fredningsforslaget, skrevet af Kim Dirckinck-Holmfeld, og udpluk fra Slots- og Kulturstyrelsens fredningsbeslutning, fortæller på de følgende sider om det fredede hus.

“Huset er et gesamtkunstværk, hvor alle elementer er tegnet og fremstillet til formålet.”

Kim Dirckinck-Holmfeld, arkitekt seniorforsker

"De præcist spejlende glasflader skaber med sit spinkle og minimerede sprosseværk en delikat kontrast til murværkets stoflighed."

Kim Dirckinck-Holmfeld, arkitekt seniorforsker

Kim Dirckinck-Holmfeld skriver i fredningsforlaget om baggrunden for indstillingen af Pihl & Søn til fredning:

"Det panoptiske galleri mellem de sammenskubbede vinkelbygninger er et fordelingsareal, som alle funktioner orienterer sig mod. Det er udformet som et selvstændigt møbel, der udgøres af en let, fritstående stålkonstruktion. Stålrammerne understøtter ovenlys, trapper, aptering og andet fast inventar. Kunstlyset er specialdesignet til bygningen, og som mange andre af husets originale detaljer er det opbygget af præfabrikata. Materialer og farvevalg er få og velovervejede. Facader er udført i glas i et minimeret sprossesystem, og murværk af rødbrune, specialfremstillede og karakterfulde teglsten, og på kantinen islandsk basalt. Udearealer er græs eller brolægning. Inde præges indtrykket af naturmaterialer, lyse asketræsgulve, og i gulvarealer med stort slid af islandsk basalt. Betonoverflader er lyse, afsyrede og støbt på stedet, stålkonstruktioner er grafitalgrå. Det er i bevægelsen gennem huset, at dets rigdom åbenbares: i vekselvirkningen imellem højt og lavt; ankomsten igennem en diminutiv adgang, der pludselig åbner i et lysvæld; de skulpturelle trappepartier, [...] og som skifter gestalt igennem bevægelsen; på grafiske virkninger, som sollysets skygger afbilder i husets indre. Denne puritanske materialeholdning modsiges af galleriet og trappernes skulpturelle tektonik, der i mange beskæringer skaber et nærmest mondriansk indtryk og et altid varieret lys i bygningen.

Pihl & Søns hovedsæde ligger tilbagetrukket på grunden, og huset er opdelt i mindre bygningsvolumener netop for ikke at blive for dominerende i det gamle villakvarter.

De vandrette vinduesbånd og smalle murpiller er et bevidst brud med den danske murværkstradition, hvilket tydeliggøres gennem en markering af vederlagspladerne i facaden. Dette og mange andre træk røber, at der er tale om en nyfortolkning af modernismens formsprog, en udvidelse af grænserne for den eksisterende byggeteknik, og ikke mindst en underfundig reverens til den danske tradition i arkitekturen.

Kontorhusenes klare, monolitiske form understreges af, at glas og murværk er placeret i nøjagtig samme niveau og med en præcision, så hovedformen defineres entydigt, men får liv i spillet imellem de rustikke murmasser og glassets skarpslebne transparens."

I maj 2015 valgte Slots- og Kulturstyrelsen at frede Pihl & Søns hovedsæde, så bygningerne bevares for eftertiden. Læs uddrag fra fredningsbeslutningen herunder:

"Formålet med fredningen er at bevare bygningerne som et fremragende eksempel på en administrationsbygning, der blev opført som en fortolkning af modernismens formsprog, men som samtidig viser en udvikling af, og på visse områder et brud med, traditionen.

Den arkitektoniske værdi er i det ydre relateret til bygningens overordnede struktur, komposition og hierarki med tre bygningsafsnit, der bygger på den samme arkitektoniske hovedidé. På trods af forskellige opførelsestidspunkter fremstår de som en helhed qua brugen af de samme materialer, profiler, vinduesbånd, etagehøjde og formmæssige udtryk […]. Endvidere er der stor arkitektonisk værdi i alle de specialdesignede bygningsdele og inventar, der samtidig griber tilbage til den modernistiske tradition for gesamtkunstværket, hvor alle dele af et byggeri blev tegnet af den samme arkitekt.

[...] Bygningerne, herunder især hovedbygningen, præsenterer således en tilbagevenden til en modernistisk arkitekturforståelse samtidig med, at de både videreudvikler og bryder med traditionen. Hertil kommer det forhold, at hovedbygningen var det første byggeri i Danmark, der alene blev forsynet med naturlig ventilation og såkaldt intelligent teknologi, der kan styres lokalt.

[...] Særlig arkitektonisk værdi har hovedbygningen med den fremskudte fløj og spejlbassinet, hvor samspillet mellem murmassen, basalten, det transparente glas og vandspejlet giver liv til bygningen."

KØBENHAVNS METRO

KHR *POSTCARD*

KHR ARCHITECTURE

KHR ARCHITECTURE SEVENTY YEARS ANNIVERSARY MAGAZINE | DET KONGELIGE TEATER 1985 | STEMNINGSFOTO: TORBEN ESKEROD

KHR ARCHITECTURE

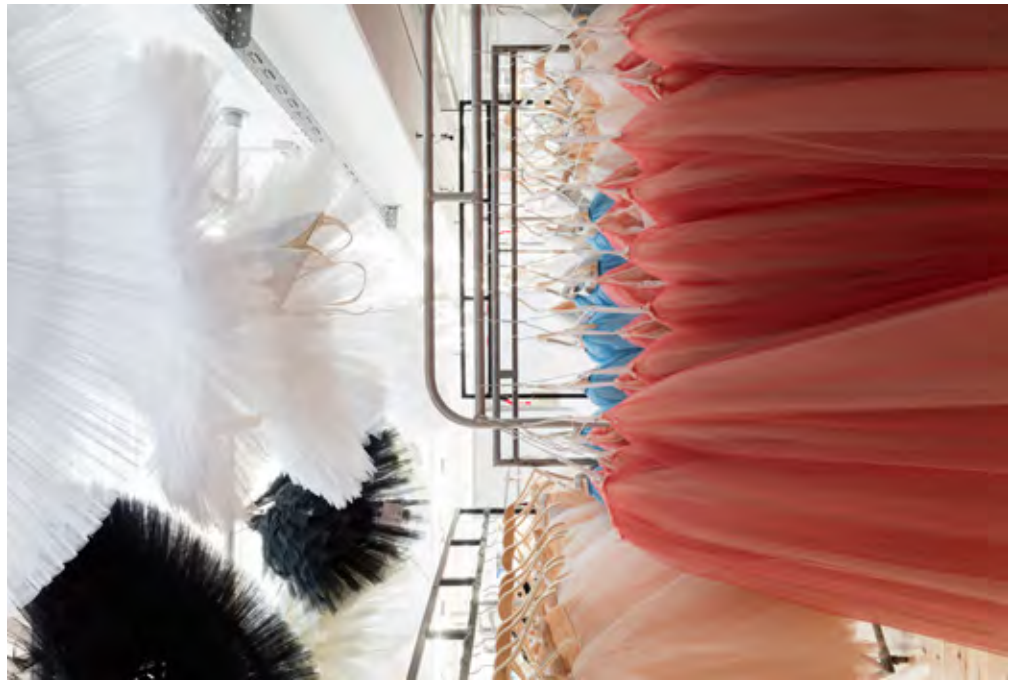
KHR ARCHITECTURE SEVENTY YEARS ANNIVERSARY MAGAZINE | LOGO

KHR ARCHITECTURE

KHR ARCHITECTURE SEVENTY YEARS ANNIVERSARY MAGAZINE | DET KONGELIGE TEATER 1985 | STEMNINGSFOTO: TORBEN ESKEROD

KHR ARCHITECTURE

KHR ARCHITECTURE SEVENTY YEARS ANNIVERSARY MAGAZINE | DET KONGELIGE TEATER 1985 | STEMNINGSFOTO: TORBEN ESKEROD

IKHIR

ARCHITECTURE

KHR *POSTCARD*

KHR ARCHITECTURE

KHR ARCHITECTURE SEVENTY YEARS ANNIVERSARY MAGAZINE | ØRESTAD SKOLE 2012 | FOTO: KONTRAFRAME

KHR ARCHITECTURE

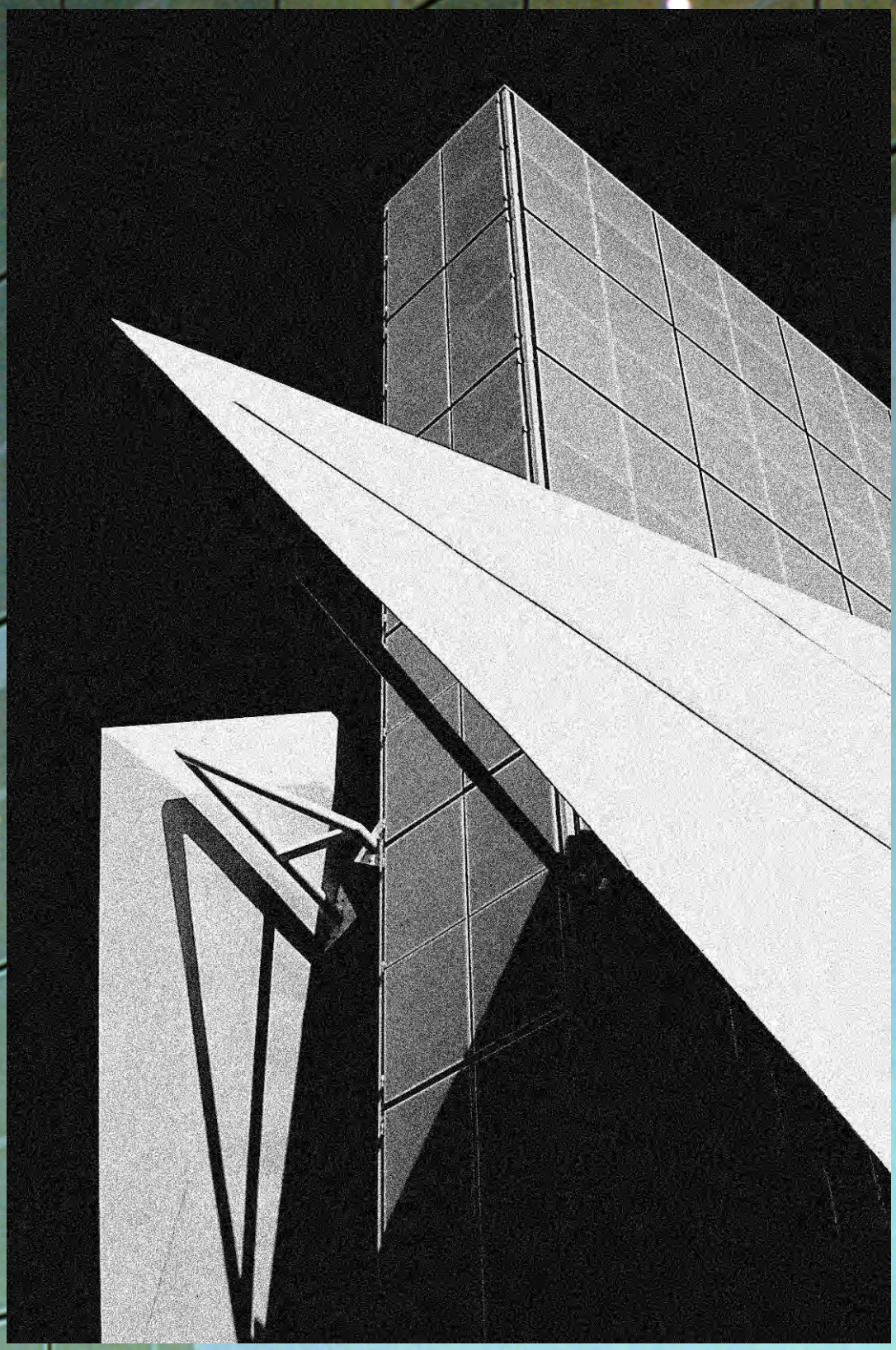
KHR ARCHITECTURE SEVENTY YEARS ANNIVERSARY MAGAZINE | LP CIRCLE | FOTO: LOUIS POULSEN

KHR ARCHITECTURE

KHR ARCHITECTURE SEVENTY YEARS ANNIVERSARY MAGAZINE | PIHL & SØN 1996 | FOTO: TORBEN ESKEROD

KHR ARCHITECTURE

KHR ARCHITECTURE SEVENTY YEARS ANNIVERSARY MAGAZINE | FIBERLINE COMPOSITES 2006 | FOTO: TORBEN ESKEROD

DEN DANSKE PAVILLON | SEVILLA | 1992 | 1.200 M^2

GLOWING IN THE DARK

Facadedugen oplyses indefra- det gør Frederiksberg Centret til et glødende pejlemærke i den mørke nat

Frederiksberg Bymidte er på få år blevet et af Frederiksbergs vigtigste knudepunkter. Frederiksberg Centret danner sammen med metrostationen, de mange uddannelsesinstitutioner og andre vigtige bymæssige funktioner et pulserende og unikt miljø med en intens stemning. Her spiller Frederiksberg Centret en central rolle som midtpunkt for butiks- og strøggadeliv, hvor et stigende antal handlende har skabt behov for at udvide centret.

Siden centret blev opført i 1996, har området gennemgået en stor bymæssig forandring. Metrostationen, som er anlagt med direkte tilknytning til centret, skaber, sammen med de omkringliggende uddannelsessteder, et tæt miljø med en urban karakter. Udvidelsen af Frederiksberg Centret er derfor løst ved at bygge i højden, hvilket bidrager til fortætningen af byen og understreger det urbane miljø i nærområdet. Centret fremstod tidligere som en 'lillebror' i forhold til områdets nye bygningsvoluminer, og ved at udvide i højden opnås en facadehøjde tilsvarende de øvrige bebyggelser, så Frederiksberg Centret fremstår som det knudepunkt, det er.

Den samlende idé for facadeudformningen og Frederiksberg Centrets nye udvendige fremtoning er idéen om en markedsplads. Nærområdets intense flow og dynamiske liv hilses velkommen, og markedspladsen understreger, at der er rum for både bevægelse og ophold. Facaden fremstår derfor som en stor overdækning inspireret af en markedsplads. Yderligere bliver den sydlige facade oplyst indefra, hvilket bidrager til, at centret, når det er lukket og henlagt i mørke indvendigt, giver tilbage til byen ved at være et pejlemærke i den mørke nat. Frederiksberg Centrets glødende facade gør bygningen til et ikon og understreger Frederiksberg Bymidte som noget særligt.

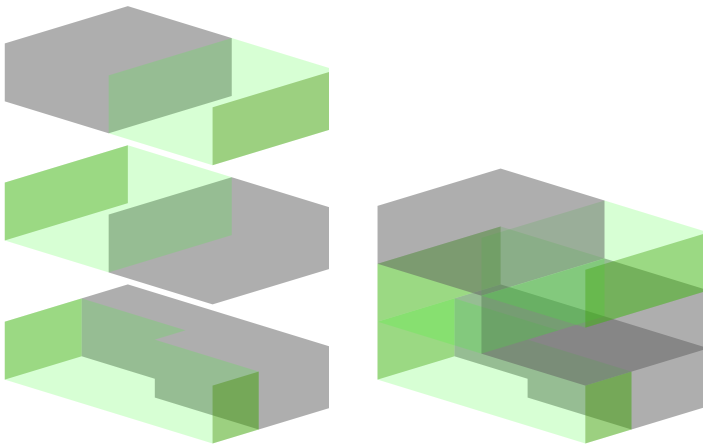
FREDERIKSBERG CENTRET | FREDERIKSBERG | 2015 | 45.000 M^2

HOUSING IN A ROW

Den seneste tid har KHR arbejdet med flere projekter, som alle har handlet om at skabe nye velfungerende rækkehus-bebyggelser. Derfor har vi foretaget en lang række arkitektoniske undersøgelser og videreudviklet det klassiske rækkehus. Med stor indlevelse i beboernes hverdag og behov for både privatliv og naboskab har vi skabt et koncept, hvor rækkehusets stueetage orienterer sig mod begge gader, således at husene kun har forsider. I kraft af boligernes fletning syes kvarterets fællesskab sammen og styrker det sociale liv. Soveværelserne orienteres mod den private have, hvorimod tagterrassen vender modsat, således at alle beboere får adgang til uderum orienteret i alle solens retninger. På den måde skaber vi boliger, hvor alle beboere har optimale dagslysforhold, private zoner og gode naboskaber – der skabes et samlet kvarter. Yderligere er cirkulationen i huset optimeret således, at gangarealet minimeres og ikke tager sollys fra boligens opholdsrum. Trappen er en forlængelse af ankomsten og strækker sig helt op til tagetagen via et smukt atrium.

UDVIKLING AF RÆKKEHUSE | 2016

A SENSE OF HISTORY

Østre Gasværks historie skinner igennem i den mindre ombygning og tilbygning til den gamle gasbeholder.

ØSTRE GASVÆRK | KØBENHAVN | 1997 | 2.000 M^2

FIBERTRÅD

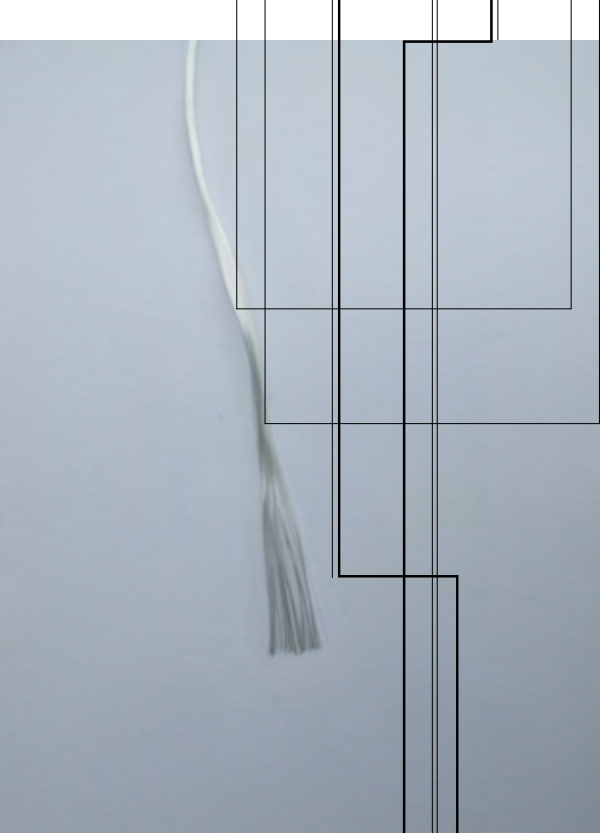
MATRIX

FIBER GEOMETRY

Erhvervs-ph.d./ Rum – Fiberforstærkede polymere kompositter i arkitektonisk kontekst (FRP)

Erhvervs-ph.d.'en undersøger et særligt komposit – de fiberforstærkede polymere kompositter (FRP) – og dets integration som materiale i bygningskunsten. Projektet er et strategisk samarbejde imellem praksis (KHR), forskning (KADK-IBT-CITA) og industri (Fiberline Composites). Samarbejdet vil tilføre partnerskabet ny viden om fremstillingsprocesser, deres programmering og anvendelsesmuligheder med komplekse kompositter.

Med afsæt i et arkitektonisk studie af FRP's særlige materielle egenskaber samt arkitektoniske kvaliteter identificerer projektet, hvordan FRP kan bruges til udvikling af en ny arkitektonisk materialepraksis med særlige rumlige æstetiske oplevelser igennem udvalgte case-studier på KHR. Dette undersøger projektet igennem translucente materialesammenstillinger, der opererer som dele af helheden i udviklingen af et mobilt og aktivt vægmotiv, der sammenholder FRP, tekstil og glas i sin lagstruktur. Projektet tager udgangspunkt i de centrale arkitektoniske bestanddele materiale, element, samling, byggesystem og rum med fokus på fibertrådens særlige armeringssystem og dets karakteristiske hierarkiske struktur. Vi kan hermed navigere materialeæstetikken med fibertrådens hårfine, tynde, bløde volumen og dets iboende arkitektur med mulig indførsel af elektriske tråde og computerstyrede teknologier. Projektet går tæt på materialet FRP igennem en systematisk undersøgelse af materialets komponenter, dets materialesystem, materialegeometri, materialekomposition og produktionsmetoder. Det er intentionen at udvikle et materiale til nye rumlige og strukturelle løsninger igennem kontrollen af en materialeopførsel, hvor fibersystemets tektoniske og æstetiske komposition konstant kan forandres. Projektet er hermed associeret med de tekstile principper, idet undersøgelsen anviser muligheder i FRP's særlige fiberarmeringssystem, fiberretning og dets komplekse geometrier, hvor fokus er på de æstetiske potentialer igennem forskellige specifikke placeringer af fibertrådenes retninger. Projektets teoretiske og praktiske faglige målsætning er hermed at opbygge en forståelse for, hvordan FRP kan finde større anvendelse i byggeriet med fokus på fiberarmeringssystemet, dets materialegeometri og hermed mønster igennem forståelsen af tekstilets metoder i nutiden og i relation til traditionen. Dette med drømmen om at indsamle nødvendig viden til metoder, der kan udvikle FRP fra et eksperimentelt materiale til et integreret materiale i byggeriet til både den lille og den store skala.

tråd

væv

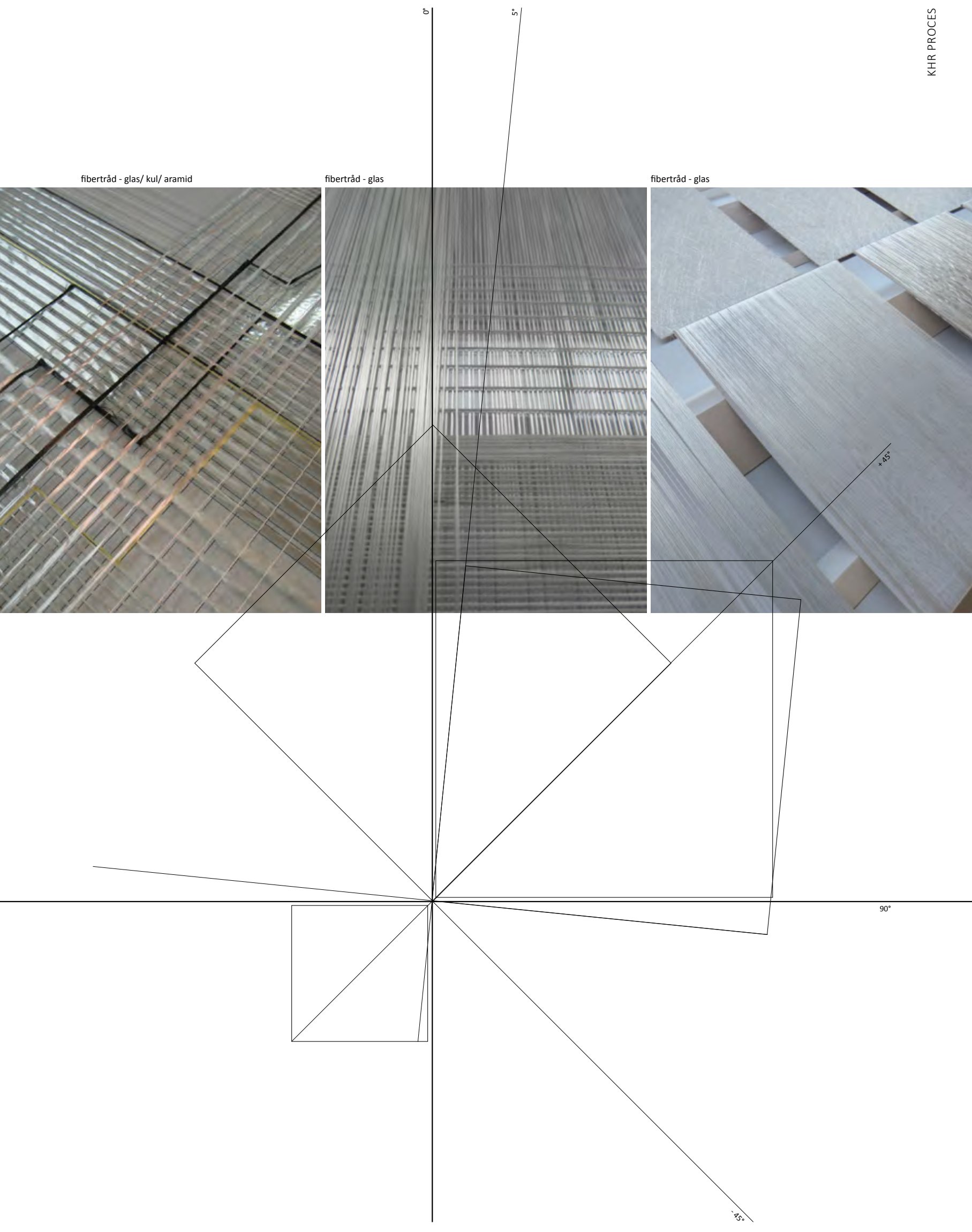
matrix

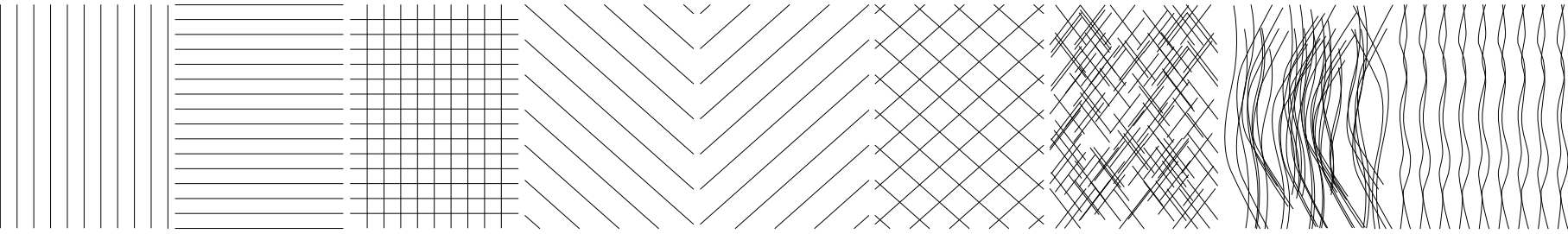
FIBERKOMPOSIT

fibertråd - glas/ kul/ aramid

fibertråd - glas

fibertråd - glas

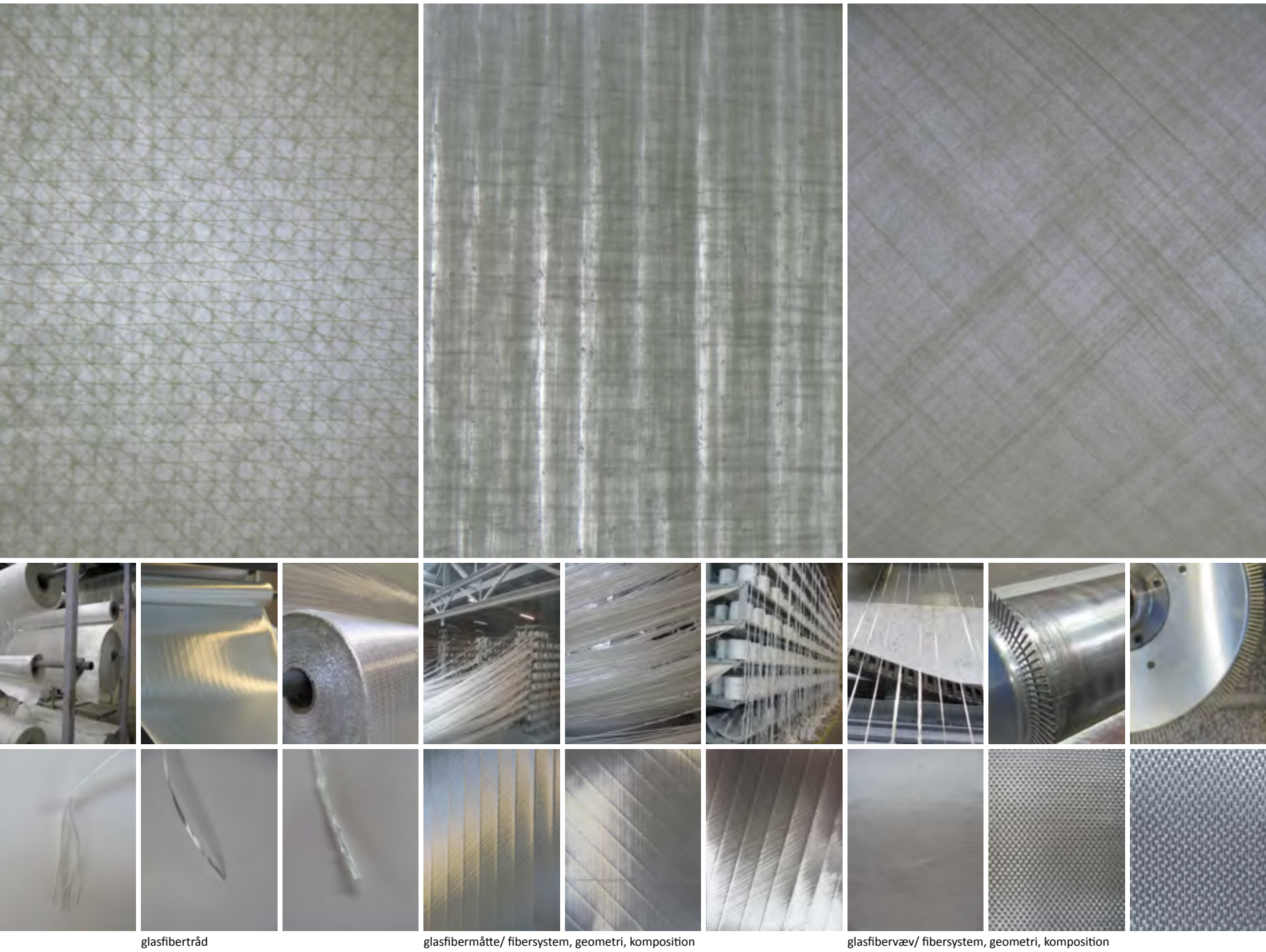

produktionsmetode/ håndoplæg/ symmetri/ asymmetri

produktionsmetode/ pultrudering/ symmetri

produktionsmetode/ filament winding/ symmetri

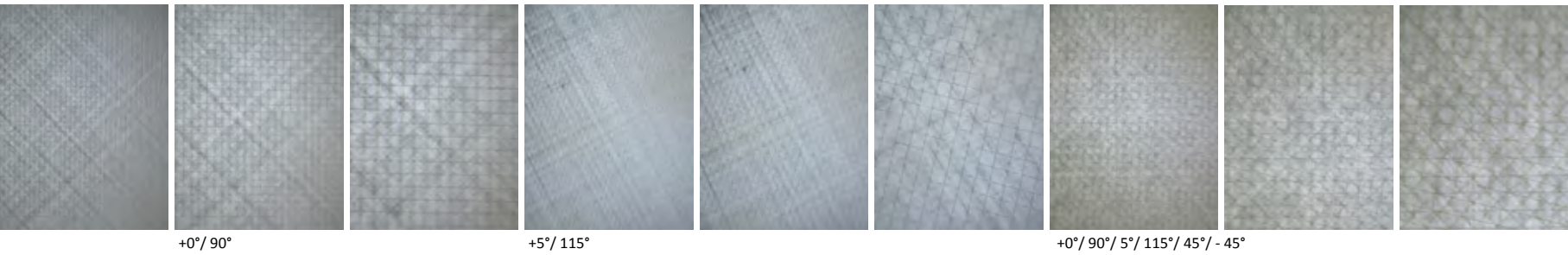

glasfibertråd

glasfibermåtte/ fibersystem, geometri, komposition

glasfibervæv/ fibersystem, geometri, komposition

element/ laminat/ produktionsmetode/ håndoplæg/ fiberretninger/ symmetri/ mønster/ materialesystem/ materialegeometri/ materialekomposition

+0°/ 90°

+5°/ 115°

+0°/ 90°/ 5°/ 115°/ 45°/ - 45°

tekstil geometri 1

tekstil geometri 2

tekstil geometri 3

opstalt/ FRP - ramme

opstalt/ udsnit/ MD-planke/ samling

snit/ FRP - ramme

vægmotiv/ translucens/ materialer/ FRP + tekstil

FRP - MD-planke

glas/ 3 lag

FRP - ramme

tekstil

vægmotiv/ snit/ lagstruktur

ROOFING THE CONNECTIONS

Flintholm Station er en af Danmarks største stationer – med en kapacitet på 60.000 passagerer. For at opnå en optimal transitzone er flowet styrket ved at lade afstanden mellem de forskellige trafikale systemer, bus, tog og metro, være så kort som overhovedet muligt. Den bærende idé med udformningen har været at samle de tre stationer i én, så passagererne kun refererer til én station. Dette er løst via et meget stort glastag, som dækker alle tre stationer og fungerer som image- og pejlemærke for stationen. Stationen fremstår således som en samlet harmonisk helhed.

FLINTHOLM STATION | KØBENHAVN | 2004

TIME FOR ARCHITECTURE

KHR fejrer 70 års jubilæum. Det er mange år – næsten fire generationer. Som i andre firmaer med en lang historie overleveres der fra den ene medarbejder til den næste en kultur, der favner firmaets identitet. Nogle har knap så lange tilknytningsforhold, mens andre har været tilknyttet firmaet i rigtig mange år, ja nogle endda i hele deres samlede arbejdsliv. Hvis man skulle være så heldig at opleve dette, vil man kunne se de forandringer, der uvilkårligt sker over tid. Oplevelsen er stærkere, hvis man har været i den samme kultur i lang tid. Dér vil man kunne se forandringen inden for den samme kontekst.

Dem, der udøver et kreativt virke, vil kende til det uforklarlige – og fantastiske – øjeblik, hvor et projekts eller en idés tilblivelse sker. Selve tændingen til skabelsen foregår på en måde autonomt. Det vil sige, at man ikke har en direkte bevidsthed om den i det pågældende øjeblik. Den skabende kraft og det kreative element bygger altså på sansningen af betydninger kombineret med en metamorfose (eller omdannelse) af en inspiration, en følelse, til noget konkret arkitektonisk. Dét kan så sættes på papir eller ind i et computerprogram. Skabelsesøjeblikket er med andre ord meget påvirkeligt.

Inspiration er for alle kreativt virkende mennesker (og det er vi jo alle sammen i en vis forstand) det udslagsgivende. Men hvad er inspiration, hvad består den egentlig af? Inspiration kommer både indefra og udefra. Man skal kunne lade noget få betydning, hvilket sker i form af hengivelse ved at lade sine sanser mærke indre og ydre indtryk med en udviklet opmærksomhed.
Endvidere skal man – ikke mindst – være optaget af den kultur og det samfund, man lever i. Arkitektur er i sidste instans omgivelser for mennesker – og mennesker lever i samfund. Når man betragter arkitektur over tid, må man altså reflektere også i dén sammenhæng. Arkitekturen har gennem tiderne afspejlet dette forhold og har været eksponent og virkemiddel inden for den kulturelle kontekst. Helt fra de første huse, arkæologerne har kunnet finde, til det sidste værk, der netop er skabt.

Fund af fortidens arkitektur giver os et enestående indblik i menneskets kultur. Arkitekturen giver os denne indsigt, fordi den udspringer af menneskets lyst til at skabe og lade arkitekturen vise, hvad man har været optaget af og har på sinde. Det pragmatiske behov for mennesket, som består i at have tag over hovedet og ly mod omgivelserne, er det nøgterne udgangspunkt herfor. Mennesket har ikke kunnet lade være med at formgive omkring sig, og lige så snart der stod to huse ved siden af hinanden, meldte behovet sig for at organisere byen i samfundet og lade denne organisation afspejle ordenen deri. Arkæologerne kan læse dette, fordi de arkitektoniske omgivelser og udtryk i dag stadig afspejler dette forhold på den samme måde – i dag måske en tand mere komplekst, men ellers nøjagtigt ligesådan.

Når et bygningsværk fostres og skabes, vil dét menneske og dén arkitekt, der lader sin kreativitet udfolde sig, således være præget af den kultur, han eller hun måtte leve i. Arkitekturen har altid repræsenteret noget yderst forskelligt, og dét udgør det interessante i arkitekturen over tid. Visse repræsentationer tager vi måske længe afstand fra, for så senere at komme til at synes, de er spændende igen. Et eksempel herpå er den arkitektur, der gennem generationerne har udgjort politiske repræsentationer. I 1930'ernes Tyskland udgjorde det modernistiske gennembrud med udgangspunkt i Bauhaus en direkte fare for det nazistiske styre, idet det repræsenterede noget revolutionært. Siden har den modernistiske arkitektur været elsket og har dannet skole for næsten al tilgang siden. Selvsamme moderne arkitektur udgjorde til gengæld det stik modsatte for fascisterne, og for Mussolini blev det moderne et udtryk for alt det nye, man netop ville bringe på bane. Selv den autoritative fascistiske eller kommunistiske arkitektur vækker i dag interesse og spænding i kraft af, at de kedelige repræsentationer fortager sig gradvist over tid. Arkitekturen ses i nye perspektiver af nye generationer med nye forestillinger. Nye bevægelser opstår altså som aktion og reaktion for så over tid at vende rundt igen. Som reaktion på funktionalismens dominans siden krigen opstod for eksempel postmodernismen i 70'erne og 80'erne som en modreaktion, hvor det blev 'tilladt' at skabe, selvom det ikke var funktionelt betinget. De postmoderne arkitekter lod sig påvirke af det, de følte, og der opstod en frihed og opstemthed, som smittede over hele verden. Den enkelte arkitekt ville således gerne associere sig med det, som postmodernismen repræsenterede, og fandt – for en tid – glæde i dette.

Arkitekterne dengang ville gerne bibringe kulturen og samfundet en sådan identitet, lige indtil andre arkitekter i 90´erne var ved at få nok. De fandt inspiration i, hvad der siden er kaldt dekonstruktivismen, hvor abstrakt kunst og nedbrydning af det gængse kom i højsædet. I den tid kom man til at tage afstand fra, hvad den tidligere periode repræsenterede, hvilket var stærkt identitetsskabende – for et stykke tid.

Perioderne med forskellig eksistens og dominans knytter sig ikke alene til arkitekturen. Både musik, litteratur og kunst har vist samme parallelle udvikling, og det betyder måske, at mennesket trives i en polariseret verden. Uanset hvad, så udgør de forskellige perioder over tid og deres manifester et spændende univers.

Fra KHR´s egen verden udgør byggeriet på Oslo Plads ved siden af Østerport Station i København en sådan grænseflade mellem to stilperioder. Projektet er oprindeligt fra 1989. Man forestiller sig, at arkitekterne dengang har været lige dele inspireret og fascineret af postmodernismen og dekonstruktivismen og har villet sætte de to stiltyper sammen. Postmoderne træk i facaderne og perronnedgangene sat sammen med 'frie former' med glaspyramide og slyngede arkader mod Oslo Plads. Det er meget tidssvarende gjort på et så markant sted i byen.

Nu hvor KHR står for at skulle videreudvikle Oslo Plads med nye 9.000 m^2, er stedets historiske nerve allestedsnærværende i tegnestuens bevidsthed. Det forpligter, og ansvaret for at give byen en ny og stærk repræsentation tages meget alvorligt. Selvom de postmoderne og dekonstruktivistiske udtryk på stedet i starten repræsenterede en ny, spændende og anderledes identitet, fordi de passede med en generel tendens i tiden, kommer de til siden at ændre karakter i bevidstheden. Både projektets bygherre og måske folk generelt har ønsket at kunne komme til at forholde sig til noget, der afspejler tiden i dag.
Hvordan forholder man sig så til 'tiden i dag', når den endnu ikke er kategoriseret som en periode? Det er vanskeligere, end man tror. Der skal ikke meget til, før et steds eller en bygnings repræsentation kan træde ved siden af. En bygnings udtryk skal altså ramme noget, der ubevidst rører sig i tiden, og som folk gerne vil identificere sig med. Dette gælder i forhold til de kommende brugere og ikke mindst i forhold til omgivelserne. Et byggeri skal give noget tilbage til byen. Det er dette forhold, vi nyder, når vi færdes i byer som Rom, Paris eller New York – byer fra middelalderen og byer fra nutiden.

På den kommende nye Oslo Plads er der lagt mange kræfter i at udforme byggeriet, så det vil virke nytænkende og spændende. Facader og bygningsvoluminer vil fremstå på en helt ny måde med en rytme og facettering, der over tiden i døgnets og årets gang kan fange folks opmærksomhed med de variationer, der findes i lys, skygge, mønstre og refleksioner. Og netop dét er måske 'tiden i dag' – at betragte et bygværk med disse virkemidler, der ikke nødvendigvis er hentet i historien eller i det politiske univers, men i perceptionernes og følelsernes univers. Det er måske mere uhåndgribeligt end en fastlagt beskrevet isme. I næste generation – måske senere endnu – vil vores nutid blive kategoriseret som en bestemt periode. Vi kender ikke hvilken, men sikkert er det, at den vil indgå i oplevelsen og forståelsen af arkitektur over tid.

LP CIRCLE

Atmosphere of Architecture

Arkitekturen bliver ofte skildret med fokus på de fysiske elementer, hvor volumen, rumlighed, materialitet og bygningsdetaljer skaber arkitekturens fremtræden.
Historisk set er arkitekturfotoet skrabet – og oftest optræder der ikke mennesker eller uvedkommende objekter. Med fokus på det rene rum, kig eller lys dokumenteres arkitekturen med stor præcision, og arkitekturens fysiske karakter står tydeligt frem.
Vi ønsker at sætte fokus på arkitekturens psykiske rum – de mennesker der bruger det, og de stemninger der opstår, når rummet indtages og finder anvendelse. På den måde ønsker vi at understrege arkitekturens betydning i hverdagen og tydeliggøre hensigterne bag vores arkitektur. I samarbejde med arkitektur- og portrætfotograf Torben Eskerod har vi derfor lavet *Atmosphere of Architecture* – en fotoreportage der viser mennesket og stemningerne i vores arkitektur. Vi har undersøgt og studeret Metroen, Det Kongelige Teater, Københavns Universitet Amager, Kastrup Lufthavn og Frederiksberg Centret – og igennem kameraets linse har vi opdaget nye mennesker og stemninger i vores arkitektur.

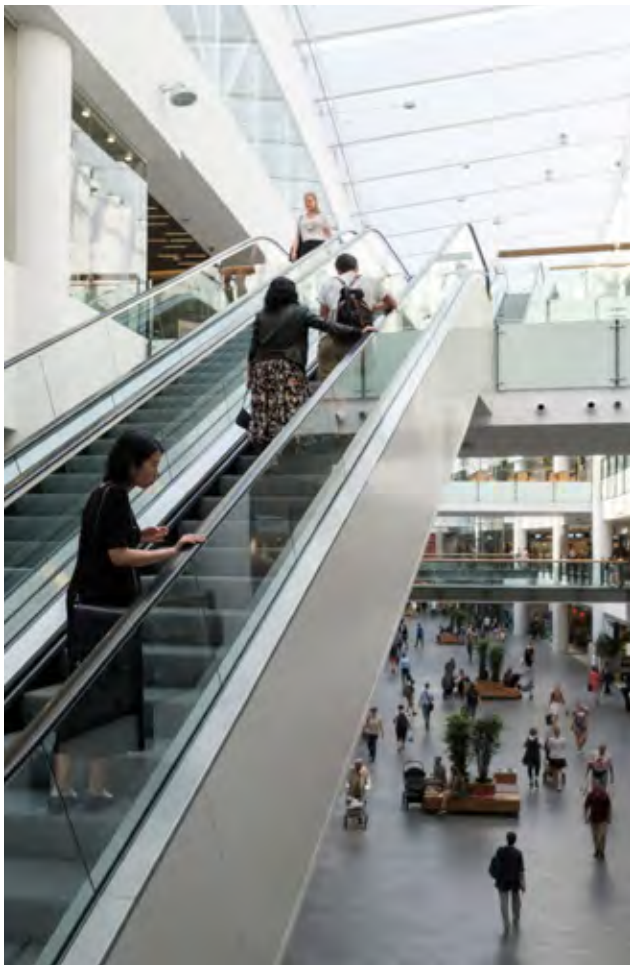

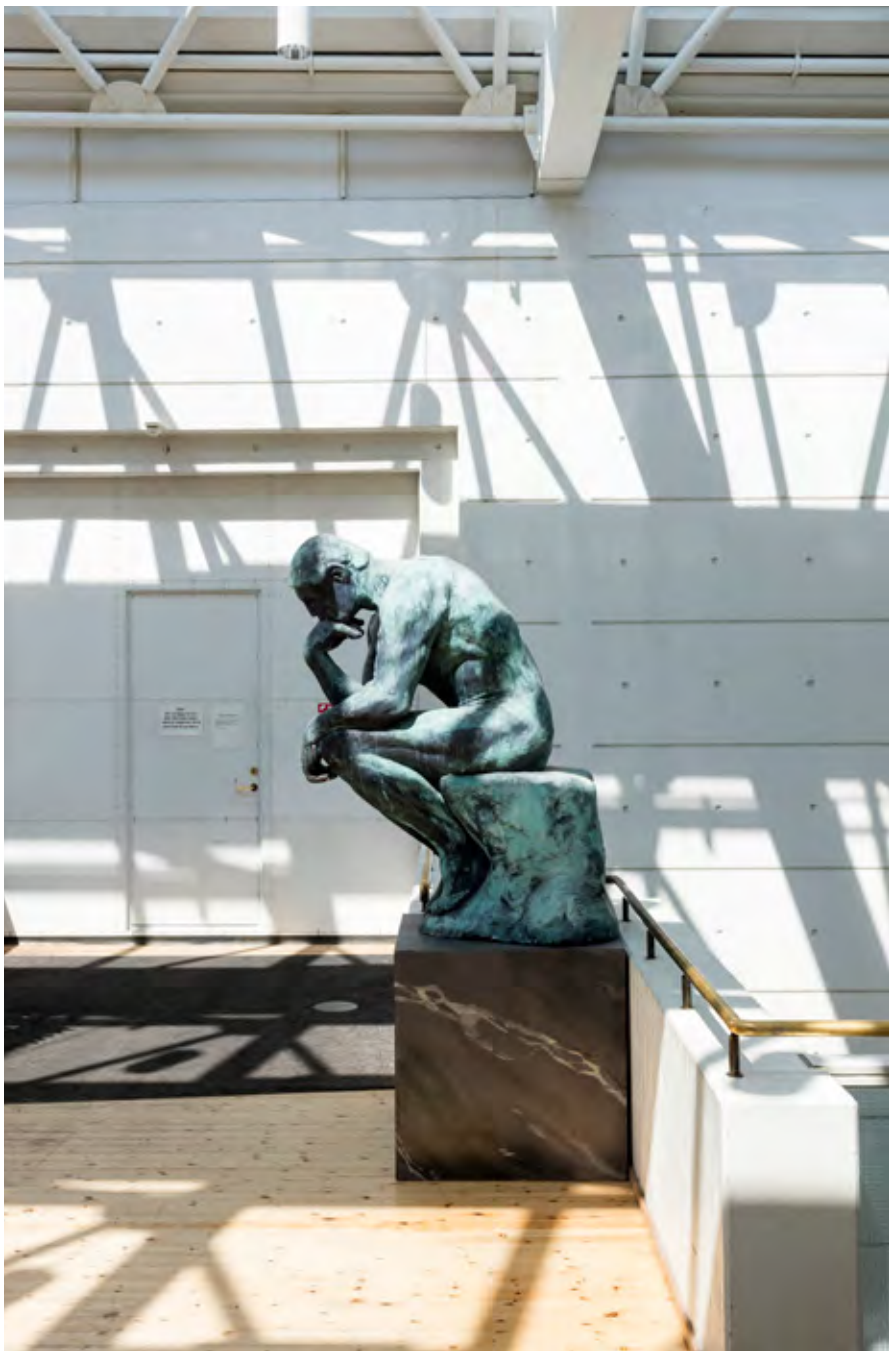

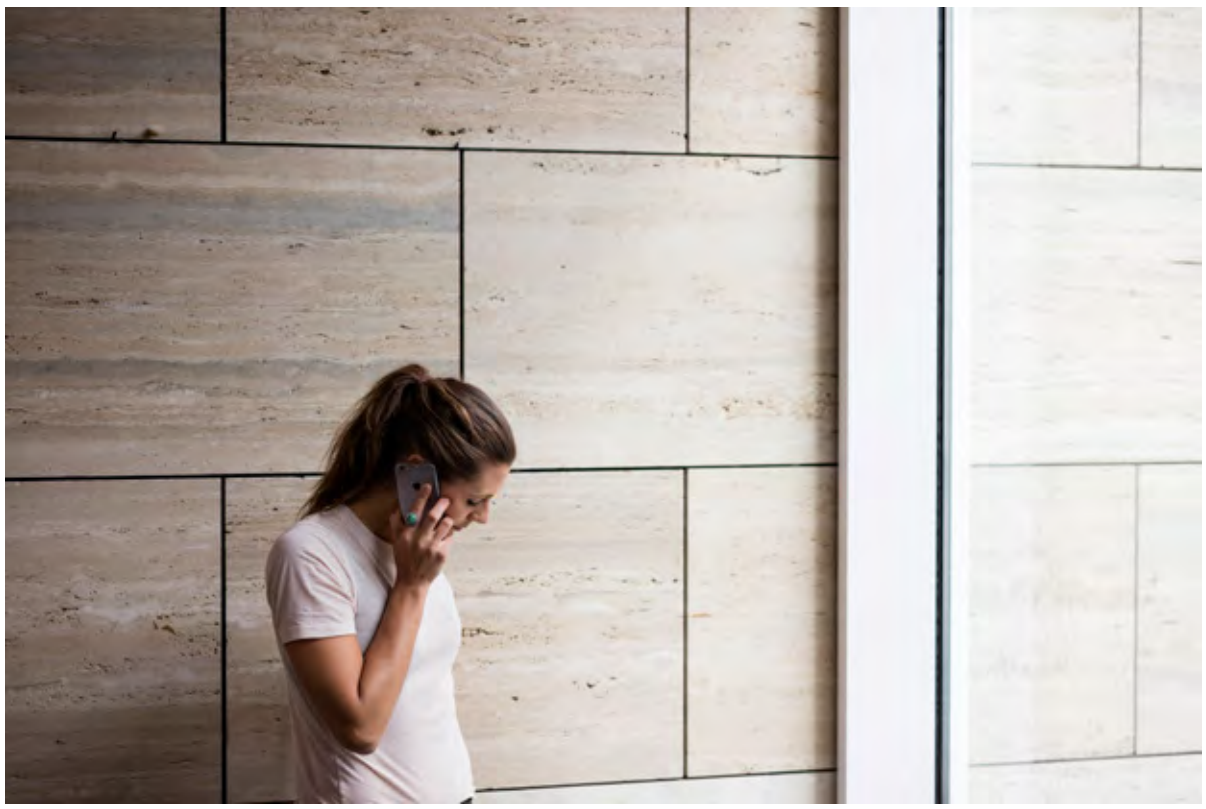

Ensrettet

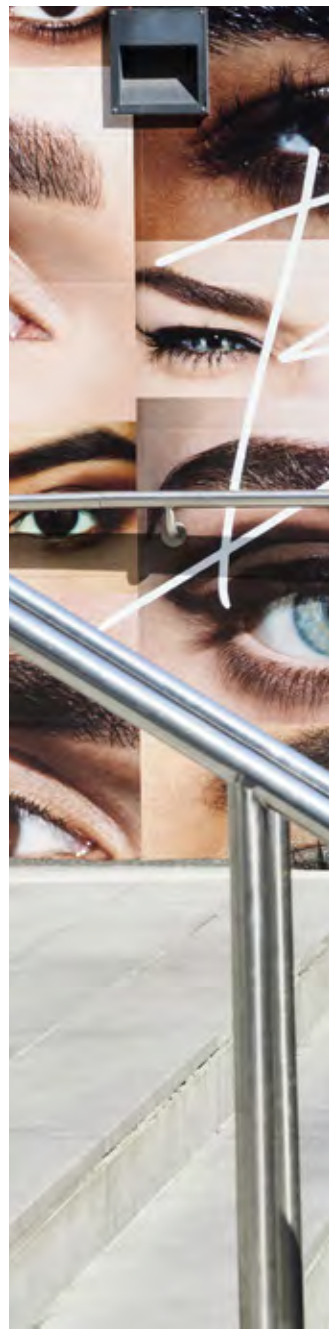

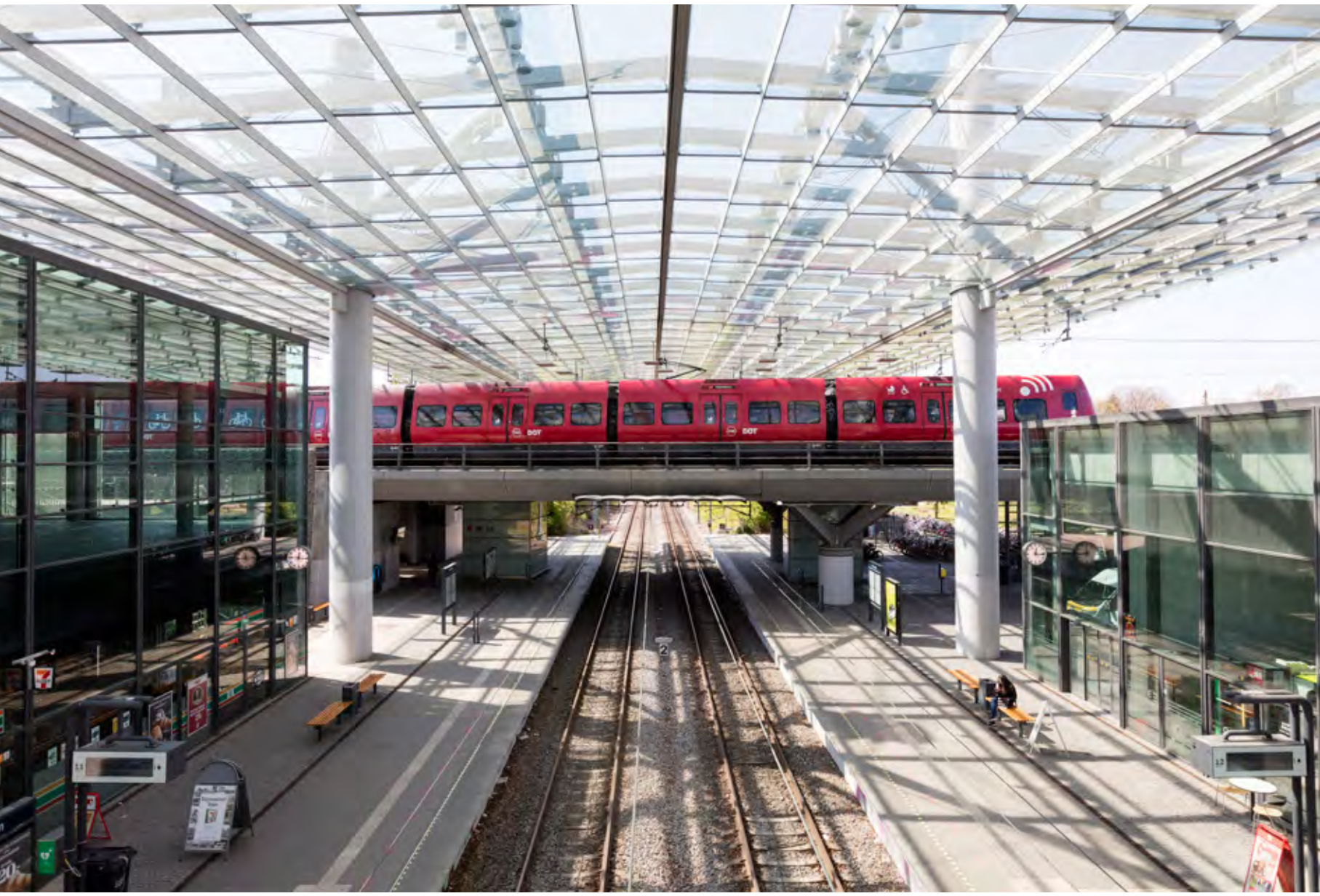

MAC
Yours and it!
maccosmetics.dk

SPOR
1

BALTZAR CITY

BEHIND THE FACADE

ARKITEKTENS HÅNDVÆRK OG INDLEVELSE AFSPEJLES I FACADEN

Facaden er en bygnings umiddelbare stemningssætter i forhold til omgivelserne og de forbipasserende, og den er samtidig en del af brugerens hverdag. Et klassisk arkitektonisk spændingsfelt mellem oplevelse og funktion. Et virkefelt formuleret som en af funktionalismens og modernismens grundsætninger: *form follows function*, men desværre dogmatiseret og ofte misfortolket på grund af manglende indlevelse og inspiration.

En facade bør skabe en stemning af nødvendighed, være bærer af en god impuls og dermed kvalificere sit æstetiske udtryk set udefra. Stort set alle bygninger opleves af mennesker, der ikke bruger dem, de fremstår kun som visuelle, stemningssættende bagtæpper for hverdagens gøremål andetsteds. Det vil sige, at nødvendigheden er en god visuel oplevelse, en oplevelse der gør, at man kan forestille sig selv godt tilpas i bygningen. En god facade kræver med andre ord indlevelse i kontekstens identitet og potentiale.

På cyklen ser man i et kort øjeblik den brostensbelagte gård gennem den hvælvede port og solen på de rustgule facader, en skjult oase der betegner karakteren og stemningen af kvarteret. Uden faktuel benyttelse videregiver arkitekturen en rar stemning, der sanses i forbifarten.

I dag bliver alt italesat, og mange er rigtig gode til det; man kan stort set tale et åbenlyst dårligt projekt godt, i hvert fald så godt at man ikke træder ud af det gode selskab, der jo er bundet af samme retorisk politisk korrekte image. Men en facade vil aldrig kunne bestå – være vedkommende og inciterende – længere end øjebliksbilledets modeluner, hvis det kun er rent billede. Hvorimod det, man refererer til historisk i faget, og som lægmand også finder interessant om end beskrevet med andre ord, altid har rummet en stor grad af indlevelse og faglig fortolkning af sin egen tid. Dette er i bredeste forstand proportionering.

I dag er det mere *comme il faut* at tale om en facades dynamik og ekspressivitet. Ord der kan dække over ikke at kunne se, om facaden er smukt proportioneret, og dermed ikke afslører ens kunnen eller angsten for ikke at være med på bølgen: kreativ og udviklende. Derfor må proportionering ikke blive et fremmedord. Proportionering er en grundsten i facadens opbygning, fordi den på den ene side danner et billede, et mønster, en grafisk virkning, og på den anden side er afhængig af det indre. Dermed er ordet bredere end blot overflade, men et integreret tektonisk greb.

Hvis man har modet til ikke umiddelbart at lave en facade, som et *stand-alone-statement*, men ser den som en del af hele bygningen, kan det faktisk være lettere at formulere den, fordi hele projektets idé fra volumen til flow sammenholdt med kontekst og materiale giver en mangfoldighed af inspiration. En inspirationskilde der sammen med en høj, bevidst faglighed kan skabe netop den kunstneriske facade, der giver eftertanke til fremtiden.

Mikkel Beedholm, partner KHR Architecture

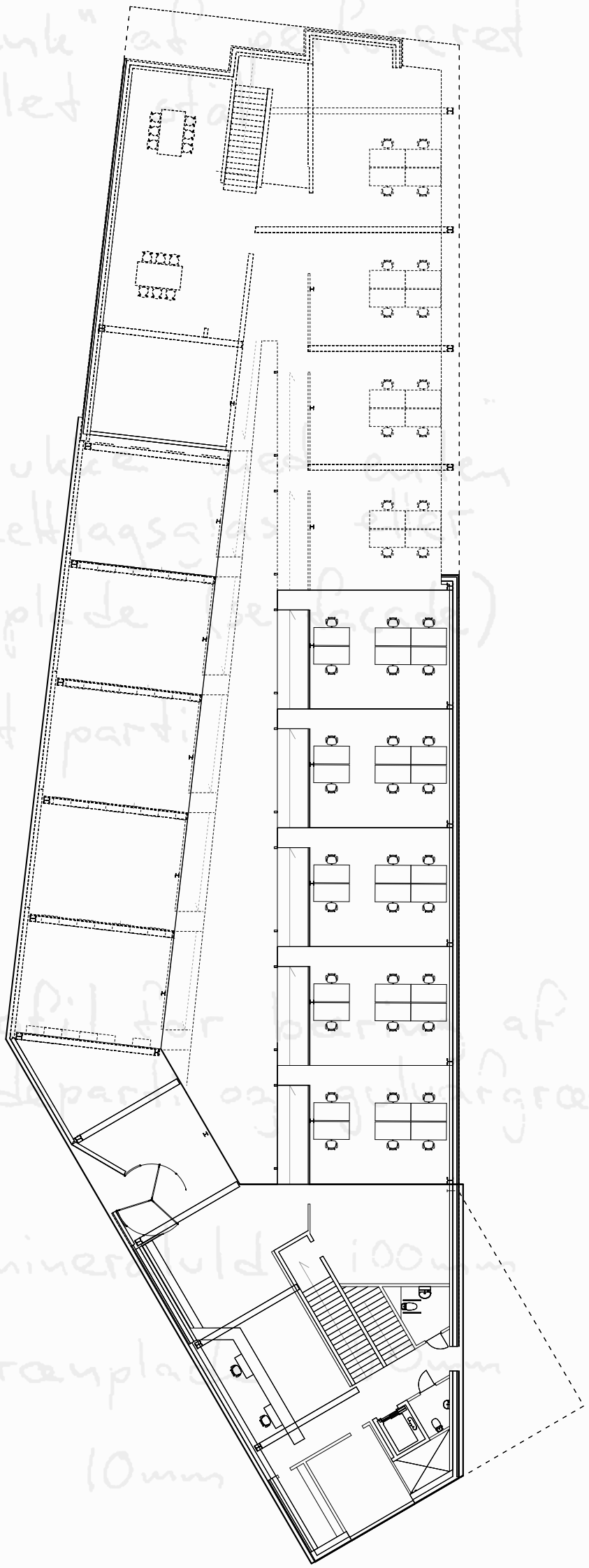
PS

Hvori består det kunstneriske? Arkitektens proces er modsat håndværkerens, hvor slutproduktet er kendt. Arkitekten bruger håndværket, fagets redskaber, bevidst uden at kende svaret, men som en nødvendighed for at kunne belyse og indleve sig i opgavens essens. Og derefter ved en subjektiv fortolkning at kunne arrangere alle disse indtryk i en orden, der beskriver ens egen idé.

En idé så sanseligt stærk, at den bliver vedkommende og berører andre mennesker følelsesmæssigt.

ARTICULATED *SPACE*

Ved ankomsten til stålproducenten Promecons hovedsæde står bygningens ekspressive form klart frem. Figuren fortæller om husets dynamiske konstruktioner. Bygningen ligger placeret på den højeste del af grunden og friholder det omkringliggende landskab.
Indenfor danner konstruktionen et svagt stigende forløb af etagedæk. Et stigende forløb der strækker sig over tre etager, der som en spiral stiger imellem de forskudte arbejdsområder. Alle arbejdspladser er i tæt kontakt til det omkringliggende landskab og det dynamiske indre. Igennem adskillige skitseringer er den endelige arkitektur udviklet, og det komplicerede indre er drevet frem i tæt kontakt med detaljeringen af byggeriet. Produktet er et stramt styret byggeri, der efterlader et behageligt arbejdsmiljø for medarbejderne.

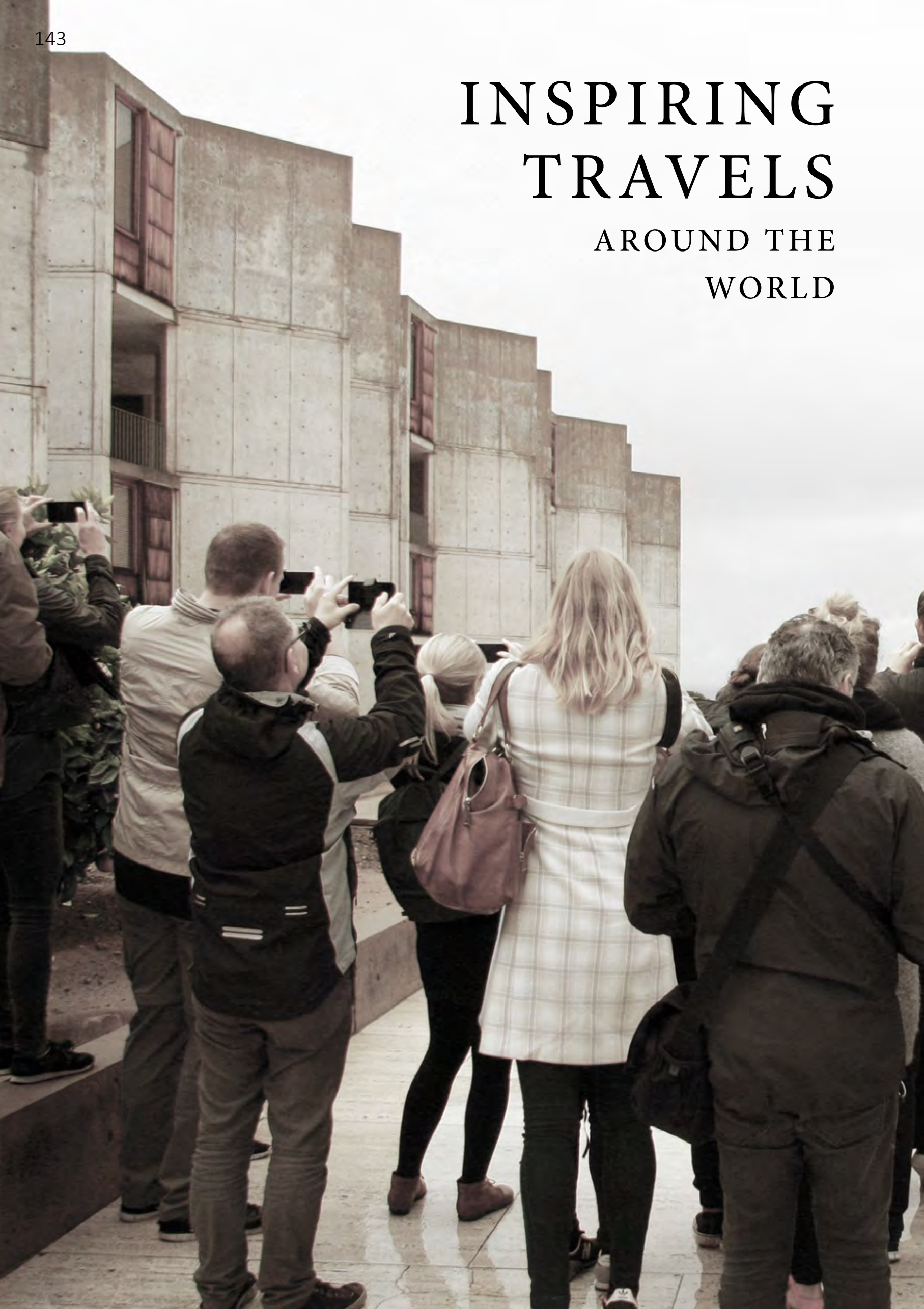

PROMECON | FREDERICIA | 2007-2009 | 3.450 M^2

MALIK SVØMMEHAL | NUUK | 2003 | 3.000 M²

INSPIRING TRAVELS

AROUND THE WORLD

Som tegnestue arbejder vi med, hvordan arkitekturen påvirker liv og hverdag, og derfor må vi hele tiden tænke nye tanker om, hvordan vores bygninger, byer og nærmiljøer kan udformes. For konstant at styrke den kreative dialog tager vi på studieture rundt omkring i verden, hvor vi ser på arkitektur og kunst i alle dens afskygninger. Studier der sætter vores eget arbejde i perspektiv, beriger og udvider vores arkitektoniske horisont, styrker vores fælles referenceramme, fællesskabet på tegnestuen og vores evne til at arbejde sammen.

SWITZERLAND

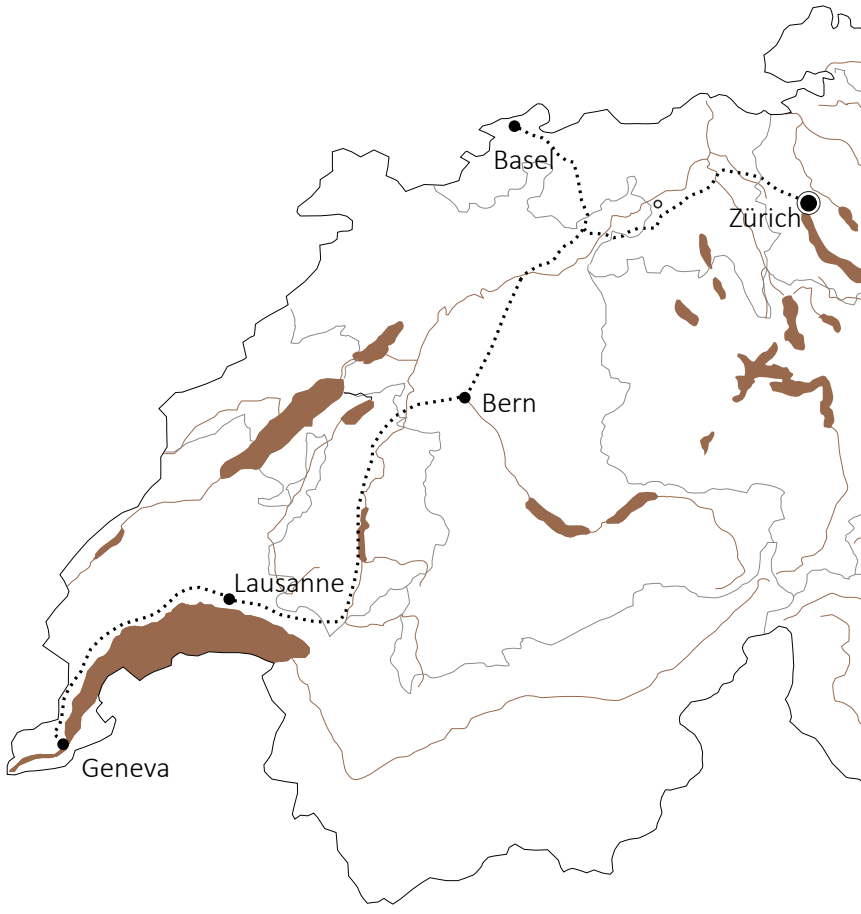
Præcision og bygningstradition

Schweizisk arkitektur kendetegnes ved en minimalistisk og sanselig arkitektur. Særligt er samtidens schweiziske arkitektur kendetegnet ved forbilledligt at sammenknytte enkelhed, teknologi, bygningstradition og fantastisk teknisk udførelse. KHR's tilbagevendende studieture til Schweiz byder derfor altid på inspirerende, spændende og varierende arkitektur.

Vi har besøgt et bredt spekter af bygningsværker fra forskellige tidsaldre bl.a. universitetsbygninger som Rolex Learning Center af SANAA og Universitätsbibliothek Zürich af Santiago Calatrava. Helende arkitektur som REHAB Basel af Herzog & de Meuron og Kinderspital af Stump & Schibli og spændende boligprojekter som Siedlung Halen af Atelier 5.

CALIFORNIA

Ekstremt og vildt

En studietur til Californien byder på mange forskelligartede og spændende arkitektoniske oplevelser. KHR's studietur bestod af et road trip på Highway 1 fra Los Angeles til San Francisco med enkelte afstikkere undervejs – heriblandt en dagstur til San Diego og Salk Institute, to dage med vilde naturoplevelser i Yosemite National Park og overnatning på det helt utroligt flotte Sea Ranch.

I Los Angeles bød opholdet på spændende Case Study Houses og unikke villaer af blandt andre John Lautner, Ray & Charles Eames og Schindler. I San Francisco travede vi de ikoniske gader og stræder tynde. Opholdet bød på et spændende besøg hos Gehl Studio, en tur på de Young Museum af Herzog & de Meuron, cykeltur over Golden Gate Bridge til Sausalito og meget andet.

ØRESTAD SKOLE

EXHIBITION

KHR's design til udstillingen *Drømmen om det 20. århundrede* viste alverdens genstande fra hele det 20. århundrede i en kulturhistorisk udstilling om drøm og virkelighed gennem de seneste 100 år.

Udstillingen afsluttede det 20. århundrede med et festfyrværkeri af fortællinger om kulturelle og sociale begivenheder, der favnede århundredet fra start til slut. Den ved århundredskiftet gældende samfundsånd var præget af fremskridtstro og udviklingsoptimisme. Fremskridtstroen var et fælles kendetegn for de dominerende politiske ideologier som liberalismen og socialismen, og den lå også til grund for det meste af den kulturkritiske debat. Optimismen og de positive forventninger til det nye århundrede prægede også de visioner, idéer og forhåbninger til det 20. århundrede, som omkring år 1900 blev fremsat af tre store danske forfattere: Georg Brandes, Johannes V. Jensen og Martin Andersen Nexø. Det er disse tre forfatteres visioner, museets udstilling havde som udgangspunkt.

Forfatternes forskellige drømme og interesseområder var lagt ud som spor i udstillingen, hvor man kunne følge temaer som race, teknologi, forbrug, miljø, arbejderbevægelse, kvindefrigørelse og seksualitet op gennem århundredet. Det blev skildret, hvordan drømme brød med virkeligheden. Nogle af drømmene blev til virkelighed, andre blev ændret eller brast, og nye drømme og forhåbninger kom til igennem århundredet.

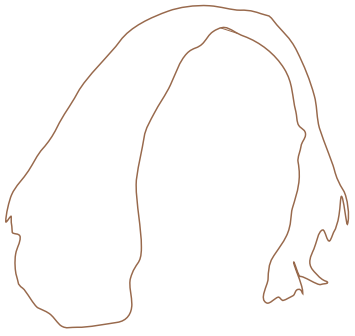

UDSTILLING PÅ NATIONALMUSEET | KØBENHAVN | 1998 | 1500 M²

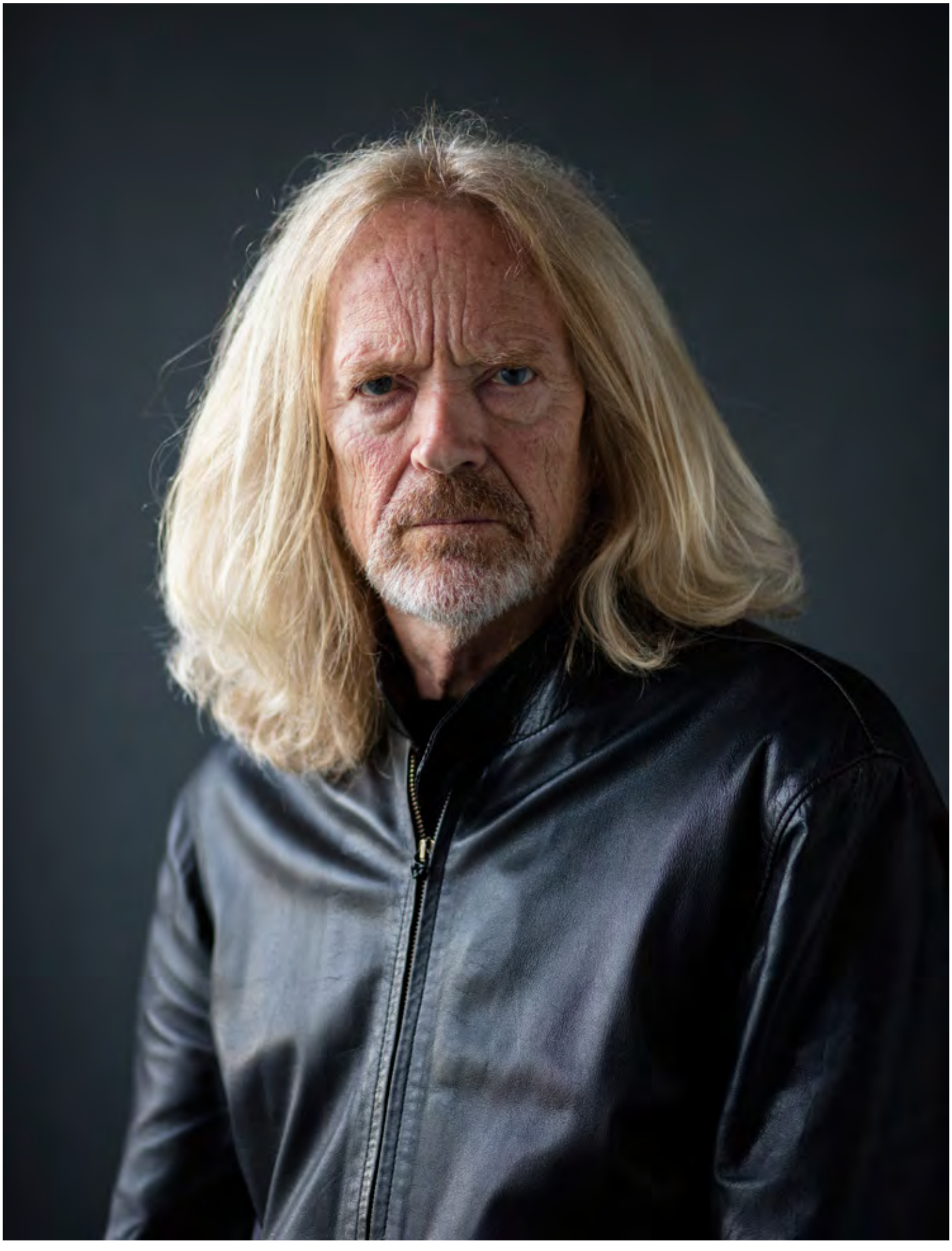

ADO ARENA | LANDSKABSFOTO FRA STUDIETUR I BERGEN

'LØVEN'

For Jan Søndergaard, partner i KHR og professor på Kunstakademiets Arkitektskole, handler arkitektur om at forene del og helhed, kunst og håndværk, æstetisk udtryk og funktion, landskab og bygning, indre og ydre, billede og kontekst, det smukke og det praktiske. Jan arbejder ud fra devisen 'realiseringens kunst'; det er en kunst at realisere et bygningsværk, og realiseringsprocessen er med til at skabe værkets kunstneriske udtryk. Jan har stået fadder til mange af tegnestuens præmierede bygningsværker og karakteriseres af kollegaer i faget som tidens måske eneste og sidste udøver af begrebet Gesamtkunstwerk.

Jan Søndergaard ser sig selv og sine værker som resultatet af en navigation mellem begejstring, indlevelse, mod og frustration. Det kræver begejstring og indlevelse at undfange et bygningsværk, det kræver mod at realisere det, ikke mindst når man møder modstand og bliver frustreret. Men frustrationen er lige så meget en drivkraft som begejstringen er det.

Jan bygger disse betragtninger på sine erfaringer helt tilbage fra studietiden og de første år på tegnestuen. Efter at have uddannet sig til tømrer, bygningskonstruktør og arkitekt startede han i juni 1979 hos sin professor Knud Holscher på tegnestuen i Virum. Det var et privilegium i en tid med stor arbejdsløshed. Jans studieprojekter var blevet vist i tidsskriftet *Arkitekten* og på Forårsudstillingen 1980. De var præget af et stærkt socialt engagement med udvikling af eksperimenterende og bæredygtige boformer. Nu blev han sat til at tegne et enfamiliehus på Geneve-søens østbred til en arabisk rigmand som blot skulle bo der nogle dage om året. 2000 m^2 med indendørs pool, tennisbaner og hele svineriet. Huset blev realiseret, og det var en lærerig tid.

Hvad der skulle vise sig mest befordrende for det videre karriereforløb, var dog frustrationen. Frustrationen over aldrig at have været på stedet, hverken for at koncipere huset, følge byggeprocessen eller opleve erfaringerne med det færdige resultat. Frustrationen forstærkedes af Jans næste opgave for tegnestuen: Nationalmuseet i Bahrain. Her arbejdede han med konteksten ud fra to store opslagsbøger om arabisk kultur, men kom aldrig ned at opleve stedet eller den færdige bygning. Frustrationen blev afgørende for at Jan siden skulle insistere på en sammenhæng mellem alle momenter i bygningsværket og processen, båret af arkitektens engagerede nærvær fra start til slut.

Det store gennembrud blev pavillonen til verdensudstillingen i Sevilla i 1992. Idéen var at give et billede af Danmark som sejlende nation. Men også at eksponere den danske tradition for at løse komplekse arkitektoniske problemer så enkelt som muligt. Konstruktionen af euro-containere forenede begge dele: De refererede til skibsfarten og udgjorde samtidig en minimalistisk løsning og æstetik. Budgetproblemer betød at pavillonen pludselig skulle bygges for langt færre penge end beregnet. Men i stedet for at resignere lod Jan sin kreativitet udfordre af modstanden. Da der ikke længere var råd til de store stålsejl, fik han den idé at de kunne bygges af glasfiber. Han opsøgte selv virksomheden LM Glasfiber. Modstanden viste sig at afføde en kreativ idé der både bidrog til det æstetiske udtryk og i kraft af glasfiberens traditionelle anvendelse til bådbyggeri forstærkede pavillonens reference til Danmark som søfartsnation.

Sevilla udstak linjerne for det der siden har kendetegnet Jans arbejde: At forene billede og struktur, æstetisk udtryk og praktisk funktionalitet, del og helhed. At have personlig kontakt med alle leverandører og aktører i byggeprocessen. At betragte modstand som en anledning til kreativ fornyelse frem for at lade sig standse.

Jan betragter sit værk som gennemsyret af en minimalistisk grundtanke: Del og helhed er ét og samme, i detaljen kan du aflæse helheden. Hvad enten du skalerer op eller ned, hænger hele huset sammen, og det gælder også de dele af bygningen du ikke kan se. Det er en gammel arkitektfrase at hvis lokummet er ok, er hele huset ok. Eller som Jan siger det: ”Hvis lokummet sejler, sejler hele huset.” Kontorbygningen til Pihl & Søn i Lyngby, tegnet ned til mindste detalje, står som et enestående minimalistisk værk i dansk arkitektur og blev i 2015 fredet. I fredningsbegrundelsen hedder det om bygningen at den ”har de fremragende kulturhistoriske og arkitektoniske værdier, der kan begrunde en fredning af et bygningsværk under 50 år.”

En anden modernistisk kongstanke som præger Jans arbejde, er sammensmeltningen af udtryk og funktion. Det funktionelle er samtidig et æstetisk udtryk, og der er ingen dekoration uden at den også har en funktion. På en stentrappe i B&O-huset er det afskærmende sidestykke af glas eksempelvis fastgjort på trinene med aluminiumsbeslag der danner et mønster som leddene i en sølvkæde. Det er både at lave smykker og løse et praktisk problem, siger Jan. Det er både skidesmart og skidesmukt.

Foreningen af funktion og udtryk kendetegner også Jans arbejde med naturlig ventilation som resulterer i en dynamisk rytmik af vinduer der åbner og lukker og giver facaden en tredje dimension. Et praktisk problem løses samtidig med at der dannes et poetisk billede inspireret af kadencen af åbne og lukkede vinduer i de københavnske gader.

Jan insisterer på at arbejde med kontekst frem for koncept. Det er omgivelserne der afføder former, farver og materialevalg. Ístak i Reykjavik er formet over Thingvellir, den dramatiske kløft der husede Altinget, og ligger i landskabet som en grå og rustrød klippeformation af beton og corten-stål. Fiberline i Middelfart og Hellig Kors Kirke i Jyllinge deler åndedræt med himlen og vejret i kraft af det originale byggemateriale glasfiberkomposit, der med sin translucente kvalitet har Jans store interesse.

Den kontekstuelle tilgang betyder ikke at bygningerne ikke også skaber eller skabes ud fra billeder. Under arbejdet med B&O’s hovedsæde i Struer meldte der sig et erindringsbillede i arkitektens bevidsthed: Udsigten fra åbningen i den vestjyske lade hvor han som feriebarn havde siddet og kigget ud over landskabet. Den åbning ud til landskabet blev en inspiration til at lade B&O-bygningen svæve, så landskabet så at sige kommer ind under den. Barndommens lade åbnede sig og lod landskabet komme til syne, B&O-bygningen løfter sig og gør det samme. Et billede leverede inspirationen, men på karakteristisk vis er det et billede med rod i konteksten, i det omgivende landskab.

Åbningen under B&O-bygningen er også udtryk for en overbevisning om at perception opstår i mellemrum. Mellemrummene er vigtige i Jans arbejder. Om det er rummet mellem birkestammerne foran hans eget sommerhus, mellem søjlerne i Pihl & Søn, eller mellem de tre ’længer’ som B&O-bygningen består af, med reference til egnens trelængede gårde.

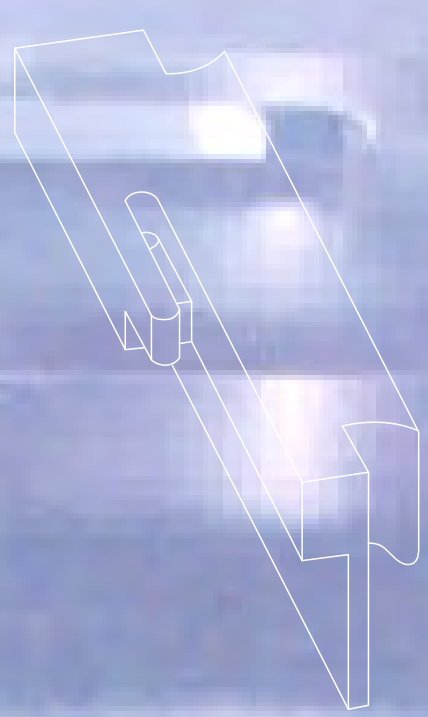
Ud over de store erhvervsbygninger er Jan kendt for to privathuse: sommerhuset i Veddinge Bakker og Jens Bangs Gæstehus i Toftum Bjerge. Ligesom i erhvervsbygningerne udforsker Jan her hvordan hus og landskab kan berige hinanden. Åbning og transparens er kodeord i en opløsning af grænsen mellem indre og ydre der gør husene til en måde at være midt i landskabet på frem for at lukke sig inde.

Det aktuelle projekt er også en privatbolig, et parcelhus til arkitekten selv yderst på Vestamager. I en tid hvor det kan være svært at finde en bygherre der vil give arkitekten frihed til at eksperimentere, har han valgt at gøre sig til sin egen bygherre. Men han ser egentlig ikke den store forskel på at bygge til en anden og til sig selv. I det ene tilfælde handler det om at identificere bygherren og hans kontekst, i det andet tilfælde handler det om at identificere sig selv. Det der adskiller selvbygger-projektet fra andre projekter, er snarere at det som udgangspunkt retter sig mod fremtiden. ’Jeg tænker ikke så meget huset ud fra spørgsmålet om hvem jeg er i den givne kontekst, men snarere om hvem jeg er i morgen,’ siger Jan. Idéerne med huset er genkendelige fra hans tidligere værker: en minimalistisk struktur, en gensidig berigelse mellem hus og landskab, en kontinuitet mellem indre og ydre, et innovativt arbejde med glasfibermaterialet. Men ved at insistere på parcelhus-typen og en umondæn beliggenhed rækker projektet også helt tilbage til studietidens sociale engagement. Kan man bygge lavt og tæt? Kan man forandre danskernes prototypiske boligform uden at det bliver dyrt og eksklusivt? Kan man bo i en tæt udveksling med omgivelserne uden at det bliver udflydende eller klaustrofobisk? Det er altså ikke bare et spørgsmål om hvem Jan er i morgen, men også om hvad den typiske danske boligform er eller kunne være i morgen.

Lilian Munk Rösing

CONNECTED
TO
THE
WORLD

Et butikskoncept udviklet for Bang & Olufsens butik på strøget udviklede sig til, at KHR tegnede over 30 butikker over hele verden, fra Milano til Rodeo Drive.
Et simpelt, drømmende udtryk, muliggjort af glasplader og specialdesignede beslag – en simpel æstetik som billeder på fremtiden. Konceptet var forbundet internt, så visningerne deltes over verdenshavene.

PIHL & SØN

FORMING THE CURE

Studier viser, at arkitektur har en stor indflydelse på patienters helbredelse, og i en tid hvor der stilles store krav til sundhedsvæsnet, er det mere relevant end nogen sinde at opnå en høj arkitektonisk kvalitet, der understøtter den helende proces for patienten. KHR er i gang med en lang række hospitalsprojekter, som spænder fra supersygehuse til psykiatriske hospitaler, men alle har de tilfælles, at arkitekturen er tegnet med stor indlevelse i både patienter, pårørende og personale. Dagslys, materialer og stemninger understøtter patientens helende proces, gennemtænkte flows skaber effektive og funktionelle hospitaler, og nyskabende patientstuer giver større privathed for patienter og pårørende samt bedre arbejdsvilkår for personalet. Med fire store hospitalsprojekter bidrager KHR til en nytænkning af formen på sundhedsvæsenet.

Odense Universitetshospital

Odense Universitetshospital er med sine 275.000 m² det største af de ambitiøse og visionære nye supersygehuse. I projektet er der fokus på at skabe et menneskeligt og bæredygtigt hospital, der har et markant landskabeligt udtryk, hvor det enorme antal kvadratmeter disponeres, så der opnås de optimale rammer for dagligdagen på hospitalet. Udover sygehusdelen rummer projektet også udbygning af det eksisterende Syddansk Universitet med et nyt Sundhedsvidenskabeligt Fakultet, der disponeres i Vidensaksen mellem forskning og behandling. Dermed bliver hospitalet og universitetet bundet sammen, og projektet bliver en videreførsel af tegnestuens smukke universitet fra 1973.

ODENSE UNIVERSITETSHOSPITAL | ODENSE | 2012- | 250.000 M²

Ny Retspsykiatri Sct. Hans

I projektet Ny Retspsykiatri Sct. Hans har vi fokus på at udnytte omgivelsernes iboende potentialer. Projektet lader sig inspirere af stedets karakteristiske arkitektoniske elementer som tyngden og sammenhængen i materialer, proportioner, facadeornamenteringer som gesims- og basemotiver samt det allestedsnærværende landskab. Bebyggelsen afgrænser på en naturlig måde det samlede anlæg mod omgivelserne, og den ydre perimeter opnås uden at signalere indhegning.

Den nye retspsykiatri har tæt behandlingsmæssig sammenhæng med naturen og etableres som et lavt byggeri, der følger terrænet. Landskabets topografi er indarbejdet i bygningens overordnede volumendisponering, så grund og bygning 'skruer' sig ind i hinanden. Bygningen bliver en del af landskabet, og hele anlægget bliver overskueligt og nærværende.

RETSPSYKIATRI SCT. HANS | ROSKILDE | 2012- | 25.000 M²

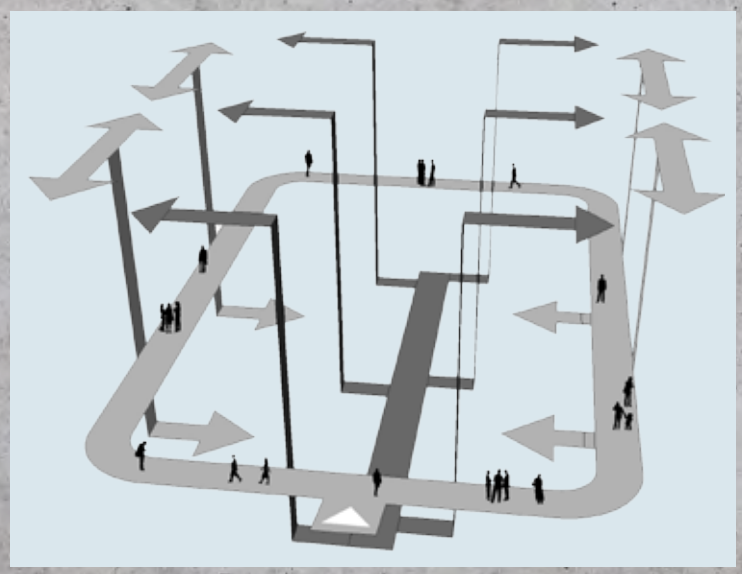

Barne- og ungdomssjukehuset, Haukeland

Barne- og ungdomssjukehuset, Haukeland, ligger på en smuk, skrånende grund mellem by og fjeld. Projektets arkitektoniske hovedidé er et samlet anlæg med en tung base af skifer, hvorpå de lettere 'tangenter' af glas hviler. Hospitalets bygningsvolumen indordner sig i den eksisterende kontekst ved en nedtrapning i højden, fra Centralblokken og ned mod den lavere boligbebyggelse, og giver på denne måde et venligt og åbent udtryk. I projektet arbejder vi med at skabe et sanseligt sygehus i børnehøjde, hvilket det smukke facademøbel bidrager til. Det unikke facademøbel i krydsfiner giver varme og stoflighed til det ellers kliniske miljø, og yderligere binder det ude og inde sammen på smukkeste vis. Facademøblet indeholder funktioner som sted for ophold, pårørendeseng, arbejdsplads og tekstiler til afskærmning, der begrænser sollys og indkig. Møblet fremstår udefra som en foring af rummet og er indefra med til at nedbryde skalaen i de store vinduesflader.

BARNE- OG UNGDOMSSJUKEHUSET | BERGEN | 2006- | 78.000 M^2

Bispebjerg Akuthus

Hovedgrebet for det nye Akuthus er et landskabeligt koncept, der transformeres til et funktionelt flow. I forlængelse af det eksisterende pavillonhospital vil det nye Akuthus opleves således, at landskabet bliver en del af bygningen. Hospitalets overordnede flow bevirker, at sengeliggende og personale adskilles fra besøgende og ambulante patienter, hvilket vil give en venlig og tryg stemning for de besøgende samt bibeholde patienternes værdighed. Dette forløses ved at lade det ambulante flow cirkulere omkring det logistiske flow, der herved netop kan koncentreres, så afstande minimeres, og der opnås de optimale forhold. I ambulant- og gæsteflowet bevæger man sig på kanten af naturen, og udkig og dagslys udnyttes hermed til fulde.

BISPEBJERG AKUTHUS | KØBENHAVN | 2014- | 66.000 M^2

TRANSLUCENT

TRANSPARENT

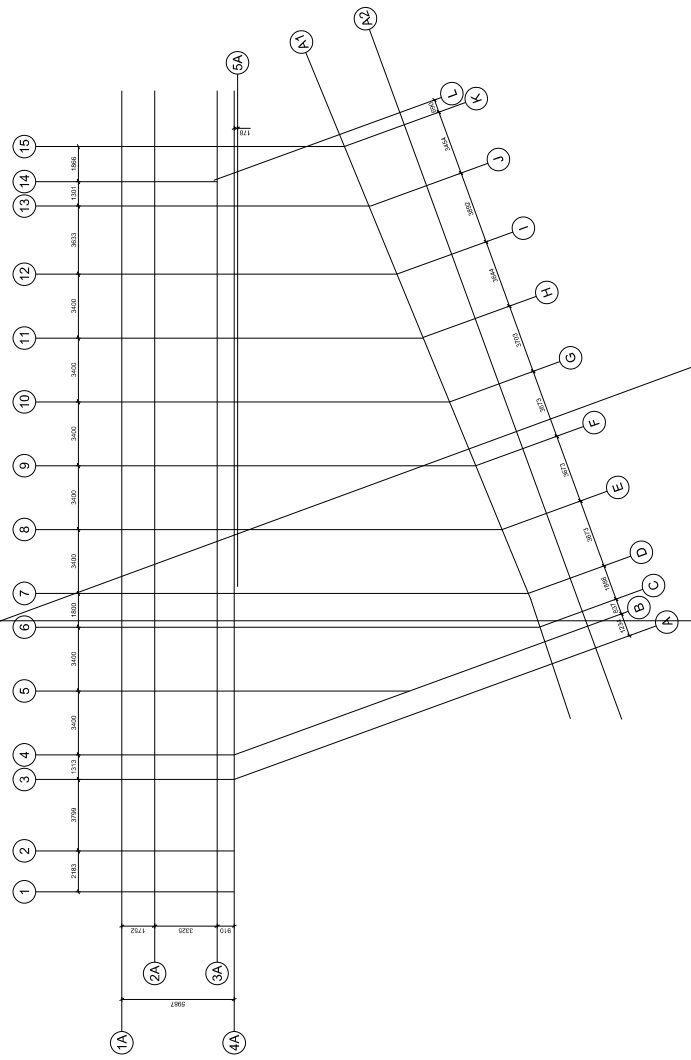

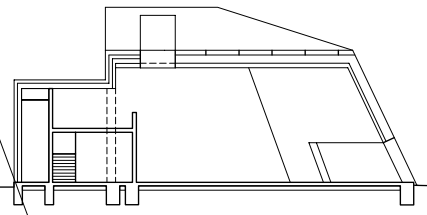

KHR har skabt et hovedsæde for KMD, hvor forståelsen for den enkelte medarbejders dag har genereret bygningens overordnede idé. De fire umiddelbart ens voluminer skaber i deres sammenstilling to varierede atrier, hvoromkring dagligdagen cirkulerer. Igennem hele bygningen er der fokus på rumlige variationer, der knytter an til den menneskelige krop. Den store skala, der normalt er forbundet med et så stort hus, er nedbrudt til størrelser, der sikrer et behageligt arbejdsmiljø. I samarbejde med en bevidst og inspirerende bygherre er bygningens indre rum og design udviklet. Til trods for at huset synes at gentage samme motiv, er oplevelsen af de indre trappeforløb og atrier som at bevæge sig i en ekspressiv lille by. Mod nord er facaderne i glas fra gulv til loft, og mod syd er der ud for kontorpladserne franske balkoner. Den gennemsigtige solafskærmning, der ikke går til loft, giver et behageligt dagslys og et frit udsyn over landskabet.

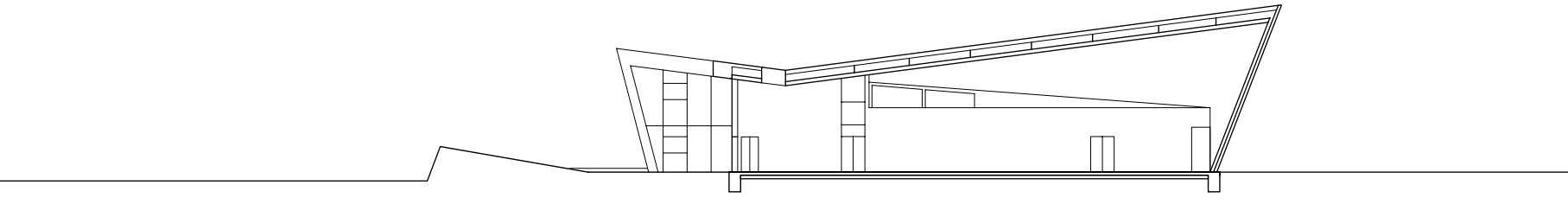
KMD | BALLERUP | 2002 | 18.000 M^2

plan 1 : 400

snit 1 : 400

snit 1 : 400

HELLIG KORS KIRKE | JYLLINGE | 2008 | 800 M^2

SIMPLE ELEGANCE

B&O’s hovedsæde afspejler produkterne; afklarede former og elegante afslutninger

Et stort showroom for den kultur og produktion som B&O repræsenterer; bygningerne ligger i landskabet forankret til det sted, der er baggrunden for Bang & Olufsen.
Med stærke associationer til Bang & Olufsens produkter er det som at gå ind i et enormt B&O-anlæg, når man træder ind i bygningerne; elegante forhold mellem lethed og tyngde, det bårne og det bærende, det translucente og transparente.
Svævende over landskabet, med en dragende udsigt, sidder medarbejderne i åben forbindelse med hinanden. Resultatet er et dynamisk arbejdsmiljø, hvor forholdet mellem inde og ude opløses, så bygning og landskab smelter sammen. Resultatet er en unik B&O-bygning.

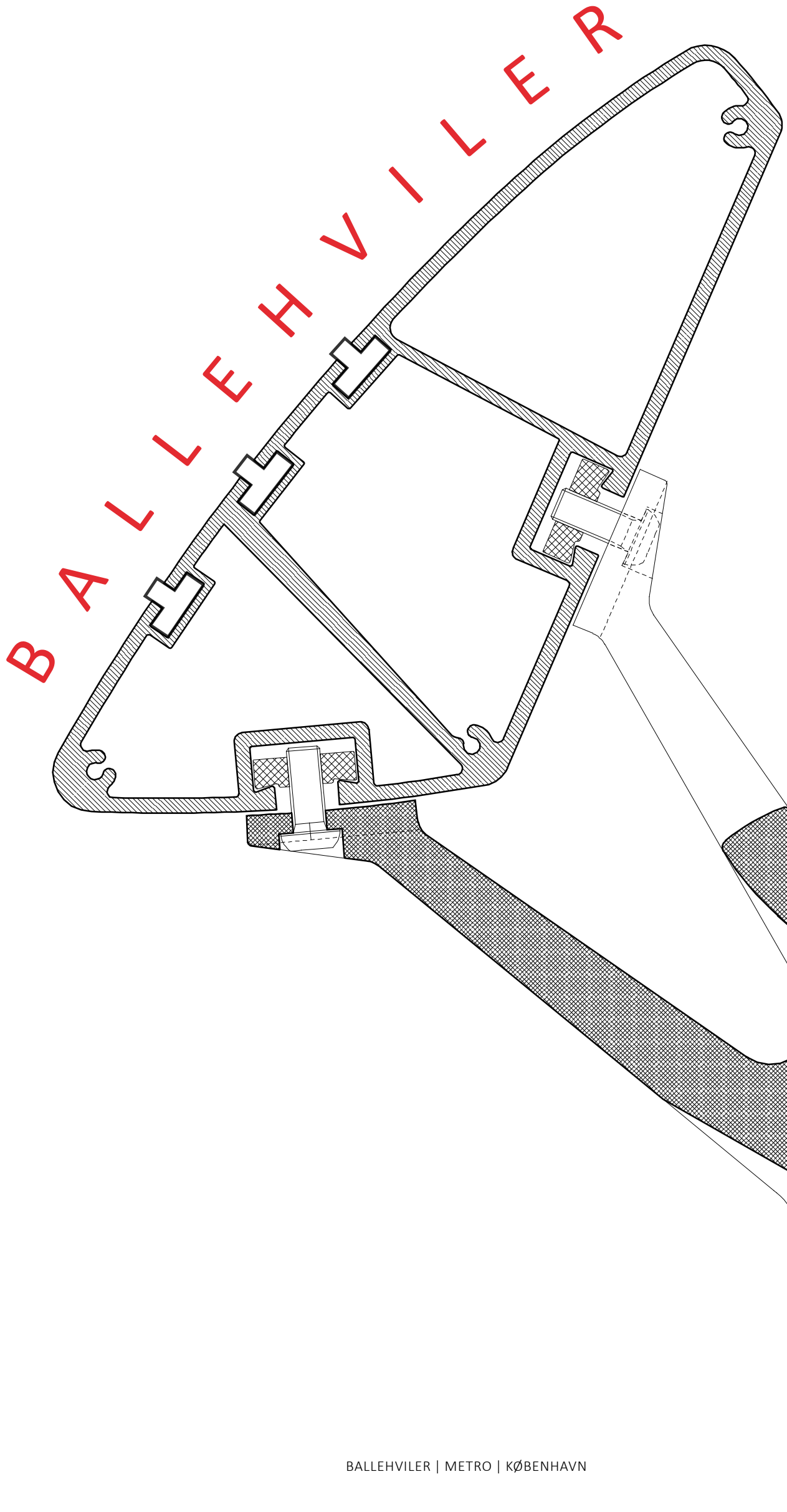

De åbne kontorlandskaber genererer et interessant indre, der underbygges af varierende materialer og gentagne skift i retninger og rumligheder.
Oplevelsen af bygningens indre er stærk. Fravalget af indvendige døre og vægge resulterer i et dynamisk indre, der flere steder opløses og retter fokus imod omgivelserne.

B&O HOVEDSÆDE | STRUER | 1998 | 5.500 M^2

BALLEHVILER

SYDDANSK UNIVERSITET

DIGITAL PAINT

Hvis man kan pakke en taxa ind i folie, må det samme gælde for en bygning.
Tanken fløj gennem hovedet på Jan Søndergaard, da han en søndag morgen for ti år siden stod hos bageren i St. Kongensgade og så den første foliebeklædte taxa i bybilledet. Tanken blev straks ført ud i livet og anvendt på den 10.000 m^2 store facade, der i dag udgør Topdanmarks ejendom ved Kløvermarken i København. En digital optegning med grafisk inspiration fra rytmerne i en stregkode blev overført til en ultratynd, selvklæbende film. Filmen blev herefter 'malet' på hele facadearealet. En enkel og økonomisk løsning på en facadeproblematik, der den dag i dag fremstår som 'malet i går'.

STREGKODEN | KØBENHAVN | 2006 | 10.000 M^2 FACADE

FROM CONSTRUCTIVE SYSTEM TO MEGA STRUCTURE

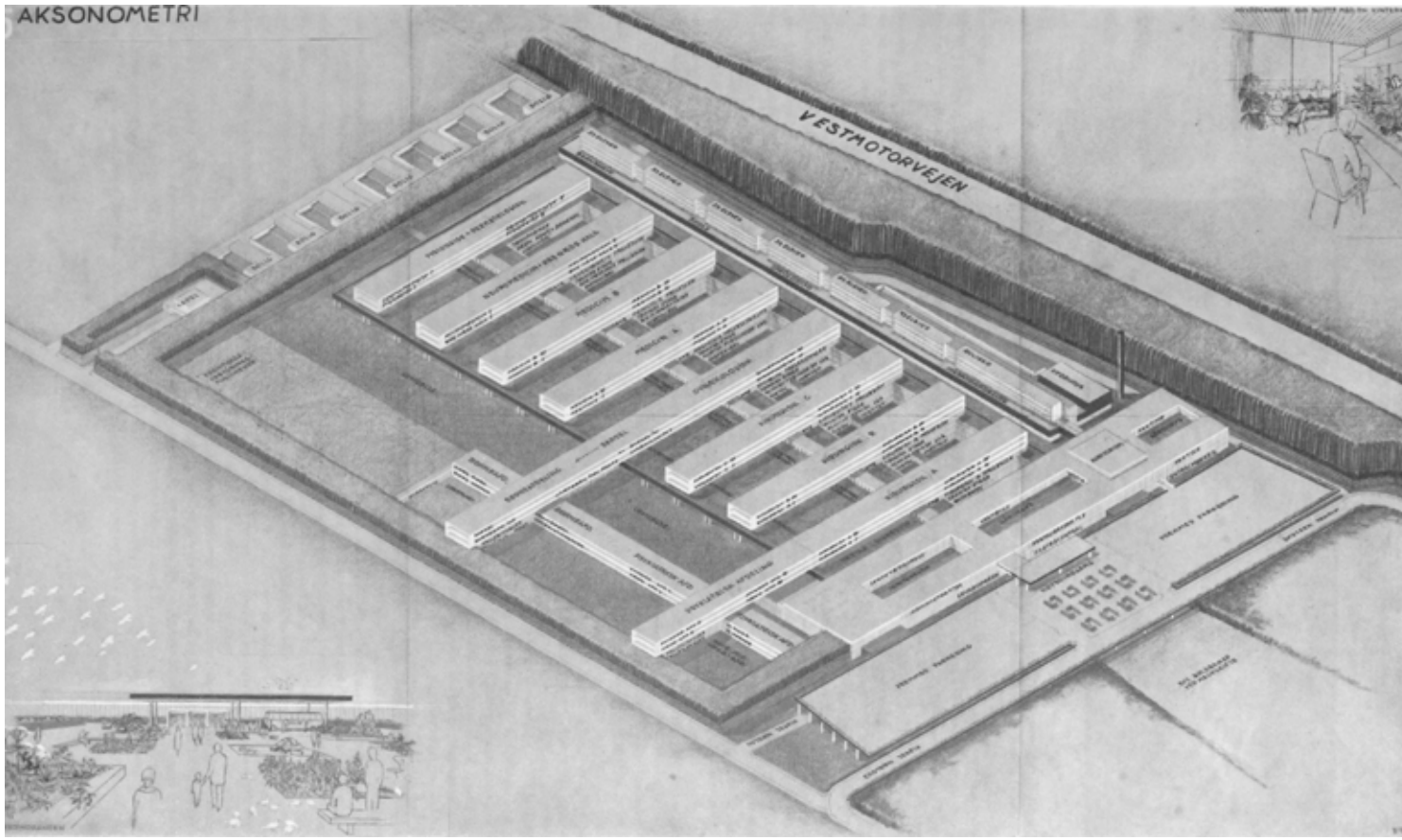
Krohn & Hartvig Rasmussens plads i efterkrigstidens byggekultur

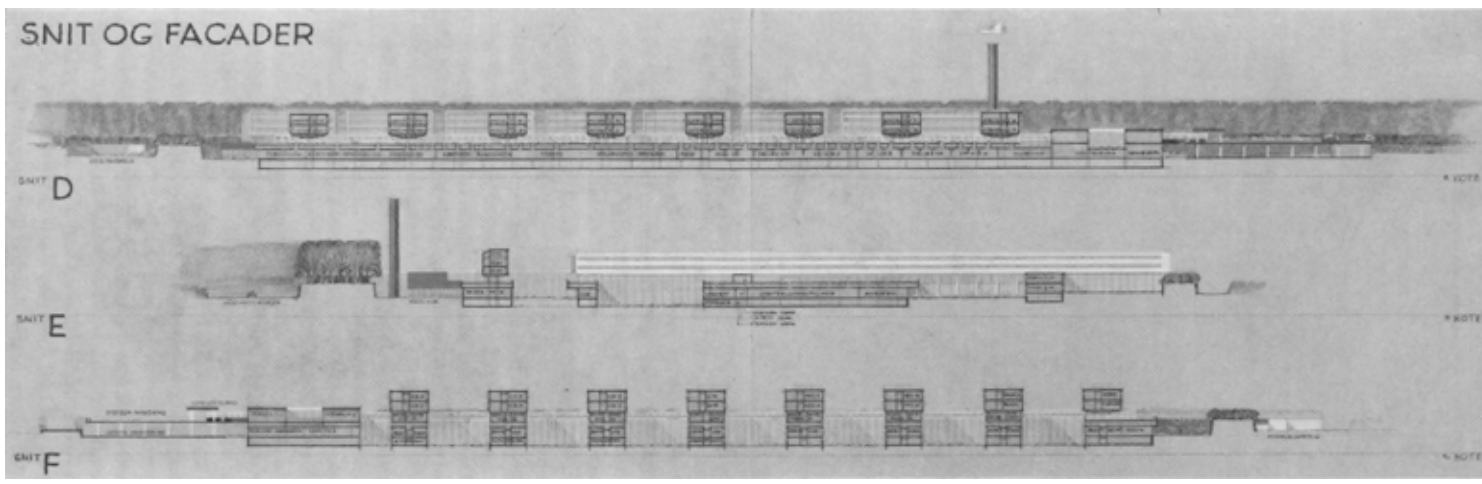
Birgitte Louise Hansen er arkitekt, forsker, underviser og arkitekturformidler. Hun er netop ved at afslutte sin afhandling 'Arkitektur som tankefelt', hvor hun blandt andet analyserer de tanker, der lå til grund for Hvidovre Hospitals tilblivelse i 1962-1976. I den forbindelse har hun fordybet sig i KHR's historie, hvem Gunnar Krohn og Eigil Hartvig Rasmussen var som mennesker og som arkitekter, og hvilke tanker der drev dem. Vi har derfor bedt Birgitte skrive en tekst om tiden, da Krohn & Hartvig Rasmussen blev til – om samarbejdet, arkitekturens tilblivelse, datidens byggekultur og tegnestuens opstart.

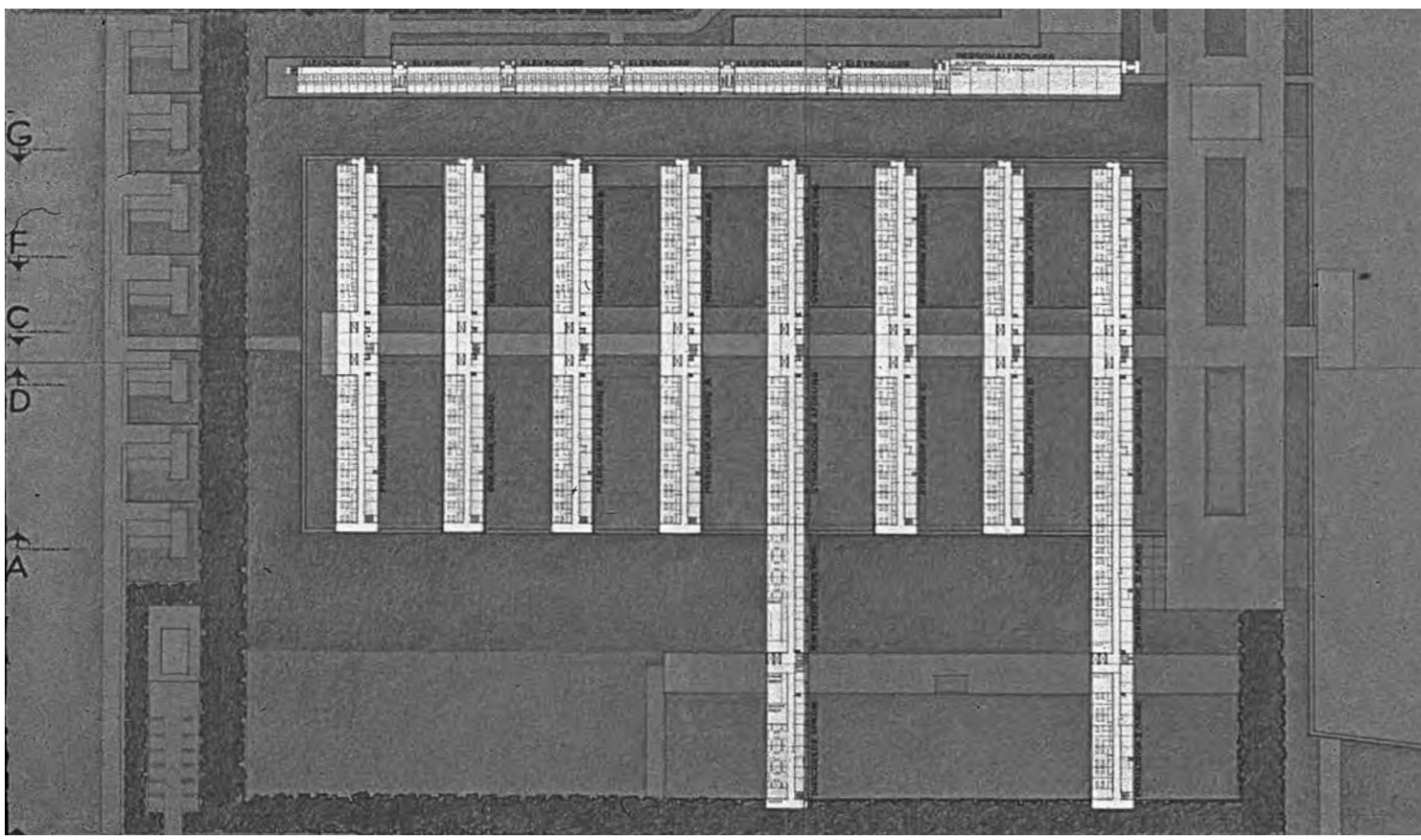
Der er en tendens til at tro, at vort samfunds udvikling peger fremad mod nye og bedre idéer. Historien viser dog, at indsigt og viden er relativ. En 'gammel' idé kan derfor være lige så betydningsfuld og relevant som en, der bliver formuleret i dag. Et eksempel herpå er de idéer, der blev tænkt og udviklet i forbindelse med Hvidovre Hospitals tilblivelse. Med undtagelse af Tobias Fabers tekst i Dansk Arkitektur fra 1976 og nogle tidsskriftartikler fra 1963 og 1975 er det dog ikke et projekt, der er skrevet om. Det bunder i den position, som mange kritikere og historikere desværre tager, når de skriver om arkitektur, at fagets diskussion og historie primært skal handle om dem med 'den gode smag' eller 'stjernestatus', og ikke dem man kunne kalde 'levebrødsarkitekter' eller dem med en anden og mere usynlig agenda. Hvidovre Hospital er i sammenligning med datidens ikonografiske projekter måske ikke 'stor arkitektur', men projektets betydning skal ikke undervurderes som kilde til at forstå det forhold, der er mellem velfærdskultur, velfærdsarkitektur og velfærdsarkitekter. Humanisten arkitekt Eigil Hartvig Rasmussen spiller en vigtig rolle i fortællingen sammen med de folk, han samlede omkring sig for at realisere det, der skulle vise sig at blive hans sidste projekt. Repræsentanter for Københavns Kommune, Københavns Hospitalsvæsen samt diverse brugergrupper på hospitalet havde på lige fod med ingeniører, teknikere og andre formgivere end arkitekterne en vigtig rolle i beslutningsprocessen som dem, arkitekterne skulle tale og forhandle med i udviklingen af projektet, ligesom det omgivende samfunds udvikling og debat havde indflydelse på projektets natur på samme vis som tegnestuens værdier, faglighed og medarbejderkultur. I studiet af det arkitektoniske tankefelt tegnes et billede af Eigil Hartvig Rasmussen som et stille, intelligent, analytisk begavet, venligt og inkluderende menneske. Bag den beskedne ydre fremtoning gemte der sig dog ikke kun et opmærksomt og inderligt menneske, men også en stærk personlighed og et stædigt væsen særligt med hensyn til arkitektkonkurrencer. Lige så dedikeret han var i at få opgaver hjem til tegnestuen, lige så fokuseret var han på at rekvirere de folk, som han havde brug for i realiseringen af projektet til Hvidovre Hospital. Han havde ingen ambitioner eller intentioner om at skulle bestemme alting selv. Det fik betydning ikke kun for ham selv og hans indflydelse på tegnestuen, men også for udviklingen af projektet. Fortolkningen af det konkurrenceprojekt, han i 1962-1963 stort set alene udviklede og vandt, blev i de efterfølgende år påvirket af de forskellige folk, som arbejdede på projektet med hver deres spidskompetencer, tanker, interesser og værdier. I studiet af den beslutningsproces, der lå til grund for Hvidovre Hospital, møder vi derfor ikke kun Eigil Hartvig Rasmussens tanker, men også mange andres tankesæt samt de tanker, der rørte sig i tiden. Projektet blev på godt og ondt kendetegnet af medbestemmelse og nærdemokrati. På den måde var Hvidovre Hospitals tilblivelsesproces forud for sin tid.

ARKITEKTERNE BAG KROHN & HARTVIG RASMUSSEN

Set fra et byggemæssigt synspunkt er Hvidovre Hospital baseret på idéen om det åbne konstruktionsprincip. Denne idé lå til grund for flere af Krohn & Hartvig Rasmussens første projekter og er udviklet af tegnestuens to grundlæggere – arkitekt Eigil Hartvig Rasmussen og arkitekt Gunnar Krohn. Tankegangen bag Hvidovre Hospitals byggesystem er på den måde forbundet med det samarbejde, Eigil Hartvig Rasmussen havde med Gunnar Krohn fra 1946 og frem, til en uforsonlig mistillid adskilte dem både personligt og i forhold til de opgaver, de påtog sig sammen. Det til trods forblev tegnestuen deres fælles projekt. At det skulle gå sådan, var ikke til at forudse. Eigil Hartvig Rasmussen og Gunnar Krohn havde mødt hinanden via deres respektive koner, der ligeledes var arkitekter. De to arkitektpar så hinanden privat som gode venner og kolleger. Eigil Hartvig Rasmussen drev sin egen tegnestue, hvor han dels i samarbejde med sin kone Rut Speyer, dels alene, dels med andre medarbejdere udarbejdede flere enfamiliehuse og sommerhuse samt deltog i et utal af konkurrencer, hvoraf han blev præmieret i 17. Gunnar Krohn var ni år yngre end Eigil Hartvig Rasmussen. Han var som ham en progressiv, nytænkende og talentfuld arkitekt, der dels arbejdede for C.F. Møller i Aarhus, dels vandt et par konkurrencer på egen hånd. Samarbejdet de to imellem startede i 1946 med en forespørgsel fra Gunnar Krohn, der var interesseret i at deltage i en skandinavisk arkitektkonkurrence om et anlæg til maskinfabrikken Atlas sammen med Eigil Hartvig Rasmussen. De tegnede og vandt konkurrencen, som derved blev deres første fælles projekt. Da Eigil Hartvig Rasmussen var optaget af opgaver på sin egen tegnestue, blev det Gunnar Krohn, der startede projekteringen, og arkitekt Paul Berg blev ansat som medarbejder og tilsynsførende på opgaven. I januar 1950 oprettedes den fælles tegnestue

AKSONOMETRI
VESTMOTORVEJEN

SNIT OG FACADER
SNIT D
SNIT E
SNIT F

G
E
C
D
A

MASKINFABRIKEN ATLAS

Seriefabrik i Lundtofte

Af arkitekterne m.a.a. Gunnar Krohn, E. Hartvig Rasmussen og T. Mlund Petersen

Den bygning, som her gengives, er 1. etape af et større byggeri, som fabrikken Atlas har planlagt i Lundtofte. Den samlede dispositionsplan er et resultat af en offentlig arkitektkonkurrence, som fabrikken udskrev i 1946, idet man havde i sinde at flytte den nuværende fabrik fra Nørrebro, hvor den har ligget i de sidste 50 år, siden virksomhedens grundlæggelse.

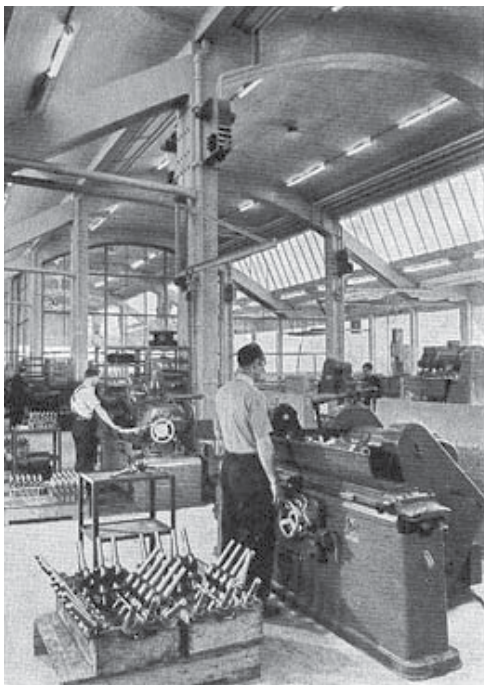
Dispositionsplanen, som i store træk følger konkurrenceens resultat, indeholder lidt 75.000 m² etageareal, og den bebyggede areal er ca. 50.000 m². Hovedparten af bygningerne er i en etage, og kun i undtagelsestilfælde har man tænkt sig at bygge i flere etager.

Virksomheden fremstiller, foruden en række ting inden for maskinbranchen, navnlig kølemaskiner og køleanlæg, og fabrikens produktion kan naturligt opdeles i en afdeling, der fremstiller seriefremstillede kølereguleringer og køleskabe, og en anden afdeling, der hovedsagelig fremstiller systemer indbefattende af kondensatorer, ventiler, maskinfabrik o. lign. Som det ses på situationsplanen, er maskinfabrik og smedie placeret i een bygning, beliggende syd for fabrikens interne vej; tange dele, som fremstilles i støberiet, kan således lettest muligt føres til maskinfabrikken. Eigelhus har kedelsmedien i visse tilfælde brug for en rør forbindelse til maskinfabrikken.

113

115

i Købmagergade i en større lejlighed bestående af tre rum og et køkken. Kompagniskabet fik navnet Krohn & Hartvig Rasmussen. Samarbejdsforholdene var på dette tidspunkt gode, omend der var tale om to meget forskellige personligheder. Helt symbolsk indtog Gunnar Krohn de bedste rum mod gaden, mens Eigil Hartvig Rasmussen tog plads i det tidligere køkken, som lå mod gården. Gunnar Krohn skal efter sigende med en vis stolthed have benævnt Eigil Hartvig Rasmussens rum for 'Fødestuen', for her kunne han sidde og lave konkurrencer samt udtænke nye projekter, mens Krohn forhandlede med bygherrerne. Denne fordeling blev dog sidenhen ændret. At Eigil Hartvig Rasmussen i starten var den, der koncentrerede sig om at tegne projekterne, betyder dog ikke, at Gunnar Krohn ikke havde noget at sige i udviklingen af projekterne idémæssigt. Han var en mand med ambitioner og sine egne idéer. Tegnestuens første projekter som Atlasfabrikken var således uden tvivl et fælles projekt.

UDVIKLINGEN AF DET ÅBNE KONSTRUKTIONSPRINCIP

Maskinfabrikken Atlas var tænkt som et stort, horisontalt anlæg i harmoni med sine omgivelser. Dispositionsplanen var på 75.000 m², hvoraf det bebyggede areal optog ca. 50.000 m². Hovedparten af bygningerne var i én etage. Fabrikshallen blev udformet som en storrumskonstruktion med ovenlys, da denne rumtype passede godt med kravet om fleksibilitet. Den primære konstruktion var her de bærende søjler udført i jernbeton. Taget blev udført som skaller. Konstruktionsrummet var enkelt tænkt, men rigt detaljeret. Således blev sprossekonstruktionen i ovenlysene udført af forspændte betonprofiler med fastspændingsbolte og ankre af bronze. Projektet blev præsenteret i Arkitekten i 1952, nr. 7-8. Der står: "*Af hensyn til fleksibiliteten har man valgt en fabrikstype med én etage med ovenlyskonstruktioner. Denne type, som har gået sin sejrsgang over hele den industrialiserede verden, har vist sig at være den eneste rigtige, når det drejer sig om masseproduktion af denne art.*" Argumentationen refererer indirekte til Gunnar Krohns artikel i Arkitekten nr. 2-3 fra 1949, hvori han diskuterer amerikansk fabriksbyggeri. Krohn var fascineret af den type byggeri, den industrielle højkonjunktur havde afstedkommet. Den amerikanske fabrik havde ifølge Krohn fundet en næsten ensartet standardform, som ville være anvendelig til så at sige enhver produktion, nemlig den enetages (fleksible) bygning med store spændvidder, overdimensionerede loftshøjder og udvidelsesmuligheder. I artiklen om Atlasfabrikken fra 1952 pointeres det således også, hvorledes analyser af arbejdsprocessen har ført til omplaceringer og ændringer i produktionslinjen efter fabrikkens igangsættelse. Og der konkluderes: "*Hvis fabrikken havde været anlagt i en gammeldags fleretages bygning, havde sådanne ændringer været betydeligt vanskeligere og i nogle tilfælde umulige.*" Regnemaskinefabrikken Contex er et andet eksempel på, hvordan Gunnar Krohn og Eigil Hartvig Rasmussen arbejdede på at udvikle deres tankegang om arkitektur som byggesystem. Projektet blev tegnet i samarbejde med Rut Speyer og præsenteret i 1952 i samme nummer af Arkitekten som fabriksbygningen til Atlas. Her introduceres byggemetoden således: "*Vi havde gennem forskellige modelforsøg fundet frem til en konstruktion efter det simplest mulige princip, som kan sammenlignes med børnenes leg med klodser. Systemet går i korte træk ud på, at byggeklodserne, de forspændte betonbjælker, ikke forsynes med konsoller eller tapper eller lignende foranstaltninger, men ganske simpelt lægges oven på hinanden i flere lag, således at de to krydsende dragere skærer hinanden ude af plan. Denne lille simplificering af byggeklodserne medfører foruden en stor lettelse i montagen den store fordel, at man får en bygning, hvor man frit kan føre samtlige rørinstallationer, elkabler osv. frem i fabrikken uden nogetsteds at skulle afsætte eller hugge huller i de bærende konstruktioner.*" Konstruktionens fordel var, at man kunne rejse selve huset, søjler, dragere og tagplader, på 10 dage, samt at den 850 m² store fabrik var færdig på syv måneder. Salgshallen til Københavns Engros Grønttorv er udført efter samme åbne konstruktionsprincip. Projektet blev udviklet i midten af 1950'erne og præsenteret i Arkitekten, nr. 2 i 1961. Anlægget omfattede et samlet areal på ca. 36.000 m², hvoraf salgshallen alene udgjorde 26.000 m². Med baggrund i forholdene omkring København var man kommet frem til, at torvehallen bedst kunne udformes som et stort overdækket areal, hvor grøntsags- og blomsterproducenterne gnidningsfrit kunne køre ind med deres vogne og placere dem i rækker (torvegader) på i forvejen afstregede stadepladser. Da vognene havde forskellig størrelse, skulle rummet kunne bruges fleksibelt. Som i Atlas- og Contex-byggeriet valgte man derfor at lave en åben storrumskonstruktion i præfabrikeret beton. Argumentet var følgende: "*I udlandet havde vi set, hvorledes man der havde opført haller med*

Salgshallen omgivet af købervogne. Køberne transporterer de købte varer fra hallen ud til deres biler ved hjælp af små håndvogne

Københavns Engros Grønttorv

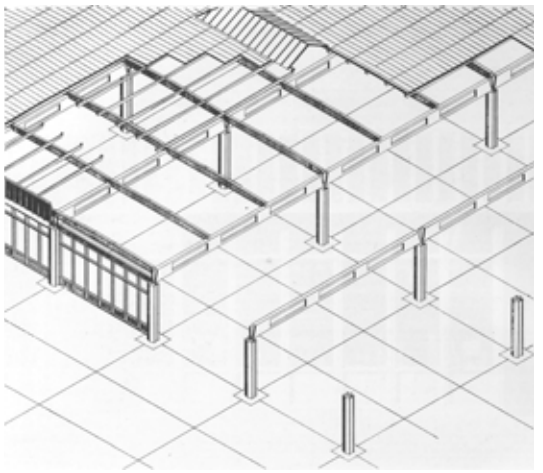
Arkitekter: Gunnar Krohn og Hartvig Rasmussen, M.A.A.

Til en storbys forsyning med levnedsmidler hører et en gros grønttorv, hvor hovedforsyningerne af byens forbrug af grøntsager dagligt bliver forhandlet fra producenter eller fra grossister til byens detailhandlere.

Torvebegrebet i forbindelse med en by er et gammelt fænomen. I mange tilfælde har torvet været en oprindelig kærne i bydannelsen. Byen København har i mange århundreder haft torve og markedspladser, og disse er blevet et så hævdvundet begreb i byen, at man både ved anlæggelsen af Kødbyen i 1936 og ved oprettelsen af grønt- og fisketorvene mente, man havde en pligt over for sine borgere til at sørge for, at der på stadens grund fandtes et passende areal, hvor torvehandel dagligt kunne foregå. Dette torv har igennem mange år ligget ved Frederiksborggade. Denne centrale beliggenhed gjorde efterhånden de trafikale forhold i byen vanskeligere i torvetiden, fordi de torvesøgendes antal blev større og større, og fordi byens købere efterhånden alle anskaffede sig biler, som skulle have plads i torvetiden nær torvet. Det blev derfor aktuelt i byens udkant at opføre et moderne grønttorv, som også kunne tilfredsstille kravet til en trafikalt hurtig afvikling i det daglige arbejde.

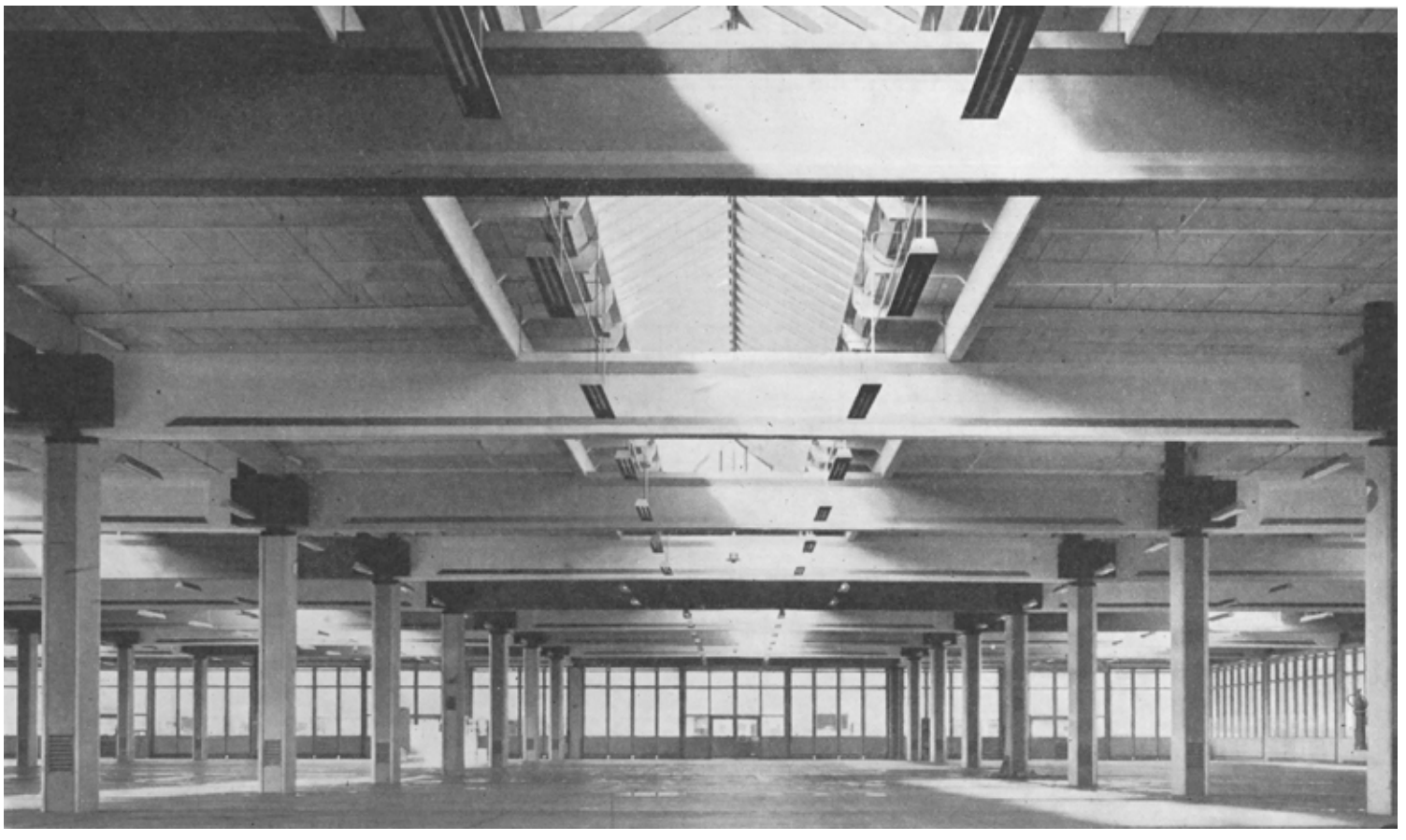
Torveforholdene på det københavnske grønttorv har fra gammel tid haft den traditionelle udformning, at handelen sker direkte fra producenterne til detailhandlerne på den måde, at producenterne (gartnerne) kører ind fra deres gartneri i byens omegn og sælger deres varer fra et stade på torvet direkte til forbrugerne (grønthandlerne).

Ved at undersøge torveforholdene i andre lande stødte vi på andre handelsformer, nemlig grossisten som opkøber varerne ude på produktionsstederne og på torvet forhandler dem videre til køberne (grønthandlerne). I mange tilfælde kunne produktionsstedet ligge hundreder af kilometer fra byen. Desuden stødte vi på begrebet salg af frugt, grøntsager og blomster ved auktion, idet producenterne ofte sælger deres varer på denne måde. Denne salgsform, som oprindeligt er udviklet af hollænderne, foregår ved et auktionsur, som er placeret i et auktionslokale. Dette lokale er opbygget som et amfiteatralsk tilskuerrum, og opkøberne kan fra deres pladser bese varerne, inden de giver deres bud. Uret starter ved den høje pris og falder langsomt. Den køber, som trykker først på sin knap, får uret til at stoppe og kan herefter overtage varelageret til den tilbudte pris. Denne handelsform anvendes hovedsageligt ved grossisternes opkøb af større varepartier (fra producent til grossist) og er derfor ikke egnet til et en gros torv, som skal omsætte store varemængder, der skal fordeles til mange opkøbere på kort tid.

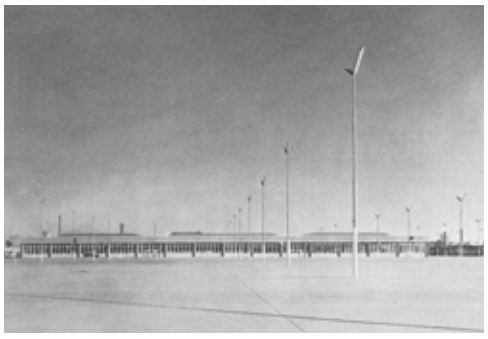

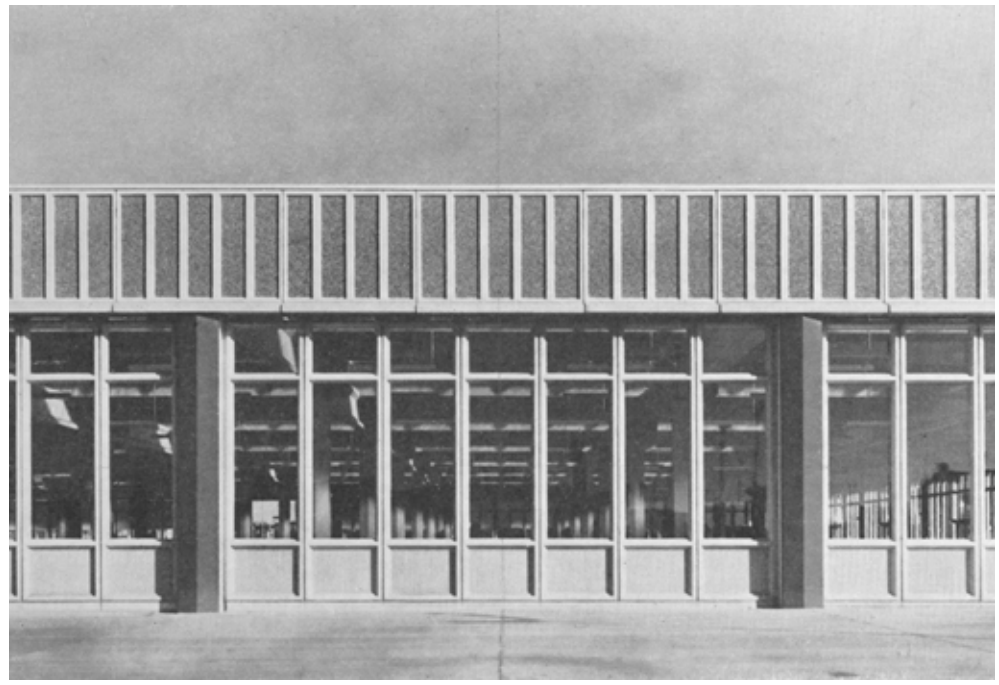

store spændvidder, hvilket betød en friere udnyttelse af gulvarealet. Dette indebar imidlertid den ulempe, at man, efterhånden som kravet til overdækket torveplads voksede, havde vanskeligt ved at udvide et sådant bygværk. Derfor valgte man i København en byggeform med søjler. Disse søjler er placeret med en afstand på 10 m på den ene led og 17,2 m på den anden led. To sådanne felter udgør et modul 20 x 17,2 m, som kan opdeles i enten 16, 12 eller 10 stader." Storrumskonstruktionens åbne konstruktionsprincip blev her forbundet med en modultankegang. Elegancen i Atlas, Contex og Grønttorvets enkle konstruktionsrum er slående. Sammen illustrerer de, hvordan Gunnar Krohn og Eigil Hartvig Rasmussen så konstruktionen som en vigtig del af arkitekturens udtryksform på linje med andre af tidens store arkitekter som Mies van der Rohe eller arkitekter som Erik Christian Sørensen, Jørgen Bo & Vilhelm Wohlert m.fl. Der er en bestemt renhed over projekternes standardiserede konstruktioner.

EFTERKRIGSTIDENS BYGGEKULTUR

Tankegangen i Krohn & Hartvig Rasmussens første projekter skal ses i forhold til det omgivende samfunds behov, politiske og økonomiske bevægelse og prioritering. Anden Verdenskrig havde efterladt et stort behov for at bygge, og med ønsket om at udvikle den danske velfærdsstat skulle der ikke kun bygges boliger, men også fabrikker, hospitaler, plejehjem, skoler, gymnasier, universiteter, fængsler og administrationsbygninger for staten blandt andet. Rationaliseringen af byggeriet stod på programmet, og Gunnar Krohn og Eigil Hartvig Rasmussen støttede med deres arbejde og tankegang denne udvikling i Danmark. Den grundlæggende idé var, at det systematiserede og senere industrialiserede byggeri ville kunne levere en god kvalitet for få penge, hvad umiddelbart var et efterstræbelsesværdigt ideal i et samfund med socialdemokratiske idealer. Fra byggeriet til Atlas- og Contex-fabrikkerne samt salgshallen til Københavns Engros Grønttorv er der tankemæssigt en lige linje til Hvidovre Hospitals lave, modulære, industrialiserede byggesystem i præfabrikeret beton cirka et årti senere. De konstruktionsmæssige overvejelser, der lå til grund for hallerne, blev videreført, men ikke én til én. Den enkle system-arkitektur er blevet til en mega-struktur. Konstruktionsmodulet på Hvidovre Hospital minder om strukturalisternes net-systemer. Det modulære princip blev dog ikke alene videreudviklet i byggeriet til Hvidovre Hospital. Det blev anvendt i flere af Krohn & Hartvig Rasmussens projekter realiseret i samme tidsperiode for eksempel i indkøbscentret Rødovre Centrum og Odense Universitet, der henholdsvis blev tegnet af Gunnar Krohns og Knud Holschers afdeling på tegnestuen. De tre projekter er via deres byggesystem og strukturtankegang forbundet, omend de blev udviklet af hver deres afdeling uden kontakt med hinanden. Ligheden imellem dem skal findes i tegnestuens måske nok undertrykte – eller i hvert fald uudtalte – fælles tankegods og bevidsthed. Fra at have været en fællestegnestue havde Krohn & Hartvig Rasmussen udviklet sig til at være tre tegnestuer i én ledet af hver sin tegnestueleder: Gunnar Krohn, Eigil Hartvig Rasmussen og Knud Holscher. Denne situation afspejler på mange måder den brydningstid, arkitektfaget var i i slutningen af 1960'erne imellem på den ene side en progressiv tro på, at en veludviklet byggeindustri kunne føre noget smukt og godt med sig til gavn for alt og alle, til en vis skepsis og kritik over for det industrialiserede byggeri og de følger, det havde ikke mindst for den mere kunstneriske side af faget. Fra at have været en lille tegnestue i starten af 1950'erne var Krohn & Hartvig Rasmussen med de store offentlige opgaver vokset til at være en af Skandinaviens største tegnestuer i slutningen af 1960'erne. Der skulle bygges mere, end man var vant til, og det havde konsekvenser for arbejdsformen. Det industrialiserede byggeri stillede krav om systematik, planlægning og organisation. Af samme grund fik tegnestuen øgenavnet 'fabrikken', der refererede til den måde, arbejdet var organiseret på i divisioner. Men den rationaliseringsorienterede arkitektur udfordrede også arkitekternes faglighed, for hvor var kunsten henne, hvis bygningen blot var blevet en struktur. Men det var ikke kun Krohn & Hartvig Rasmussens tegnestue, der havde interne problemer. Faget var inde i en krise, der dels var økonomisk begrundet, dels ideologisk, forstået på den måde, at der var opstået tvivl om, hvilken rolle arkitekterne skulle spille i byggeprocessen såvel som i samfundet. Fra at have været bygherrens nærmeste rådgiver måtte arkitekterne nu dele pladsen med andre af byggeriets specialister såsom ingeniører og entreprenører. Det betød, at arkitekterne afgav suverænitet. Det fik konsekvenser, som præger faget den dag i dag.

Birgitte Louise Hansen

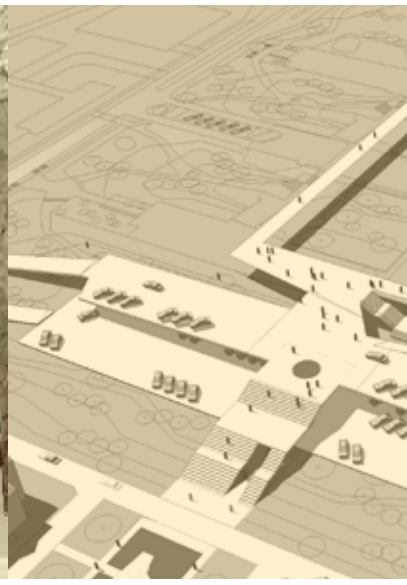

Lampen er specielt designet til Amalie Skram Videregående Skole, hvor den ud over at give lys også fungerer som lyddæmpende element. Den særlige komposition af lamperne bevirker, at de som en helhed bliver til et skulpturelt landskab i rummet.

AMALIE SKRAM VIDEREGÅENDE SKOLE | BERGEN | 2014 | 28.000 M^2

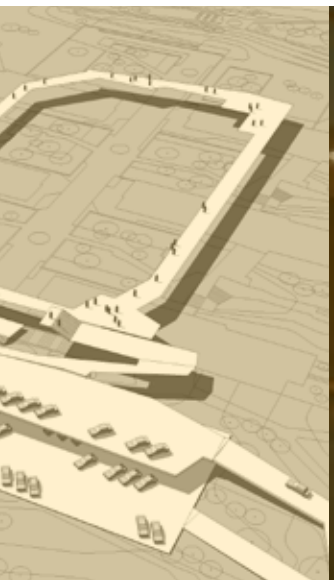

PROCESSING

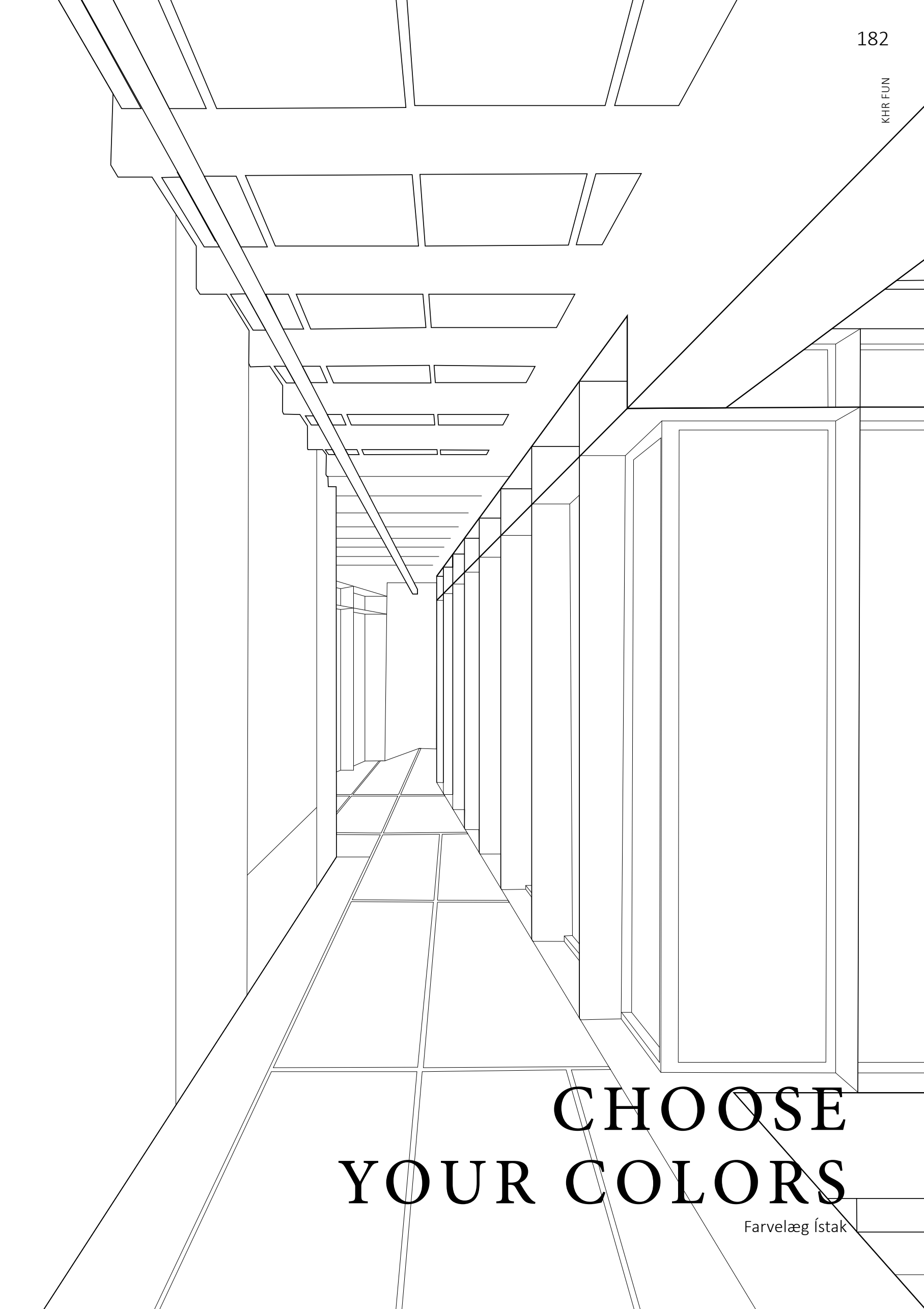
For KHR er processen essentiel. Det er her, der eksperimenteres, og her et projekt udvikler den særlige karakter, der senere opfattes som projektets identitet af brugerne. Billederne viser processen som et redskab, der genererer idéer, internt og eksternt. Afhængigt af opgavens omfang og type, om der er tale om en metrostation eller et hospital, tages alverdens digitale og analoge tilgange i brug for at udvikle projektet.

Regionshospital
Viborg

ÍSTAK | REYKJAVIK | 2004 | 2.900 M^2

CHOOSE YOUR COLORS

Farvelæg Ístak

CIRCLE OF LIGHT

Historien om LP Circle, tegnet af partner Mikkel Beedholm, er et rigtigt eventyr. Oprindeligt udviklet til Ørestad Skole er lampen gået hen og blevet en succes for lampeproducenten Louis Poulsen. Lampen er udført i kvalitetsmaterialer i en smuk, klassisk udformning. Lampen er drevet af et LED panel, der sikrer mange timers brændetid. De mange størrelser, farver og ikke mindst variationer i montering har gjort lampen så populær, at den nu er en af de bedst sælgende lamper hos Louis Poulsen.

A CHURCH AND A HOLY CROSS

På det let skrånende landskab ved Jyllinge ligger Hellig Kors Kirke. Med sin skulpturelle form ligger kirken smukt som et samlingspunkt i det åbne landskab. Bygget i glasfiberkomposit fremstår bygningen med sin spundne overflade magisk og foranderlig. Når vejret udenfor skifter, ændres overfladens karakter. Lysets vandring over den skulpturelle bygning skaber lys, skygge, tyngde og lethed. Rummet indenfor er på én og samme tid dramatisk og intimt. Indsnævringen imod koret skaber fokus og en følelse af fællesskab. De varierede rumlige kvaliteter skaber muligheder for anderledes anvendelse af kirkerummet, der modsat koret åbner op mod landskabet og naturen.

HELLIG KORS KIRKE | JYLLINGE | 2008 | 800 M^2

BUILDING *BIGGER* BUSINESS

”Hvis du bruger Københavns Lufthavn, så bruger du KHR, du ved det bare ikke. Om du tager metroen til lufthavnen eller parkerer i et parkeringshus i lufthavnen eller går gennem security; så er det et KHR-projekt. “

Lars Kragh, administrerende direktør KHR Architecture

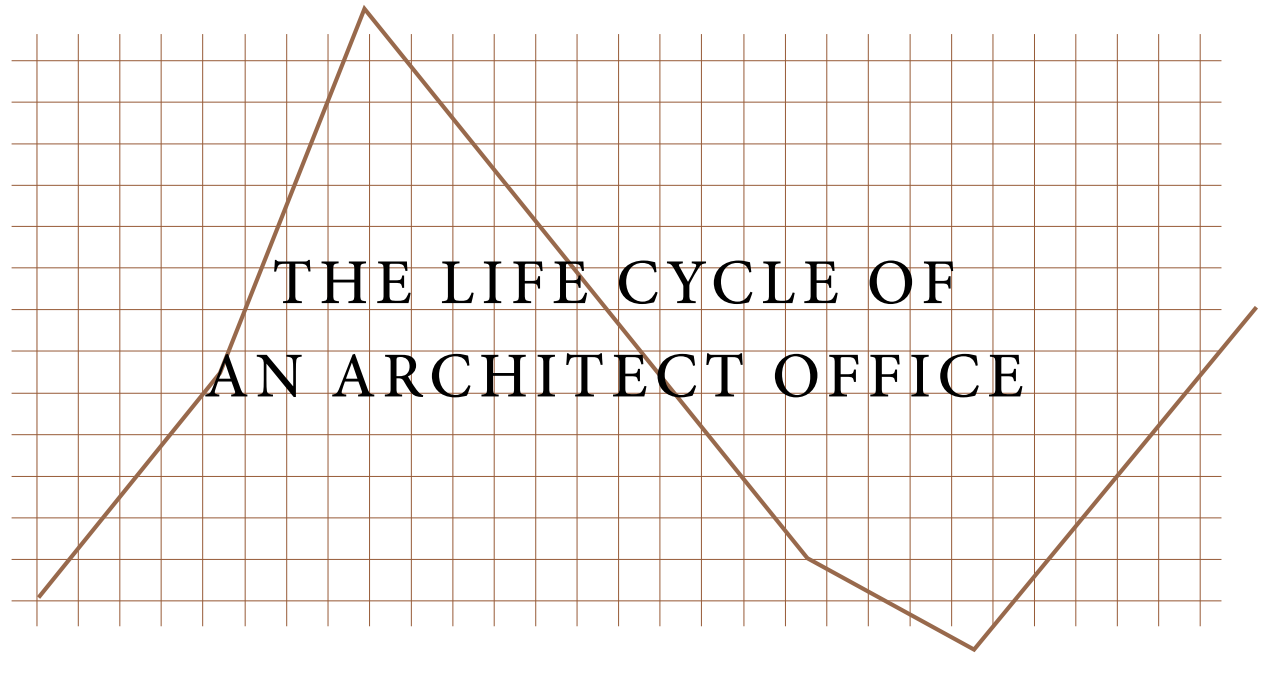
Som en hybrid af lige dele forretningsmand og byggemand er Lars, som KHR's administrerende direktør, en vigtig spiller i at drive virksomheden frem. Med blikket rettet mod høje krav til den arkitektoniske kvalitet og altid at tilfredsstille kundens behov driver han KHR som en moderne virksomhed med fokus på høj service og kreativ udvikling. Visionen er at placere KHR blandt de allerbedste tegnestuer i Danmark og sikre spændende og udfordrende opgaver, der konstant udvikler tegnestuen.

Lars har en bred erfaring fra byggebranchen bag sig, og han har gennem sin karriere arbejdet med de største arkitekter i Danmark. Derudover har han også en stor international erfaring fra projekter i hele Skandinavien, England, Tyskland og Rusland samt ikke mindst USA, hvor han har lavet flere projekter med de store internationale arkitekter. Herigennem har han opbygget et stort internationalt netværk, som han anvender i KHR's udvikling, hvor kunderelationer og netværk står højt på dagsordenen.

Første gang, han stiftede bekendtskab med KHR, var i 1985, da planlægningen af Bang & Olufsens hovedsæde i Struer skulle starte. Lars var ansvarlig rådgivende ingeniør på projektet, og sammen med Jan Søndergaard (partner KHR) udviklede de arkitekturen og bygbarheden i en løbende proces. Det spændende møde med KHR lagde kimen til flere fælles projekter, og Lars har derfor, allerede inden han tiltrådte som direktør, været med på en lang række af KHR's tidligere projekter som for eksempel B&O's hovedsæde, kollegier, Metroen, Biocentret og kontorhuse. Gennem dette arbejde begyndte Lars at se projekterne med en arkitekts øjne – en opdragelse der har fulgt ham lige siden, og som er en stor styrke for hans stilling som direktør for en stor, moderne tegnestue.

Et af Lars' mantraer er, at *"det er mennesker, der skaber bygninger"*, og menneskene bag projekterne er derfor altid i højsædet, både når han arbejder med bygherrer, myndigheder og medarbejdere. Som uddannet ingeniør i en arkitektvirksomhed har Lars mødt arbejdsopgaver, som selvfølgelig er anderledes end i et ingeniørfirma. Kunder, aftalestrukturer og organisering af projekterne er fuldstændig ens, men arkiteknternes måde at arbejde på og tanker og tilgange til løsningerne er betydelig mere komplekse. Et arkitektprojekt løses i en konstant kreativ proces, hvor funktionalitet og æstetik hele tiden er ligeværdige spillere og modspillere. Hvor et ingeniørprojekt kan deles enkelt i forskellige faglige discipliner, og opgaverne ofte løses individuelt, finder Lars arkitektens kreative og til tider komplekse samarbejdsproces udviklende og berigende i hverdagen.

Som frontfigur for KHR's virksomhedsudvikling har Lars fokus på de mange værdier, KHR rummer og har udviklet gennem de sidste 70 år. Lige nu arbejder han hårdt på at udbrede kendskabet til KHR og KHR's projekter, for som Lars selv siger, så er budskabet endnu ikke udbredt nok: *"Det er min mission, at alle skal kende KHR, og hvad vi står for. KHR har en klar og enkel arkitektur, der er let bygbar og har en helt særlig karakter. Det fortjener helt klart en plads blandt de bedste danske tegnestuer."*

WHERE THE WIND BLOWS

Jens Bangs Gæstehus ligger smukt i bakkerne ved Struer med en betagende udsigt over fjorden.

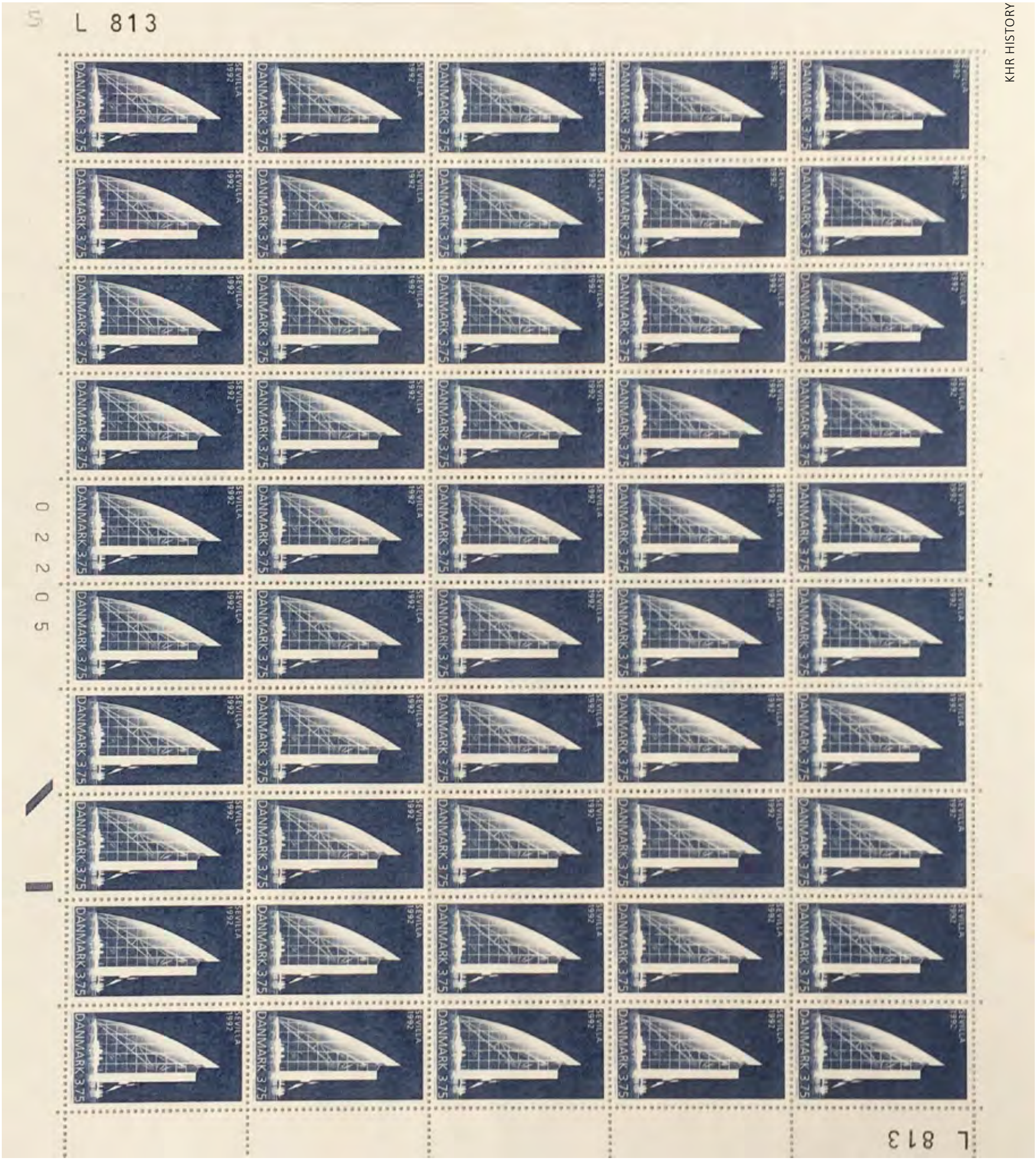

"Design a house around my bathtub"

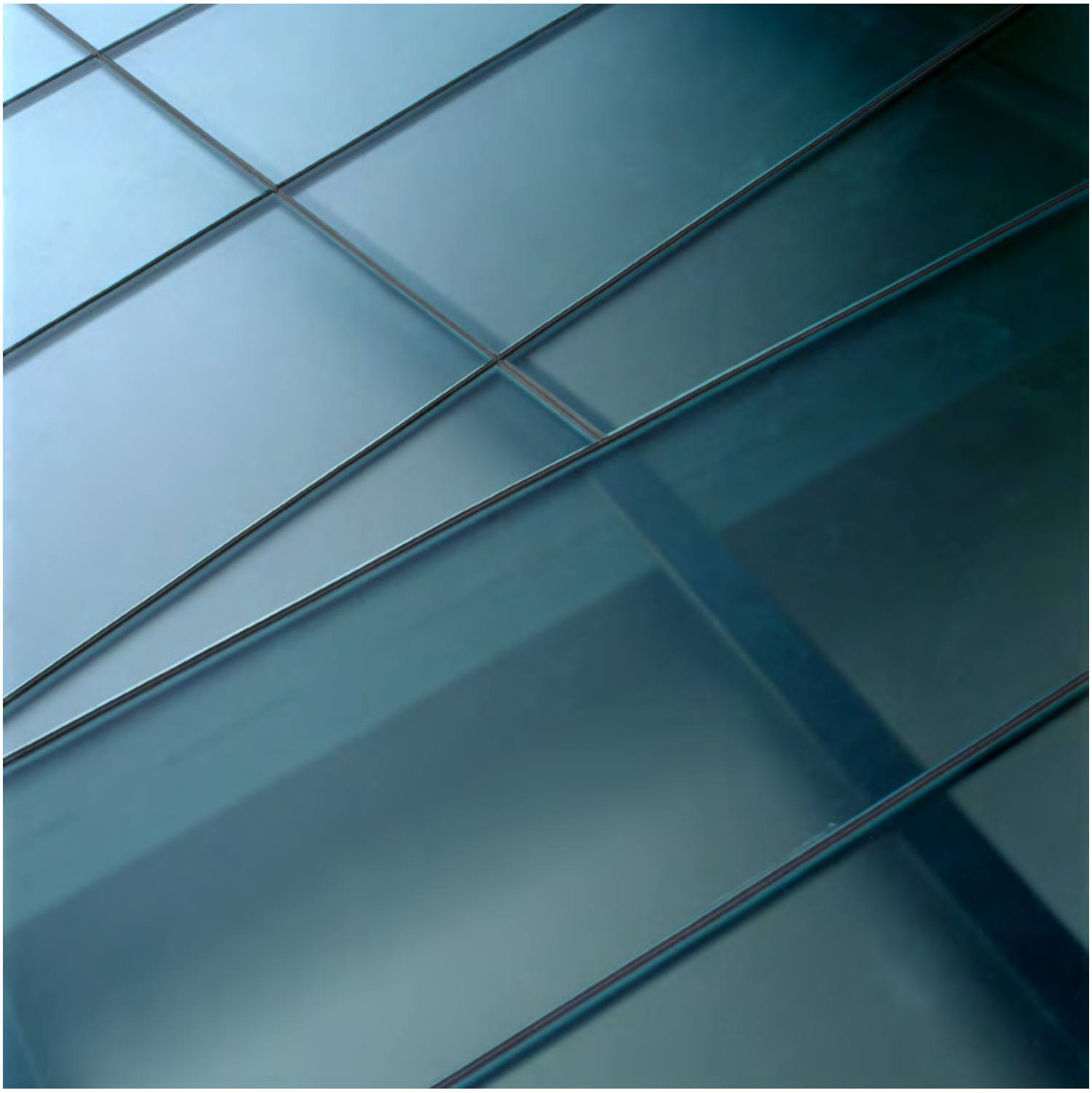
Jens Bang, bygherre

JENS BANGS GÆSTEHUS | STRUER | 2004 | 150 M²

FRIMÆRKE AF JAN SØNDERGAARD | DEN DANSKE PAVILLON | SEVILLA | 1992

A LIBRARY OF MATERIALS

KHR har altid haft modet til at anvende nye materialer og gentænke traditionelle materialers brug. Glas, tegl, beton, corten og stål er blot nogle af de materialer, som KHR har brugt gennem tiden. KHR var bl.a. pionerer inden for brugen af corten ved opførelsen af Syddansk Universitet i Odense, og i de senere år har glasfiberkompositter fanget tegnestuens opmærksomhed, et materiale der bl.a. er anvendt i Hellig Kors Kirke ved Jyllinge.

SANDE * GUD * OG
KIENDE * DIG * DE
IESUS * CHRISTUS
MEN * DETTE * ER * DET

MARMORKIRKEN • HOLY • LIGHT • MARMORKIRKEN • HOLY • LIGHT • MARMORKIRKEN • HOLY • LIGHT •

FIBERLINE COMPOSITES

CREDITS

Forside | Foto: Adam Mørk
Inside cover | Foto: KHR
Side 3 | Tekst: Redaktion
Side 4-5 | Krediteringer ift. opslag
Side 6-7 | Foto: Christina Capetillo | Tekst: Redaktion
Side 8-9 | Foto: Ole Meyer | Illustration: Redaktion | Tekst: Redaktion
Side 10 | Illustration: Redaktion
Side 11 | Foto: Torben Eskerod | Logo: AdO
Side 12-13 | Foto: Torben Eskerod | Tekst: Redaktion
Side 14 | Foto: Adam Mørk
Side 15 | Tekst: Redaktion
Side 16-17 | Foto: Morten Holtum | Tekst: Redaktion
Side 18-19 | Foto: Ole Meyer | Illustration: KHR | Tekst: Redaktion
Side 20-21 | Foto: KHR x 5
Side 22-23 | Foto: Vicki Thake, Oliver Juul Mogensen | Tekst: Jan Søndergaard
Side 24-25 | Foto: Marc Goodwin | Tekst: Redaktion
Side 26-27 | Foto (fra venstre): Torben Eskerod x 2, KHR x 1, Torben Eskerod x 2 | Illustration: Redaktion
Side 28 | Tekst: Arkitekten 1968, nr. 7, s. 152
Side 29 | Illustration: KHR
Side 30-31 | Foto: KHR | Illustration: Louis Poulsen | Tekst: Redaktion
Side 32-33 | Foto: Michael Enghoff Hansen | Tekst: Pernille Faber
Side 34 | Foto: Kontraframe (red. Redaktion) | Tekst: Pernille Faber
Side 35 | Foto: Michael Enghoff Hansen | Tekst: Pernille Faber
Side 36-37 | Foto: Ole Meyer | Tekst: Redaktion
Side 38-39 | Foto (fra venstre): KHR x 1, Torben Eskerod x 4
Side 40-41 | Foto: Torben Eskerod
Side 42-43 | Foto: Torben Eskerod | Tekst: Redaktion
Side 44-45 | Illustration: KHR | Tekst: Redaktion
Side 46-47 | Foto: Torben Eskerod
Side 48-49 | Illustration: KHR
Side 50-51 | Foto: Ole Meyer | Illustration: KHR
Side 52-53 | Illustration: Mie Burchardi | Projekt: KHR, Studio4 (nu Rambøll), PKA Programmering
Side 54-55 | Foto: Wichmann + Bendtsen Photography
Side 56-57 | Foto: Wichmann + Bendtsen Photography | Tekst: Redaktion
Side 58-59 | Illustration: KHR |Tekst: Redaktion | Projekt: KHR, WHR Architects, Arup Denmark
Side 60-61 | Modelfoto: KHR | Tekst: Redaktion
Side 62-63 | Foto: Adam Mørk
Side 64-65 | Illustration: KHR | Projekt: KHR, Studio4 (nu Rambøll), PKA Programmering
Side 66 | Foto: Kontraframe | Illustration: KHR
Side 67 | Foto: Kontraframe | Illustration: KHR
Side 68 | Foto: Marc Goodwin
Side 69 | Foto: Marc Goodwin (øverst), Kontraframe (nederst) | Tekst: Redaktion
Side 70 | Foto: Torben Eskerod
Side 71-74 | Tekst: Jan Søndergaard
Side 75 | Foto: Laura Stamer
Side 76 | Foto: Metroselskabet
Side 77 | Foto: KHR x 3 | Tekst: Redaktion
Side 78-79 | Foto: KHR | Illustration: KHR | Tekst: Redaktion
Side 80-81 | Illustration: KHR
Side 82-83 | Foto: KHR | Illustration: KHR | Tekst: Redaktion | Projekt: KHR, Rubow Arkitekter
Side 84 | Illustration: Oliver Juul Mogensen
Side 85 | Illustration: KHR | Tekst: Redaktion
Side 86-87 | Foto: Henning Thygesen
Side 88-89 | Illustration: KHR | Tekst: Redaktion
Side 90-91 | Foto: KHR | Illustration: KHR
Side 92-93 | Foto: Torben Eskerod | Tekst: Redaktion
Side 94 | Tekst: Kim Dirckinck-Holmfeld
Side 95 | Foto: Torben Eskerod, Pihl & Søn
Side 96 | Foto: Ole Meyer | Illustration: KHR
Side 97 | Foto: Torben Eskerod | Tekst: Kim Dirckinck-Holmfeld, Slots- og Kulturstyrelsen
Side 98 | Foto: KHR
Side 100 | Foto: Torben Eskerod | Logo: KHR
Side 101 | Foto (fra venstre øverst): Louis Poulsen, Kontraframe, Torben Eskerod x 2
Side 103 | Foto: Ole Meyer
Side 104-105 | Foto: KHR | Tekst: Redaktion
Side 106-107 | Illustration: KHR | Tekst: Redaktion
Side 108-109 | Foto: Ole Meyer
Side 110-111 | Foto: Vicki Thake | Illustration: Vicki Thake | Tekst: Vicki Thake
Side 112-113 | Foto: Vicki Thake | Illustration: Vicki Thake | Projektet er støttet af: Realdania og Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser
Side 114-115 | Foto: Adam Mørk | Tekst: Redaktion
Side 116-117 | Tekst: Søren Aagaard | Illustration: Redaktion
Side 118 | Foto: Louis Poulsen
Side 119 | Tekst: Redaktion
Side 120-134 | Fotoreportage: Torben Eskerod
Side 135 | Foto: Ole Meyer
Side 136-137 | Foto: Adam Mørk
Side 137 | Tekst: Mikkel Beedholm
Side 138-139 | Illustration: KHR | Tekst: Redaktion
Side 140 | Foto: Laura Stamer
Side 141 | Foto: Peter Barfoed | Illustration: Redaktion
Side 142-143 | Foto: Klaus Rojas-Rasmussen | Tekst: Morten Nøhr Frandsen
Side 144 | Foto: KHR | Illustration: Morten Nøhr Frandsen | Tekst: Morten Nøhr Frandsen
Side 145 | Foto: Kontraframe
Side 146-147 | Foto: Ole Meyer | Tekst: Redaktion
Side 148 | Foto: Torben Eskerod (forgrund), KHR (baggrund)
Side 149 | Tekst: Lilian Munk Rösing | Illustration: Oliver Juul Mogensen
Side 150-151 | Tekst: Lilian Munk Rösing | Foto: Torben Eskerod
Side 152-153 | Foto: Ib Sørensen | Illustration: KHR | Tekst: Redaktion
Side 154 | Foto: Ole Meyer
Side 155 | Tekst: Redaktion | Illustration: Redaktion
Side 156 | Øverst | Illustration: KHR | Tekst: Redaktion | Projekt (øverst): KHR, White Arkitekter AB, White Arkitekter A/S, Dall & Lindhartsen A/S, WSP Sverige AB, EKJ Rådgivende Ingeniører A/S
Nederst | Illustration: KHR, Rubow Arkitekter | Tekst: Redaktion, Projekt: KHR, Rubow Arkitekter
Side 157 | Øverst | Illustration: KHR, Tekst: Redaktion | Projekt: KHR, Studio4 (nu Rambøll), PKA Programmering
Nederst | Illustration: KHR | Tekst: Redaktion | Projekt: KHR, WHR Architects, Arup Denmark
Side 158-159 | Foto: Torben Eskerod, Tekst: Redaktion
Side 160-161 | Illustration: KHR
Side 162-163 | Foto: Ib Sørensen | Tekst: Redaktion
Side 164 | Foto: Ib Sørensen, Bang & Olufsen
Side 165 | Collage: Redaktion | Foto: Ib Sørensen (baggrund), B&O (mellemgrund), Ib Sørensen (forgrund)
Side 166-167 | Foto: Ib Sørensen | Tekst: Redaktion
Side 168 | Illustration: KHR
Side 169 | Foto: Henning Thygesen
Side 170-171 | Foto: Torben Eskerod (venstre), Vicki Thake (højre) | Tekst: Redaktion
Side 172 | Tekst: Birgitte Louise Hansen
Side 173 | Illustration: Arkitekten 1952, nr. 7-8, s. 115-, KHR (nederst)
Side 174 | Tekst: Birgitte Louise Hansen | Foto/illustration: Arkitekten 1952, nr. 7-8, s. 115-
Side 175 | Tekst: Birgitte Louise Hansen | Foto/illustration: Arkitekten 1961, nr. 2, s. 21-
Side 176 | Tekst: Birgitte Louise Hansen | Foto: Arkitekten 1961, nr. 2, s. 21-
Side 177 | Foto: KHR | Tekst: Redaktion
Side 178-179 | Illustration: KHR | Tekst: Redaktion | Projekt: KHR, WHR Architects, Arup Denmark
Side 180-181 | Foto: Adam Mørk | Illustration: Nina Belokonskaia Yazgur
Side 182-183 | Foto: Louis Poulsen |Tekst: Redaktion
Side 184-185 | Foto: KHR | Tekst: Redaktion
Side 186 | Illustration: Oliver Juul Mogensen
Side 187 | Illustration: Redaktion |Tekst: Redaktion
Side 188-189 | Foto: Ib Sørensen | Illustration: KHR
Side 190 | Foto: KHR
Side 191 | Frimærke: Jan Søndergaard, Post Danmark
Side 192 | Foto: Adam Mørk
Side 193 | Foto: Torben Eskerod, Ole Meyer, Laura Stamer, Thorbjørn Hansen, KHR | Tekst: Redaktion
Side 194-195 | Foto: Adam Mørk | Tekst: Redaktion
Side 196-197 | Foto: Torben Eskerod
Inside cover | Foto: KHR
Bagside | Foto: Adam Mørk

Tak til Torben Eskerod for gode råd og vejledning - vi elsker dig!

Rettigheder er søgt hvor det har været muligt. En eventuel krænkelse af tredjeparts ophavsret er derfor utilsigtet, og retmæssige krav vil blive honoreret, som hvis aftale var indgået ved henvendelse til tegnestuen.

KHR Arkitekter A/S har ophavsretten til magasinet, herunder artikler, fotografier, grafik, tekst og andet indhold. Gengivelse af materialet, hvad enten det er på tryk, mail, web eller andet, må kun ske med tilladelse fra KHR Arkitekter A/S.